

ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΜΠΣ: «ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ»

Διπλωματική Εργασία

«Διερεύνηση των απόψεων και στάσεων των εκπαιδευτικών
Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της κρητικής υπαίθρου, σχετικά με τη
χρήση της τοπικής διαλέκτου από τους μαθητές τους κατά την
εκπαιδευτική διαδικασία»

Ειρήνη Παπαγιαννάκη

122159

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Κωνσταντίνα Ηλιοπούλου

Πάτρα, Σεπτέμβριος 2021

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

«Διερεύνηση των απόψεων και στάσεων των εκπαιδευτικών
Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της κρητικής υπαίθρου, σχετικά με τη
χρήση της τοπικής διαλέκτου από τους μαθητές τους κατά την
εκπαιδευτική διαδικασία»

Ειρήνη Παπαγιαννάκη

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Κωνσταντίνα Ηλιοπούλου

ΕΑΠ

Συν-Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Μαρίνα Τζακώστα

ΕΑΠ

Πάτρα, Σεπτέμβριος 2021

«Για την ολοκλήρωση αυτής της διπλωματικής εργασίας χρειάστηκε να δαπανηθεί πάρα πολύς προσωπικός χρόνος. Στην ολοκλήρωσή της έπαιξαν καθοριστικό ρόλο πολύ σημαντικοί για εμένα άνθρωποι, τους οποίους θα ήθελα να ευχαριστήσω, τον καθένα ξεχωριστά, για την συμβολή του.

Αρχικά, οφείλω ένα πολύ μεγάλο ευχαριστώ στην επιβλέπουσα καθηγήτριά μου κα Ηλιοπούλου Κωνσταντίνα, η οποία ήταν κοντά μου καθ' όλη τη διάρκεια της προσπάθειάς μου αυτής, απαντώντας σε κάθε μου ερώτημα με σαφήνεια αλλά και αμεσότητα.

Επιπροσθέτως, χρωστάω ένα πολύ μεγάλο ευχαριστώ στον αγαπημένο μου σύζυγο και τους αγαπητούς μου γονείς, οι οποίοι ήταν δίπλα μου, ακούγοντας με υπομονή τις όποιες μου ανησυχίες, καθησυχάζοντάς με αλλά και γεμίζοντάς με συνεχώς με συναισθήματα αισιοδοξίας.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους συναδέλφους μου εκπαιδευτικούς, οι οποίοι απέδειξαν εμπράκτως την ύπαρξη συνεργασίας και αλληλεγγύης απαντώντας στο ερωτηματολόγιο της έρευνάς μου, καθώς και τους καθηγητές μου, οι οποίοι αποτέλεσαν το κίνητρό μου και με βοήθησαν ουσιαστικά μέσα από τις πολύτιμες συμβουλές τους.»

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματοποιείται στο πλαίσιο ολοκλήρωσης του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, με τίτλο: «Επιστήμες της Αγωγής». Η εργασία αυτή έχει ως σκοπό να καταγράψει, αλλά και να διερευνήσει τις απόψεις και στάσεις των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας απέναντι στη χρήση νεοελληνικών διαλέκτων, και πιο συγκεκριμένα απέναντι στην κρητική διάλεκτο, μια διάλεκτο ζωντανή η οποία χαρακτηρίζεται από ποικιλομορφία, παράδοση και λεξικό πλούτο.

Στο πρώτο μέρος της παρούσας διπλωματικής εργασίας πραγματοποιείται μία εκτενής βιβλιογραφική ανασκόπηση πάνω στις ελληνικές γλωσσικές διαλέκτους, ξεκινώντας από μια ιστορική αναδρομή αυτών και καταγράφοντας τα κυριότερα χαρακτηριστικά τους. Μεγαλύτερη έμφαση δίνεται εύλογα στην κρητική διάλεκτο, ενώ ταυτόχρονα καταγράφεται ο ρόλος των διαλέκτων στην εκπαιδευτική διαδικασία καθώς και οι στάσεις των εκπαιδευτικών, μέσα από διάφορες μελέτες που πραγματοποιήθηκαν κατά τα προηγούμενα έτη.

Στο δεύτερο μέρος, γίνεται η παρουσίαση αλλά και η ανάλυση της έρευνας. Πρόκειται για ποσοτική έρευνα, η οποία πραγματοποιήθηκε μέσα από ένα ειδικά διαμορφωμένο για τις απαιτήσεις της παρούσας διπλωματικής εργασίας ερωτηματολόγιο. Το ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε σε ηλεκτρονική μορφή και απαντήθηκε οικειοθελώς από 100 εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι είτε εργάζονται είτε είχαν εργαστεί παλαιότερα σε σχολεία της κρητικής υπαίθρου. Μέσα από την παρούσα έρευνα προκύπτουν ενδιαφέροντα συμπεράσματα τα οποία αφορούν τη συχνότητα και τον τόπο χρήσης της διαλέκτου αυτής από μαθητές και εκπαιδευτικούς, τη στάση των ίδιων των εκπαιδευτικών, τους παράγοντες που συμβάλλουν στη συχνότερη χρήση αυτής, αλλά και τη διαφοροποίηση που παρατηρείται στη χρήση της από τους μαθητές ανάλογα με το φύλο του εκπαιδευτικού, την ηλικία και τα έτη υπηρεσίας του.

Λέξεις – Κλειδιά: *Νεοελληνικές διάλεκτοι, κρητική διάλεκτος, στάσεις εκπαιδευτικών, Γεωγραφική Γλωσσική Ποικιλία.*

«Exploration of the views and attitudes of Primary Education teachers of the Cretan countryside, regarding the use of the local dialect by their students during the educational process».

Irini Papagiannaki

Abstract

This dissertation is carried out in the context of the completion of the postgraduate program of the Hellenic Open University, entitled: "Educational Sciences". This paper aims to record, but also to investigate the views and attitudes of primary school teachers towards the use of modern Greek dialects, and more specifically towards the Cretan dialect, which is characterized by diversity, tradition, and lexical richness.

In the first part of this dissertation, an extensive bibliographic review of the Greek language dialects is carried out, starting from a historical review of the Greek dialects, and recording their main characteristics. Greater emphasis is given to the Cretan dialect, while at the same time the role of dialects in the educational process is recorded, as well as the attitudes of teachers, through various studies carried out in previous years.

In the second part, the research is presented and analyzed. This is a quantitative research that was carried out through a questionnaire specially formulated for the requirements of this dissertation, which was distributed in electronic form and answered voluntarily by 100 Primary education teachers, who either work or had previously worked in schools in the Cretan countryside. Through the present research, interesting conclusions emerge which concern the frequency and the place of use of this dialect by students and teachers, the attitude of the teachers themselves, the factors that contribute to its more frequent use, but also the difference observed in its use. by students depending on the teacher's sex, age and the years of educational service.

Keywords: *Modern Greek dialects, Cretan dialect, teachers' attitudes, Geographical Linguistic Diversity.*

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη.....	v
Abstract	vi
Πίνακας περιεχομένων	vii
Κατάλογος Εικόνων & Γραφημάτων	x
Κατάλογος Πινάκων	xii
Συντομογραφίες & Ακρωνύμια.....	xiv
1. Εισαγωγή.....	1
1.1 Ο Σκοπός	1
1.2 Η Δομή	2
A' Μέρος.....	4
Βιβλιογραφική Ανασκόπηση	4
2. Η Γλώσσα μέσα από τις Γλωσσικές Ποικιλίες	5
2.1 Ιδίωμα και Διάλεκτος – Μια νοηματική αποσαφήνιση	5
2.1.1 Η Διάλεκτος	5
2.1.2 Το Ιδίωμα	6
3. Η Νεοελληνική Γλώσσα και οι Γεωγραφικές της ποικιλότητες.....	7
3.1 Οι Διάλεκτοι.....	7
3.1.1 Στην Αρχαιοελληνική Γλώσσα	7
3.1.2 Στη Νεοελληνική Γλώσσα	8
3.2 Η Αξία των Διαλέκτων.....	10
3.3 Παρουσία και Διατήρηση των Διαλέκτων στο Εκπαιδευτικό Περιβάλλον	11
3.4 Η Υποχώρηση των Ελληνικών Διαλέκτων	14
4. Η Κρητική Διάλεκτος.....	16

4.1 Τα Χαρακτηριστικά της Κρητικής Διαλέκτου σε Συνάρτηση με τη Νεοελληνική Διάλεκτο.....	17
5. Η Κρητική Διάλεκτος, ένα Εργαλείο Εκπαιδευτικής Διεργασίας	22
5.1 Η Κρητική Διάλεκτος το 2021	22
5.2 Προτάσεις Αξιοποίησης.....	23
6. Οι Στάσεις των Εκπαιδευτικών Απέναντι στην Κρητική Διάλεκτο	25
7. Σκοπός, επιμέρους στόχοι και ερευνητικά ερωτήματα	28
7.1 Σκοπός της Έρευνας.....	28
7.2 Επιμέρους Στόχοι της Έρευνας.....	29
7.3 Ερευνητικά Ερωτήματα	29
B' Μέρος:.....	31
Ερευνητικό	31
8. Μέθοδος	32
8.1 Δείγμα	33
8.2 Δειγματοληψία	33
8.3 Μέθοδος Συλλογής Δεδομένων – Περιγραφή Εργαλείου	34
8.4 Διαδικασία Συλλογής Δεδομένων	36
8.5 Διαδικασία ανάλυσης.....	37
8.6 Δεοντολογία έρευνας	37
9. Αποτελέσματα.....	39
9.1 Δημογραφικά χαρακτηριστικά.....	39
9.2 Σχέση ανάμεσα στη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές και σε σειρά μεταβλητών	44
9.3 Απόψεις συνόλου εκπαιδευτικών για τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές στις τάξεις τους	48

9.4 Απόψεις εν ενεργεία εκπαιδευτικών που εργάστηκαν κατά το διάστημα 2000-2016 στην κρητική ύπαιθρο για τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές	50
9.5 Απόψεις εκπαιδευτικών που εργάζονται στην κρητική ύπαιθρο τα τελευταία 5 έτη για τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές.....	55
9.6 Επιρροή δημογραφικών χαρακτηριστικών στις απόψεις των εκπαιδευτικών	60
9.6.1 Φύλο	60
9.6.2 Ηλικία.....	62
9.6.3 Έτη προϋπηρεσίας.....	64
10. Συζήτηση- Συμπεράσματα	66
10.1 Περιορισμοί.....	70
10.2 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.....	71
11. Επίλογος.....	72
Βιβλιογραφία.....	74
Ελληνόγλωσση.....	74
Ξενόγλωσση	78
Παράρτημα I: «Συνοδευτική Επιστολή – Έντυπο ενημέρωσης»	79
Παράρτημα II: «Έντυπο Συγκατάθεσης».....	80
Παράρτημα III: Ερωτηματολόγιο	81
Παράρτημα IV: Ανάλυση Δείγματος Λεξιλογίου Κρητικής Διαλέκτου	93

Κατάλογος Εικόνων & Γραφημάτων

Εικόνα 3-1: Χάρτης Αρχαίων Ελληνικών Διαλέκτων	8
Εικόνα 3-2: Χάρτης Ελληνικών Διαλέκτων	9
Γράφημα 9-1: Φύλο	39
Γράφημα 9-2: Ηλικία	39
Γράφημα 9-3: Μορφωτικό επίπεδο	40
Γράφημα 9-4: Έτη προϋπηρεσίας	40
Γράφημα 9-5: Καταγωγή από Κρήτη.....	41
Γράφημα 9-6: Κατανόηση κρητικής διαλέκτου.....	41
Γράφημα 9-7: Χρήση κρητικής διαλέκτου	42
Γράφημα 9-8: Απαντήσεις εκπαιδευτικών και τάξεις μαθητών	49
Γράφημα 9-9: Εντονότερη χρήση κρητικής διαλέκτου από μαθητές και τάξη	49
Γράφημα 9-10: Ασθενέστερη χρήση κρητικής διαλέκτου από μαθητές και τάξη.....	50
Γράφημα 9-11: Συχνότητα χρήσης κρητικής διαλέκτου από μαθητές σε μορφοσυντακτικό επίπεδο	53
Γράφημα 9-12: Απόψεις εκπαιδευτικών για το ότι η χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές σε μορφοσυντακτικό επίπεδο ήταν το ίδιο συχνή στον προφορικό και στο γραπτό λόγο.....	54
Γράφημα 9-13: Απόψεις εκπαιδευτικών για το ότι η χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές σε μορφοσυντακτικό επίπεδο ήταν πιο συχνή στον προφορικό παρά στο γραπτό λόγο.....	54
Γράφημα 9-14: Απόψεις εκπαιδευτικών για τη συχνότητα χρήσης της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές σε όλα τα γλωσσικά επίπεδα.....	55
Γράφημα 9-15: Συχνότητα χρήσης κρητικής διαλέκτου από μαθητές σε μορφοσυντακτικό επίπεδο	58

Γράφημα 9-16: Απόψεις εκπαιδευτικών για το ότι η χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές σε μορφοσυντακτικό επίπεδο ήταν το ίδιο συχνή στον προφορικό και στο γραπτό λόγο.....	59
Γράφημα 9-17: Απόψεις εκπαιδευτικών για το ότι η χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές σε μορφοσυντακτικό επίπεδο ήταν το πιο συχνή στον προφορικό παρά στο γραπτό λόγο.....	59
Γράφημα 9-18: Απόψεις εκπαιδευτικών για τη συχνότητα χρήσης της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές σε όλα τα γλωσσικά επίπεδα.....	60

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 4-1: Χρήση αδύνατων τύπων προσωπικών αντωνυμιών στην Κρητική Διάλεκτο	18
Πίνακας 4-2: Χρήση κτητικής αντωνυμίας στην Κρητική Διάλεκτο	18
Πίνακας 4-3: Μορφολογικά Χαρακτηριστικά Κρητικής Διαλέκτου σε συνάρτηση με Χαρακτηριστικά Νεοελληνικής Διαλέκτου	19
Πίνακας 4-4: Φωνολογικά Χαρακτηριστικά Κρητικής Διαλέκτου σε συνάρτηση με Χαρακτηριστικά Νεοελληνικής Διαλέκτου	20
Πίνακας 8-5: Αξιοπιστία με βάση τον δείκτη Cronbach's alpha.....	37
Πίνακας 9-6: Ειδικότητα.....	42
Πίνακας 9-7: Η τελευταία φορά εργασίας σε σχολείο της κρητικής υπαίθρου	43
Πίνακας 9-8: Συνολικά έτη εργασίας στην κρητική ύπαιθρο	43
Πίνακας 9-9: Συχνότητα χρήσης κρητικής διαλέκτου από εκπαιδευτικούς σε δραστηριότητες	44
Πίνακας 9-10: Απόψεις εκπαιδευτικών για τη σχέση χρήσης της κρητικής διαλέκτου και συγκεκριμένων μεταβλητών	47
Πίνακας 9-11: Απαντήσεις εκπαιδευτικών αναφορικά με τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές	48
Πίνακας 9-12: Χρήση κρητικής διαλέκτου από μαθητές σε δραστηριότητες	51
Πίνακας 9-13: Χρήση κρητικής διαλέκτου από μαθητές εντός τάξης.....	52
Πίνακας 9-14: Χρήση κρητικής διαλέκτου από μαθητές στον προφορικό και στον γραπτό λόγο	52
Πίνακας 9-15: Χρήση κρητικής διαλέκτου από μαθητές σε δραστηριότητες	56
Πίνακας 9-16: Χρήση κρητικής διαλέκτου από μαθητές εντός τάξης.....	57
Πίνακας 9-17: Χρήση κρητικής διαλέκτου από μαθητές στον προφορικό και στον γραπτό λόγο	57

Πίνακας 9-18: Απόψεις εκπαιδευτικών ανά φύλο για τη σχέση κρητικού τοπικισμού και χρήσης της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές.....	60
Πίνακας 9-19: Αποτελέσματα chi square για τη σχέση φύλου και απόψεων για τη σχέση κρητικού τοπικισμού και χρήσης της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές.....	61
Πίνακας 9-20: Απόψεις εκπαιδευτικών ανά φύλο για τη συχνότητα χρήσης της κρητικής διαλέκτου στον προφορικό λόγο εντός της τάξης από τους μαθητές	61
Πίνακας 9-21: Αποτελέσματα chi square για τη συχνότητα χρήσης της κρητικής διαλέκτου στον προφορικό λόγο εντός της τάξης από τους μαθητές	62
Πίνακας 9-22: Απόψεις εκπαιδευτικών ανά ηλικία για το ότι το επάγγελμα των γονιών συνδέεται με τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές.....	62
Πίνακας 9-23: Αποτελέσματα chi square για τη σχέση ηλικίας και απόψεων εκπαιδευτικών για το ότι το επάγγελμα των γονιών συνδέεται με τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές	63
Πίνακας 9-24: Απόψεις εκπαιδευτικών ανά ηλικία για τη συχνότητα χρήσης της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές εκτός τάξης στον προφορικό λόγο με τους εκπαιδευτικούς.....	63
Πίνακας 9-25: Αποτελέσματα chi square για τη σχέση ηλικίας και απόψεων εκπαιδευτικών για τη συχνότητα χρήσης της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές εκτός τάξης στον προφορικό λόγο με τους εκπαιδευτικούς	64
Πίνακας 9-26: Απόψεις εκπαιδευτικών ανά έτη προϋπηρεσίας για τη συχνότητα χρήσης της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές σε μορφοσυντακτικό επίπεδο	64
Πίνακας 9-27: Αποτελέσματα chi square για τη σχέση ηλικίας και απόψεων εκπαιδευτικών για τη συχνότητα χρήσης της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές σε μορφοσυντακτικό επίπεδο.....	65

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια	Επεξήγηση
Δ.Ε.Π.Π.Σ	Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών
Α.Π.Σ	Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών
Ν.Π.Σ.	Νέο Πρόγραμμα Σπουδών
ΝΕ	Νεοελληνική
ΚΓ	Κοινή Γλώσσα
ΝΕΚ	Νεοελληνική Κοινή

1. Εισαγωγή

Οι ελληνικές διάλεκτοι είναι αυτές που χαρακτηρίζουν την ελληνική γλώσσα ήδη από την αρχαιότητα και αποτελούν ένα ιδιαίτερο και συνάμα αναπόσπαστο κομμάτι του ελληνικού πολιτισμού και της ιστορίας του. Είναι, βέβαια, αρκετά σημαντικό να αναφερθεί πως, λόγω των ήδη υπαρχόντων κοινωνικοπολιτικών συνθηκών της ελληνικής κοινωνίας αλλά και των στερεοτύπων που επικρατούν σε αυτή, με το πέρασ των χρόνων, η ποικιλομορφία των διαλέκτων τείνει να εξαλειφθεί. Πρόκειται για ένα φαινόμενο το οποίο έχει ως αποτέλεσμα την επικράτηση της νεοελληνικής, ως κοινής γλώσσας.

Η ύπαρξη διαλέκτων στις μέρες μας θεωρείται ιδιαίτερα υποβαθμισμένη, γεγονός που οδηγεί στην περιθωριοποίηση και, συνακόλουθα, στην αρνητική αξιολόγηση των ατόμων που τις χρησιμοποιούν. Η χρήση διαλέκτου μπορεί ταυτόχρονα να οδηγήσει στην εσφαλμένη θεώρηση ύπαρξης ενός κατώτερου γλωσσικού υπόβαθρου του ατόμου που τη χρησιμοποιεί, λόγω της ιδιομορφίας του λεξιλογίου και της προφοράς αυτής. Τα άτομα, μάλιστα, τα οποία χαρακτηρίζονται ως διαλεκτόφωνοι, χαρακτηρίζονται και ως αμόρφωτοι από το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο σε αντίθεση με τους ομιλητές/χρήστες της νεοελληνικής διαλέκτου, οι οποίοι με τη σειρά τους θεωρούνται από την πλειοψηφία της κοινωνίας ως πιο εκλεπτυσμένοι. Η διαφορετικότητα αυτή, εύλογα, οδηγεί αλλά και καλλιεργεί την ανάπτυξη της έννοιας του ρατσισμού.

Είναι, λοιπόν, ιδιαίτερα σημαντικό μέσα από τον διασαφηνισμό της σημαντικότητας ύπαρξης και διατήρησης των ελληνικών διαλέκτων, να επιτευχθεί η εξάλειψη τέτοιων στερεοτύπων. Η ύπαρξη αρνητικών στερεοτύπων προκαλεί μεγάλο πλήγμα όσον αφορά τη διαφύλαξη της ελληνικής γλώσσας, καθώς οι διάφορες διάλεκτοι αποτελούν, όπως προαναφέρθηκε, αναπόσπαστο κομμάτι του ελληνικού γλωσσικού πλούτου αλλά και του ίδιου του πολιτισμού της χώρας μας.

1.1 Ο Σκοπός

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση των απόψεων και στάσεων των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης όσον αφορά τη χρήση της κρητικής διαλέκτου κατά την εκπαιδευτική διαδικασία. Πρόκειται για ένα επιστημονικά και εκπαιδευτικά

ενδιαφέρον θέμα, καθώς, αν και στον ελλαδικό χώρο, μέσα από τα προγράμματα σπουδών της τελευταίας εικοσαετίας, δηλαδή το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών¹ (2011) και τα συμπληρωματικά του, Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών² και Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών³ (2003), γίνεται αναφορά στο γεγονός πως η ύπαρξη γεωγραφικών ποικιλιών μέσα στην εκπαιδευτική διεργασία είναι εξέχουσας σημασίας, εντούτοις δεν αποσαφηνίζεται με στοχευμένες διδακτικές προτάσεις η ενθάρρυνση της χρήσης των διαφόρων διαλέκτων κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης. Συνεπώς, είναι στην ευχέρεια του εκάστοτε εκπαιδευτικού ο τρόπος διαχείρισης αυτού του φαινομένου, είτε ενθαρρύνοντας την ποικιλομορφία αυτή, είτε αποθαρρύνοντάς την, με βάση εν τέλει τις προσωπικές του απόψεις – πεποιθήσεις (Τζακώστα & Μπετεινάκη, 2019).

Για την ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας, πραγματοποιήθηκε ποσοτική έρευνα, η οποία διενεργήθηκε κατά τον μήνα Μάρτιο του 2021, μέσω ενός ειδικά διαμορφωμένου ερωτηματολογίου. Το ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε σε ηλεκτρονική μορφή και απαντήθηκε από 100 εν ενεργεία εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι είτε εργάζονται είτε εργάστηκαν παλαιότερα σε κάποια σχολική μονάδα της κρητικής υπαίθρου. Πρόκειται για ερωτηματολόγιο διαμορφωμένο για τις ανάγκες της παρούσας Διπλωματικής Εργασίας, το οποίο απαρτίζεται κατά κύριο λόγο από ερωτήσεις κλειστού τύπου.

1.2 Η Δομή

Η παρούσα εργασία χωρίζεται σε δύο κύρια μέρη. Στο πρώτο μέρος, γίνεται εκτενής βιβλιογραφική ανασκόπηση σχετικά με τις διαλέκτους, μέσα από εγκεκριμένες έρευνες αλλά και συγγράμματα. Ξεκινώντας από μια ιστορική αναδρομή, ακολουθεί η ανάλυση της σημαντικότητας ύπαρξης αλλά και χρήσης των ελληνικών διαλέκτων, ο ρόλος τους στην εκπαιδευτική διεργασία, ενώ, ταυτόχρονα, διερευνώνται και οι στάσεις των εκπαιδευτικών.

Πιο αναλυτικά, στο πρώτο μέρος, και ειδικότερα στο δεύτερο κεφάλαιο, γίνεται ανάλυση πάνω στη γλώσσα, τις γλωσσικές της ποικιλίες και πραγματοποιείται η νοηματική αποσαφήνιση των όρων «ιδίωμα» και «διάλεκτος». Στο τρίτο κεφάλαιο, γίνεται αναφορά στη Νεοελληνική γλώσσα καθώς και στις γεωγραφικές της ποικιλίες μελετώντας την ύπαρξη

¹ <http://repository.edulll.gr/edulll/handle/10795/1840>

² <http://www.pi-schools.gr/programs/depps/>

³ <https://drive.google.com/file/d/0Bw3a19MBZPaIcHBKeFEzOHpLYzA/view>

αυτών κατά την αρχαιοελληνική περίοδο μέχρι και τη νεοελληνική. Επιπροσθέτως, γίνεται αναφορά τόσο στην αξία και τη διατήρηση των διαλέκτων καθώς και στη σταδιακή υποχώρηση αυτών, όσο και στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και στην ύπαρξη διαλέκτων σε αυτό. Στο τέταρτο κεφάλαιο μελετάται και αναλύεται η κρητική διάλεκτος, μια διάλεκτος ζωντανή μέχρι και σήμερα. Το πέμπτο κεφάλαιο εστιάζει στην κρητική διάλεκτο ως εργαλείο εκπαιδευτικής διαδικασίας. Στο έκτο, παρουσιάζονται οι στάσεις των εκπαιδευτικών απέναντι στις διαλέκτους, έτσι όπως εντοπίζονται μέσα από έρευνες οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στο παρελθόν από διάφορους ερευνητές. Στο έβδομο και τελευταίο κεφάλαιο του πρώτου μέρους, αναλύονται ο σκοπός, οι επιμέρους στόχοι και τα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας έρευνας.

Το δεύτερο μέρος της εργασίας αποτελεί το ερευνητικό τμήμα και εκτείνεται από το όγδοο έως το δέκατο κεφάλαιο. Στο όγδοο παρουσιάζεται αναλυτικά η μεθοδολογία, το δείγμα, το ερευνητικό εργαλείο καθώς και η διαδικασία η οποία ακολουθήθηκε. Τέλος, στο ένατο κεφάλαιο δίδεται η παρουσίαση των αποτελεσμάτων, ενώ στο δέκατο ακολουθούν τα συμπεράσματα τα οποία προκύπτουν μέσα από την παρούσα έρευνα, αναφέρονται οι περιορισμοί της και, παράλληλα, παρουσιάζονται ορισμένες προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

Η εργασία ολοκληρώνεται με τη βιβλιογραφία και ένα αναλυτικό παράρτημα, το οποίο περιλαμβάνει το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε για την παρούσα έρευνα, τη συνοδευτική επιστολή και το έντυπο συγκατάθεσης, ενώ υπάρχει και ένα ενδεικτικό λεξιλόγιο της κρητικής διαλέκτου.

Παπαγιαννάκη Ειρήνη, «Διερεύνηση των απόψεων και στάσεων των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της κρητικής υπαίθρου, σχετικά με τη χρήση της τοπικής διαλέκτου από τους μαθητές τους κατά την εκπαιδευτική διαδικασία»

Α' Μέρος

Βιβλιογραφική Ανασκόπηση

2. Η Γλώσσα μέσα από τις Γλωσσικές Ποικιλίες

Ο κοινός κώδικας, μέσα από τον οποίο προκύπτει η επικοινωνία των ατόμων, είναι αυτός ο οποίος χαρακτηρίζει τη γλώσσα (Δελβερούδη, 2001). Η γλώσσα αποτελεί το προϊόν μιας πολιτικής επιλογής, η οποία μέσα από το γόητρο, την εξυπηρέτηση υψηλών λειτουργιών, καθώς και μέσα από μια κωδικοποίηση, είναι εφικτό να χαρακτηριστεί ως πρότυπη (Κακρίδη-Φερράρι, 2007), χωρίς όμως αυτό να σημαίνει την ίδια χρήση των κοινών γλωσσικών κωδίκων από όλους τους ομιλητές (Δελβερούδη, 2001).

Κάθε άτομο αναπτύσσει μια ιδιόλεκτο, η οποία διαφέρει από ομιλητή σε ομιλητή, καθώς απαρτίζεται από κοινά για όλους τους ομιλητές επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης, όπως για παράδειγμα είναι η μορφολογία και η σύνταξη, αλλά και από διαφορετικά, ατομικά χαρακτηριστικά, όπως είναι το προσωπικό ύφος καθενός και η προφορά του (Δελβερούδη, 2001).

Η ταξινόμηση μιας διαλέκτου σε γλωσσικές ποικιλίες και σύνολα πραγματοποιείται με βάση τα ιδιαίτερα γνωρίσματά της, τα οποία ποικίλουν ανάλογα με το κοινωνικό υπόβαθρο – κοινωνική ομάδα στην οποία απευθυνόμαστε ή ακόμα και με βάση τη γεωγραφική περιοχή. Οι διάφορες διάλεκτοι, γεωγραφικές αλλά και κοινωνικές, είναι αυτές που συνθέτουν την ελληνική γλώσσα (Ντίνας & Ζαρκογιάννη, 2009).

2.1 Ιδίωμα και Διάλεκτος – Μια νοηματική αποσαφήνιση

2.1.1 Η Διάλεκτος

Μέσα από τη διάσπαση της κοινής μητρικής γλώσσας σε επιμέρους γλωσσικές ποικιλίες πραγματοποιείται η ύπαρξη των διαλέκτων, ενώ αξίζει να αναφερθεί πως και οι ίδιες οι διάλεκτοι είναι πιθανό να διασπαστούν σε άλλες διαλέκτους. Στην πλειοψηφία των περιπτώσεων οι διάλεκτοι δεν αποτυπώνονται στον γραπτό λόγο. Η χρήση τους γίνεται από άτομα τα οποία έχουν χαμηλό επίπεδο μόρφωσης και προέρχονται συνήθως από χαμηλά κοινωνικά στρώματα, έχοντας μια μειωμένη κοινωνική αλλά και γεωγραφική κινητικότητα.

Συγχρόνως, είναι σημαντικό να υπογραμμιστεί πως σε περιστάσεις όπου απαιτείται ύπαρξη κύρους, όπως για παράδειγμα στο σχολείο ή σε δημόσιες υπηρεσίες, οι διαλεκτόφωνοι διαπιστώνεται να επιλέγουν τη χρήση της κοινής – πρότυπης νεοελληνικής γλώσσας (Δελβερούδη, 2001).

Σε σύγκριση με την κοινή γλώσσα, η διάλεκτος παρουσιάζει έντονες διαφοροποιήσεις, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα την ύπαρξη δυσκολιών ή ακόμα και τη μη κατανόηση αυτής από τους μη γηγενείς ομιλητές (Μπασλής, 2017).

2.1.2 Το Ιδίωμα

Πρόκειται για ένα γλωσσικό φαινόμενο το οποίο παρουσιάζει περιορισμό όσον αφορά το επίπεδο του λεξιλογίου που χρησιμοποιείται αλλά και της φωνητικής. Αποτελεί μια υποδιαίρεση της διαλέκτου, ωστόσο δεν εμφανίζει έντονη διαφοροποίηση απέναντι στην κοινή γλώσσα (Δελβερούδη, 2001). Ταυτόχρονα, παρατηρείται διαφοροποίηση ιδιωμάτων σύμφωνα με τη γεωγραφική περιοχή των γηγενών (Μπασλής, 2017). Στην ουσία πρόκειται για διαφοροποιήσεις οι οποίες παρουσιάζουν μια συσσωρευτικότητα, δημιουργώντας μια απόσταση που με τη σειρά της οδηγεί στην αύξηση γλωσσικών διαφορών (Chambers & Trudgill, 2011). Οι μη γηγενείς ομιλητές δεν παρατηρείται να αντιμετωπίζουν ιδιαίτερη δυσκολία όσον αφορά την επικοινωνία με τους γηγενείς οι οποίοι χρησιμοποιούν κάποιο ιδίωμα (Μπασλής, 2017).

3. Η Νεοελληνική Γλώσσα και οι Γεωγραφικές της ποικιλότητες

Τα ιδιώματα και οι διάλεκτοι αποτελούν γλωσσικές και γεωγραφικές ποικιλίες οι οποίες, όπως αναφέρθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, αν και έχουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά, διαφέρουν αρκετά μεταξύ τους. Πρόκειται για ποικιλίες οι οποίες διαφοροποιούνται απέναντι στην κοινή γλώσσα είτε παρουσιάζοντας μικρές είτε μεγάλες διαφοροποιήσεις.

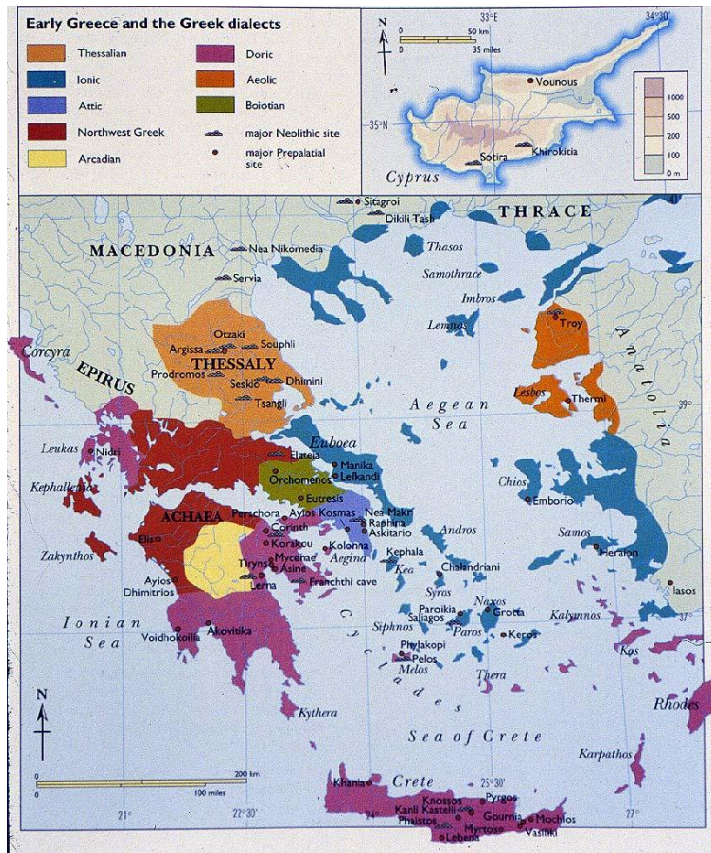
3.1 Οι Διάλεκτοι

3.1.1 Στην Αρχαιοελληνική Γλώσσα

Είναι γεγονός πως οι αρχαιοελληνικές διάλεκτοι έγιναν γνωστές μέσα από διάφορα αρχαία κείμενα, από επιγραφές, αλλά και από κείμενα της ρωμαϊκής και αλεξανδρινής εποχής. Για την ελληνική γλώσσα, η χρήση διαφορετικών γλωσσικών παραλλαγών σε κάθε περιοχή δεν είναι σύγχρονο γεγονός, γιατί, από την αρχαιότητα, η ύπαρξη διαφόρων παραλλαγών διαλέκτου έγινε αισθητή ακόμα και στην ίδια γεωγραφική περιοχή. Ωστόσο, σε σύγκριση με τις νεο-λατινικές και άλλες γλώσσες, η ελληνική δεν κατέρρευσε, αλλά παρέμεινε ενοποιημένη από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, κυρίως λόγω της βαθιάς εθνικής συνείδησής της (Μπαμπινιώτης, 1985).

Σύμφωνα με τον Μπαμπινιώτη (1985), υπήρξε διάσπαση της Προϊστορικής Κοινής γλώσσας σε αρχαίες διαλέκτους, οι οποίες στην πορεία κατανεμήθηκαν σύμφωνα με τα συστήματα των Buck (1995), Χατζιδάκη (1999) και Kretchmer (1905). Κατά τον Buck, γίνεται διαχωρισμός ανάλογα με το γεωγραφικό τους υπόβαθρο και πιο συγκεκριμένα διαχωρίζονται σε ανατολικές, δυτικές, νότιες, βόρειες αλλά και κεντρικές. Σύμφωνα με τους Χατζιδάκη και Kretchmer, γίνεται κατάταξη σε τρεις κύριες κατηγορίες, στην ιωνική/αττική διάλεκτο, στην αχαική διάλεκτο και στη διάλεκτο των Δωριέων, με τη μόνη διαφορά πως, σύμφωνα με τον Χατζιδάκη, παρατηρείται η ύπαρξη άλλης μιας κατηγορίας, αυτής του συνδυασμού αχαικής με δωρικής διαλέκτου (Εικόνα 1).

Παπαγιαννάκη Ειρήνη, «Διερεύνηση των απόψεων και στάσεων των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της κρητικής υπαίθρου, σχετικά με τη χρήση της τοπικής διαλέκτου από τους μαθητές τους κατά την εκπαιδευτική διαδικασία»

Εικόνα 1: Χάρτης Αρχαίων Ελληνικών Διαλέκτων
(Πηγή: http://ethnologic.blogspot.com/2011/12/blog-post_17.html)

Αν και μέσα στα χρόνια παρατηρήθηκε εξάλειψη των αρχαίων εκείνων διαλέκτων, εντούτοις αυτές άσκησαν μεγάλη επιρροή στην ελληνική λογοτεχνία, ενώ συγχρόνως παρουσίαζαν έντονη αλληλεπίδραση μεταξύ τους. Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως βάση της κοινής αλεξανδρινής ήδη από τα τέλη του 4^{ου} αιώνα π.Χ. υπήρξε η αττική διάλεκτος έχοντας στοιχεία ιωνικής διαλέκτου. Τέλος, παρατηρούνται ακόμα και σήμερα χαρακτηριστικά αρχαίων διαλέκτων τόσο σε ιδιώματα όσο και σε διαλέκτους της κοινής ελληνικής (Παντελίδης, 2007).

3.1.2 Στη Νεοελληνική Γλώσσα

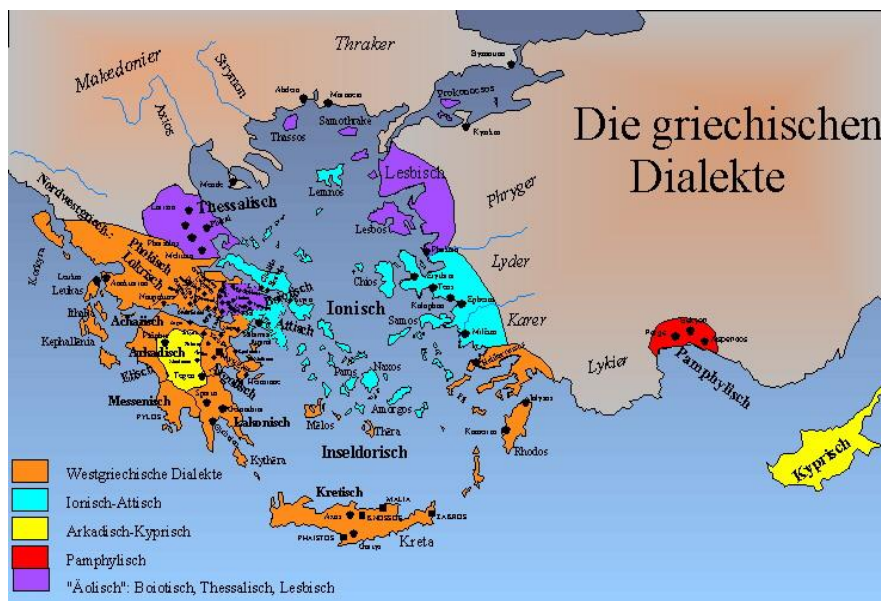
Ως απόγονος της αρχαίας ελληνικής, η νέα ελληνική γλώσσα, χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη διαφόρων γλωσσικών ποικιλιών. Πρόκειται για ποικιλίες διαλέκτων, οι οποίες

Παπαγιαννάκη Ειρήνη, «Διερεύνηση των απόψεων και στάσεων των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της κρητικής υπαίθρου, σχετικά με τη χρήση της τοπικής διαλέκτου από τους μαθητές τους κατά την εκπαιδευτική διαδικασία»

συγκρινόμενες με την κοινή ελληνική παρουσιάζουν έντονη διαφοροποίηση όσον αφορά τα γλωσσικά επίπεδα (φωνητική, μορφολογία, σύνταξη και λεξιλόγιο) σε αντίθεση με τα ιδιώματα (Trudgill, 2003).

Αν και δεν υπάρχει ομόφωνη άποψη απέναντι στην κατηγοριοποίηση αλλά και τον διαχωρισμό των ποικιλιών αυτών, λαμβάνοντας υπόψιν γεωγραφικά και γλωσσικά χαρακτηριστικά, οι διάλεκτοι οι οποίες υπάρχουν στον σύγχρονο ελλαδικό χώρο είναι οι παρακάτω (Εικόνα 2) (Παπαναστασίου, 2015· Ακαδημία Αθηνών, 2021):

- Καππαδοκική διάλεκτος
- Κατωιταλική διάλεκτος
- Κρητική διάλεκτος
- Κυπριακή διάλεκτος
- Ποντιακή διάλεκτος
- Τσακωνική διάλεκτος

Εικόνα 2: Χάρτης Ελληνικών Διαλέκτων
(Πηγή: http://ethnologic.blogspot.com/2011/12/blog-post_17.html)

3.2 Η Αξία των Διαλέκτων

Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως μέσα από την αναγνώριση της αξίας και σημασίας των διαλέκτων, καταπολεμάται η όποια αναπαραγωγή στερεοτύπων και αναγνωρίζονται ως αναπόσπαστο κομμάτι του γλωσσικού, πολιτισμικού αλλά και εθνικού πλούτου της χώρας.

Ακολούθως, διαπιστώνεται πως η ύπαρξη και η συντήρηση των διαλέκτων έχει πολλά θετικά στοιχεία. Η παραλλαγή της τοπικής διαλέκτου χαρακτηρίζεται από την ισχυρή φαντασία και τη γλωσσική ικανότητα των απλών ανθρώπων, με εξαιρετικό πλούτο όσον αφορά τον τομέα του λεξιλογίου καθώς και από μια ευρεία ποικιλία εκφράσεων.

Αυτό που είναι σημαντικό είναι η συμβολή των νέων ελληνικών διαλέκτων στη διατήρηση πολλών στοιχείων της γλώσσας μας. Ως εκ τούτου, σε όλες τις τοπικές παραλλαγές της σύγχρονης ελληνικής γλώσσας, υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός μεσαιωνικών και κυρίως αρχαίων ελληνικών στοιχείων σε λεξικό και γραμματικό επίπεδο, τα οποία έχουν πλέον εξαφανιστεί από τα επίσημα σύγχρονα ελληνικά. Μια συστηματική και πολυεπίπεδη γλωσσική μελέτη κάθε τοπικής παραλλαγής της νεοελληνικής μπορεί να προσφέρει πολύτιμες γνώσεις για τη νεοελληνική, οι οποίες θα επιτρέψουν στους μελετητές να έχουν πληρέστερη κατανόηση και ερμηνεία των γλωσσικών μηχανισμών της σύγχρονης ελληνικής γλώσσας (Τζαβάρας, 2016).

Οι διάλεκτοι και τα ιδιώματα αποτελούν σημαντικό μέρος της πολιτιστικής μας ταυτότητας, επειδή σχετίζονται στενά με την ιστορία και τη ροή γνώσεων κάθε γεωγραφικής περιοχής της Ελλάδας. Αυτά τα ιδιώματα και οι διάλεκτοι αποκαλύπτουν τη μοναδική ιδιοσυγκρασία της κάθε περιοχής. Οι γλωσσικές διαφορές, σε ποικίλες περιοχές της χώρας υποδεικνύουν σε κάποιο βαθμό το αυτόνομο πνεύμα και την ιστορική ανάπτυξη της περιοχής, η οποία αποκαλύπτει τον ιδιαίτερο τρόπο σκέψης και αντίληψης των κατοίκων της. Μέσα από κάθε ιδίωμα και κάθε διάλεκτο, εμφανίζεται ένας ξεχωριστός κόσμος. Διαφορετικά συστήματα αξιών και διαφορετικές προοπτικές στη ζωή προέρχονται από κάθε ιδίωμα, επειδή, παρόλο που η εθνολογία έχει την ίδια ταυτότητα, κάθε περιοχή ακολουθεί λίγο πολύ τη δική της ιστορική διαδικασία.

Μέσω της επιλογής του λεξιλογίου, της έκφρασης, καθώς και της φωνητικής απόδοσης κάθε διαλέκτου, μπορούμε να ανακαλύψουμε τον συναισθηματικό πλούτο, τις

προσδοκίες, τη ζωή και τον πνευματικό κόσμο των ανθρώπων σε κάθε περιοχή. Ο πλούτος κάθε διαλέκτου αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της συλλογικής κληρονομιάς της γλώσσας. Οι διάλεκτοι είναι συνήθως διαφοροποιημένες σημαντικά από Έλληνα σε Έλληνα ακόμα και αν είναι απόγονοι της ίδιας περιοχής και, επιπλέον, αυτές δείχνουν μεγάλες δυνατότητες δημιουργίας διαφορετικών τύπων και δομών γλώσσας. Επομένως, οι διάλεκτοι αποτελούν απόδειξη του ανεξάντλητου δυναμικού της ελληνικής γλώσσας και του λεκτικού πλούτου της, ως μια ανεξάρτητη μορφή γλώσσας.

Οι διάλεκτοι δείχνουν την ποικιλομορφία της ελληνικής γλώσσας και με την πλούσια εκφραστικότητά τους ενισχύουν τη συλλογική γλωσσική κληρονομιά, γι' αυτό πρέπει να αναγνωρίζονται και να υποστηρίζονται σωστά. Μαζί με τα ιδιώματα μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως βασικά σημεία για τον εντοπισμό και τη σύνδεση ανθρώπων κοινής καταγωγής. Οι κοινές διάλεκτοι ή οι κοινοί ιδιωτισμοί έχουν μια σταθερή συνοχή και κοινές αξίες, κοινές ιδέες και κοινή ιστορία, ενώ, ταυτόχρονα, διατηρούνται στη μνήμη των ανθρώπων. Επομένως, είτε ζουν στον τόπο καταγωγής τους είτε όχι, έχουν πάντα τη γλωσσική τους ταυτότητα ως μέσο επιστροφής στα στοιχεία που απαρτίζουν τα τοπικά τους χαρακτηριστικά (Μαντής, 2019).

3.3 Παρουσία και Διατήρηση των Διαλέκτων στο Εκπαιδευτικό Περιβάλλον

Η μελέτη των γλωσσικών πολυμορφιών είναι σημαντική σε παγκόσμια κλίμακα, ενώ ταυτόχρονα απαιτείται η διάσωση αλλά και η διατήρηση διαφορετικών γλωσσικών χαρακτηριστικών που μπορεί να εξαφανιστούν (Ντίνας, 2004). Στη διδασκαλία γλωσσών, τα χαρακτηριστικά των τυποποιημένων ποικιλιών έχουν σημαντικά πλεονεκτήματα, όπως για παράδειγμα, η δημιουργία μιας ενιαίας και ομοιογενούς εκπαιδευτικής διαδικασίας αλλά και μια αίσθηση της «τάξης» της γλώσσας, η οποία τελικά οδηγεί σε κοινωνική αλλά και γεωγραφική περιθωριοποίηση των υποτιμημένων γλωσσών (Χατζηδάκη, 1999· Κακριδή-Φερράρι, 2000· Καραντζή-Ανδρειωμένου, 2011· Κορρέ, 2015).

Εστιάζοντας στη σύγχρονη ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα, ο θετικός ρόλος των διαλέκτων στη διδασκαλία γλωσσών αντικατοπτρίζεται έμμεσα στο στα Ν.Π.Σ. (2011) και στα συμπληρωματικά με αυτά ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ (2003), μέσα από τα οποία προωθείται η επικοινωνία και η χρήση της γλώσσας, ενώ ενθαρρύνεται η χρήση των ελληνικών διαλέκτων.

Στο ΝΠΣ (2011) στοχοθετείται η αξιοποίηση των διαλέκτων ως φορέων κουλτούρας, ισότιμων απέναντι στην κοινή ελληνική παρά τις εμφανείς διαφοροποιήσεις τους. Σε αυτά αναφέρεται ως στόχος η κατανόηση της αξίας των διαλέκτων από τους μαθητές, καθώς, όπως επισημαίνεται, πρόκειται για γλωσσικές μορφές μέσα από τις οποίες ο μαθητής γνωρίζει, αλλά και κατανοεί την ύπαρξη διαφορετικών κουλτούρων, πολιτισμών και συμπεριφορών, πράγμα το οποίο μπορεί να οδηγήσει στην αποδοχή και ενσωμάτωση των ατόμων που χρησιμοποιούν τις διαλέκτους (Ν.Π.Σ., 2011: 11). Συγχρόνως, αναφέρεται επιγραμματικά πως οι μαθητές οφείλουν «να αξιοποιούν ως μέρος του γλωσσικού τους κεφαλαίου την προϋπάρχουσα ή αναδυόμενη γνώση διαλέκτων, κοινωνικών ποικιλιών ή και άλλων γλωσσών από τις τοπικές τους κοινότητες και να τις αντιπαραβάλλουν συστηματικά και κριτικά με την πρότυπη ποικιλία και να χρησιμοποιούν δημιουργικά την ποικιλότητα και να αποτιμούν τον κοινωνικοπολιτισμικό της ρόλο» (Ν.Π.Σ., 2011: 8,9,13). Παράλληλα, προτείνεται η εφαρμογή ποικίλων, αλλά ταυτόχρονα συγκεκριμένων διδακτικών πρακτικών, οι οποίες μπορούν να βοηθήσουν ενεργά στην αξιοποίηση και ενσωμάτωση των διαφόρων γλωσσικών ποικιλιών (Ν.Π.Σ., 2011).

Όσον αφορά την Πρωτοβάθμια εκπαίδευση, οι μαθητές έρχονται σε επαφή με στοιχεία γλωσσικών ποικιλιών μέσα από κείμενα που περιλαμβάνονται στα εγχειρίδια της Ε' και Στ' τάξης του Δημοτικού. Μέσα από αυτά καλούνται να κατανοήσουν την ύπαρξη διαφορετικών μορφών γλώσσας, όπως κρητικές μαντινάδες, παραμύθια της λαϊκής παράδοσης ή δημοτικά τραγούδια. Παρόλα αυτά στη συγκεκριμένη εκπαιδευτική βαθμίδα δεν γίνεται μεγαλύτερη εμβάθυνση στις γλωσσικές ποικιλίες, παρά μια απλή αναφορά, γεγονός που καθιστά τον ίδιο τον εκπαιδευτικό Πρωτοβάθμιας αυτόβουλο και λειτουργό κατά το δοκούν (Ν.Π.Σ., 2011).

Για παράδειγμα, στο βιβλίο του μαθητή της Ε' τάξης με τίτλο: «*Της Γλώσσας ρόδι και ροδάνι*», μέσα από τις 17 θεματικές του ενότητες παρατηρείται κυρίως αναφορά στα νεοελληνικά ιδιώματα και όχι στις διαλέκτους. Εντοπίζεται η ύπαρξη ενός μόνο διαλεκτικού κειμένου και 2 κειμένων με ιδιωματικά στοιχεία (Ιορδανίδου, Αναστασοπούλου, Γαλανόπουλος, Δρυς, Κόττα & Χαλικιάς, χ.χ.). Αντίθετα, στο βιβλίο του μαθητή της ΣΤ' τάξης του δημοτικού με τίτλο: «*Λέξεις... Φράσεις... Κείμενα*», και ειδικότερα στο πρώτο τεύχος δίνονται τέσσερα κείμενα με ιδιωματικά στοιχεία, ενώ κανένα με τη χρήση διαλέκτων (Ιορδανίδου, Κανελλοπούλου, Κοσμά, Κουταβά, Οικονόμου & Παπαϊωάννου, χ.χ.). Εδώ,

είναι σημαντικό να αναφερθεί πως στα τετράδια εργασιών της Ε' Δημοτικού δεν παρατηρείται κάποια αναφορά ή και δραστηριότητα πάνω στις διαλέκτους και τα ιδιώματα, σε αντίθεση με το βιβλίο εργασιών της ΣΤ' Δημοτικού, όπου, αν και παρατηρείται, εντοπίζεται μόνο στην 6^η ενότητα.

Όσον αφορά τις υπόλοιπες τάξεις του Δημοτικού και τα εγχειρίδια του γλωσσικού μαθήματος, οι περιπτώσεις όπου παρατηρούνται κείμενα που κάνουν χρήση ιδιοματικής ή διαλεκτικής γλώσσας είναι σε επετειακές και εορταστικές ενότητες, όπως για παράδειγμα χριστουγεννιάτικα κάλαντα και δημοτικά τραγούδια. Αλλά και εκεί χωρίς να γίνεται περαιτέρω αξιοποίηση των ποικιλιών της γλώσσας που είναι γραμμένα.

Στο Γυμνάσιο, τα μαθήματα γλωσσών είναι ειδικά διαμορφωμένα για τους μαθητές έτσι ώστε «να αναγνωρίσουν και να εκτιμήσουν τη μακρόχρονη πορεία της ελληνικής γλώσσας και τον πλούτο των διαλεκτικών της μορφών» και «να αποτιμούν κριτικά τη συντακτική και μορφολογική ποικιλότητα» (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2003: 3780-3781).

Όσον αφορά το γενικό Λύκειο, στο βιβλίο του μαθητή αλλά και του καθηγητή της Γλώσσας, γίνεται έντονη αναφορά στις διαλέκτους αλλά και στο γεγονός πως αυτές αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της ΚΝΕ και του γλωσσικού εμπλουτισμού αυτής, παροτρύνοντας με αυτό τον τρόπο, τον εκάστοτε εκπαιδευτικό να εμβαθύνει, βοηθώντας τους μαθητές να κατανοήσουν την αξία ύπαρξης διαλέκτων και ιδιωμάτων (Αδαλόγλου και συν., 2006: 17).

Πιο συγκεκριμένα, στο βιβλίο Έκφρασης Έκθεσης της Α' Λυκείου στο πρώτο κεφάλαιο υπάρχει εκτενής αναφορά και ενασχόληση με τις γλωσσικές ποικιλίες. Ειδικότερα, στο κεφάλαιο με τίτλο «Γλώσσα και γλωσσικές ποικιλίες» οι μαθητές αναμένεται να κατανοήσουν την ύπαρξη των γλωσσικών ποικιλιών, (π.χ. γεωγραφικών και κοινωνικών) και εν συνεχεία επιδιώκεται να τις συνδέσουν με κριτικό τρόπο με κοινωνικές πρακτικές και κειμενικές πραγματώσεις (Αδαλόγλου, 2006). Επιπλέον, στο α' τεύχος του βιβλίου του μαθητή της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, παρατηρείται η ύπαρξη ποιημάτων με χαρακτηριστικά διαλεκτοφωνίας, όπως είναι για παράδειγμα το ποίημα «Πάγω...» του Λίνου Πολίτη (Γρηγοριάδης, 2014: 82-83). Ταυτόχρονα, γίνεται έντονη αναφορά στις διαλέκτους και στα εισαγωγικά μέρη του βιβλίου, δίνοντας έμφαση στην κρητική και κυπριακή διάλεκτο

(Γρηγοριάδης, 2014: 7-8,74,76,82). Στις επόμενες τάξεις του λυκείου δεν υπάρχει κανένα κεφάλαιο με εστίαση στον διαλεκτικό λόγο.

Στο σημείο αυτό, αξίζει να αναφερθεί πως τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση πάνω στην ύπαρξη διαλέκτων και στην εμβάθυνση του ρόλου αυτών στην κοινή γλώσσα, γεγονός το οποίο διαφαίνεται από διάφορες μελέτες και έρευνες που έχουν διεξαχθεί (Τσιπλάκου, 2007).

3.4 Η Υποχώρηση των Ελληνικών Διαλέκτων

Είναι γεγονός πως τους τελευταίους αιώνες, αρκετές διάλεκτοι βρίσκονται στην απειλητική θέση εξαφάνισής τους, λόγω της κοινωνικής και πολιτισμικής εξέλιξης. Έναν ακόμη σημαντικό παράγοντα υποχώρησης αλλά και εξάλειψης των διαλέκτων αποτελεί η μόνιμη αλλαγή κατοικίας των κατοίκων της υπαίθρου σε μεγαλύτερα αστικά κέντρα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την ενσωμάτωση αυτών με τους μη διαλεκτόφωνους τόσο σε κοινωνικό και πολιτισμικό επίπεδο, όσο και στον τρόπο ομιλίας, σε μια προσπάθεια ομαλής ένταξής τους. Παράλληλα, αλλάζοντας και διαμορφώνοντας τον τρόπο ομιλίας τους, επιδιώκουν να αποκτήσουν κύρος. Παράδειγμα μιας τέτοιας περίπτωσης αποτελεί η μετακίνηση, κατά τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα, πολλών αλλά και μεγάλων ελληνόφωνων πληθυσμών από την Τουρκία, γεγονός που οδήγησε στην εξαφάνιση της γλωσσικής αλλά και πολιτισμικής κληρονομιάς τους (Trudgill, 2003).

Ένας ακόμη παράγοντας ο οποίος διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη σταδιακή υποχώρηση των διαλέκτων, αποτελεί η τηλεόραση και το ραδιόφωνο. Στην εποχή του 21^{ου} αιώνα, μέσα από αυτά τα μέσα ενημέρωσης τα οποία διαθέτει και χρησιμοποιεί η πλειοψηφία του ελληνικού πληθυσμού, προβάλλεται η κοινή νεοελληνική γλώσσα, ενώ ταυτόχρονα οι διαλεκτικές ποικιλίες τείνουν να θεωρούνται υποδεέστερες, χωρίς κύρος, καθώς και ανάξιες διατήρησης (Παπαναστασίου, 2015). Επιπλέον, η αρνητική αντιμετώπιση που επικρατεί απέναντι στις διαλέκτους, κατά την οποία, όποιος τις χρησιμοποιεί, θεωρείται ότι είναι χαμηλής έως και ανύπαρκτης μόρφωσης, οδηγεί στην περιθωριοποίηση των ομιλητών της (Κακρίδη-Φερράρι, 2007).

Εν κατακλείδι, παρατηρείται η ύπαρξη τεσσάρων παραγόντων οι οποίοι διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο είτε στη διατήρηση μιας διαλέκτου είτε στην υποχώρηση

αυτής. Οι παράγοντες αυτοί αφορούν: **α)** τον τόπο χρήσης διαλέκτου (εγχώρια και μη εγχώρια χρήση), **β)** τη διάρκεια ενσωμάτωσης μιας διαλέκτου σε συνδυασμό με τον τρόπο και τον χρόνο ενσωμάτωσής της, **γ)** τον αριθμό του πληθυσμού που χρησιμοποιεί τη συγκεκριμένη διάλεκτο (η χρήση μιας διαλέκτου από μικρό ποσοστό πληθυσμού, οδηγεί συνήθως σε εξαφάνιση αυτής) και **δ)** τον βαθμό διαφοροποίησής της (μικρή, μέτρια ή μεγάλη) από την κοινή γλώσσα (Παπαναστασίου, 2015).

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται αδρομερώς τα χαρακτηριστικά εκείνα της κρητικής διαλέκτου που τη διαφοροποιούν από τη ΝΕ και της προσδίδουν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της.

4. Η Κρητική Διάλεκτος

Η εμφάνιση των κύριων χαρακτηριστικών, που οδήγησαν στη διαμόρφωση της κρητικής διαλέκτου παρατηρούνται πριν το 823 μ.Χ., ενώ αξίζει να αναφερθεί και το γεγονός πως προέρχονται από την κοινή ελληνιστική γλώσσα (Browning, 1991). Πολύ σπουδαίο ρόλο στην ανάπτυξη της διαλέκτου, είχε η κατάληψη του νησιού της Κρήτης από τους Οθωμανούς αλλά και από τους Βενετούς, καθώς η νήσος κατά την περίοδο εκείνη απομονώθηκε (Willems, 1967).

Η κρητική διάλεκτος είναι μια από τις λίγες ελληνικές διαλέκτους, η οποία κατάφερε να αποκτήσει λογοτεχνική υπόσταση, καθώς στο νησί συνήθιζαν να καταφεύγουν αρκετοί λόγιοι από τον 15^ο αιώνα και μετά, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της βενετικής κατοχής. Στα τέλη του 17^{ου} αιώνα παρατηρείται έντονη εμφάνιση μακροσκελών δημοτικών τραγουδιών, μέσα στα οποία η κρητική διάλεκτος κατέχει δεσπόζουσα θέση (Κοντοσόπουλος, 1981).

Σύμφωνα με τη γεωγραφική διαίρεση της κρητικής νήσου, παρατηρείται η εμφάνιση δύο διαφορετικών ιδιωμάτων. Πρόκειται για το δυτικό και το ανατολικό ιδίωμα. Το δυτικό ιδίωμα εσωκλείει τους νομούς Ρεθύμνου και Χανίων, ενώ το ανατολικό τους νομούς Λασιθίου και Ηρακλείου. Τα δύο αυτά ιδιώματα παρουσιάζουν μεταξύ τους ιδιαίτερες διαφορές πάνω σε συγκεκριμένα γλωσσικά φαινόμενα (Κοντοσόπουλος, 1981).

Στην κρητική διάλεκτο, παρατηρείται η διατήρηση ποικίλων μεσαιωνικών αλλά και αρχαϊκών λέξεων, όσον αφορά το λεξιλογικό επίπεδο (Χαραλαμπίδης, 2001). Επιπλέον, εντοπίζεται έντονος δανεισμός λεξιλογίου τόσο από την ενετική όσο και από την τουρκική γλώσσα, ως αποτέλεσμα της Ενετοκρατίας και της Τουρκοκρατίας (Ξανθινάκης, 2001· Ορφανός, 2014).

Όσον αφορά την κρητική διάλεκτο, λαμβάνοντας υπόψη το κριτήριο αναγνωρισιμότητας του Κοντοσόπουλου (Κοντοσόπουλος, 1981), παρατηρείται μεγάλη διαφοροποίηση σχετικά με την κοινή γλώσσα. Η διαφοροποίηση αυτή προκαλεί έντονη αδυναμία κατανόησης και επικοινωνίας από την πλευρά του μη ομογενή. Από την άλλη όμως, όσον αφορά την ιδιοματική περίπτωση, δεν παρατηρούνται ιδιαίτερα προβλήματα επικοινωνίας μεταξύ ομογενών και μη ομογενών, καθώς ο μη ομογενής φαίνεται να μην

αντιμετωπίζει δυσκολίες στην κατανόηση. Αυτό που είναι σημαντικό να αναφερθεί είναι ότι τα κρητικά ιδιώματα παρουσιάζουν ανομοιότητες, πράγμα το οποίο οφείλεται στις γεωγραφικές περιοχές καθώς και στην απόσταση την οποία έχουν μεταξύ τους. Συγχρόνως, οι ανομοιότητες αυτές είναι όλο και πιο έντονες λαμβάνοντας ως κριτήριο την απόσταση (Chambers & Trudgill, 2011· Μπασλής, 2017).

Η κρητική διάλεκτος, παραμένει αναλλοίωτη και ζωντανή ακόμα και στις μέρες μας και χρησιμοποιείται τόσο από τους μεγαλύτερους σε ηλικία κατοίκους της Κρήτης, όσο και από τη νεολαία, αν και είναι γεγονός πως έχει δεχτεί πολλές επιρροές από την κοινή ελληνική γλώσσα. Θα πρέπει, ωστόσο, να αναφερθεί πως η χρήση της κρητικής διαλέκτου είναι πιο έντονη στις περιφερειακές πόλεις και χωριά της Κρήτης και όχι τόσο έντονη στα μεγάλα αστικά κέντρα αυτής. Συγχρόνως, παρατηρούνται έντονες διαφοροποιήσεις, λαμβάνοντας υπόψιν διάφορους ατομικούς παράγοντες, όπως είναι η κοινωνική τάξη, η ηλικία, το φύλο αλλά και η γεωγραφική θέση του εκάστοτε ομιλητή (Καραγιωργάκης, 2020).

Πρόκειται για μια διάλεκτο η οποία χαρακτηρίζεται για τη μακροβιότητά της, γεγονός που οφείλεται τόσο στην εκφραστικότητά της και στον λεξιλογικό της πλούτο, όσο και στην αρχαϊζουσα συντηρητική της μορφή (Κοντοσόπουλος, 1981· Ακαδημία Αθηνών, 2021). Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κρητικής διαλέκτου σε συνάρτηση με την Κοινή Νεοελληνική μέσα από συγκεκριμένα παραδείγματα.

4.1 Τα Χαρακτηριστικά της Κρητικής Διαλέκτου σε Συνάρτηση με τη Νεοελληνική Διάλεκτο.

Στη νεοελληνική διάλεκτο, συνηθίζεται η χρήση των αδύνατων τύπων των προσωπικών αντωνυμιών να τοποθετούνται πριν το ρήμα, ενώ στην κρητική διάλεκτο, η τοποθέτησή τους πραγματοποιείται συνήθως μετά το ρήμα, χωρίς να αποκλείεται η εμφάνιση αυτών και πριν το ρήμα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη συχνή ύπαρξη ομοιοκαταληξίας κατά τη ροή του λόγου, ενώ, παράλληλα, δεν παρουσιάζεται αλλοίωση του νοήματος (Χαραλαμπίδης, 2001· Κοντοσόπουλος, 2006· Καραγιωργάκης, 2020). Στον Πίνακα 1 που ακολουθεί, δίδονται παραδείγματα του συγκεκριμένου χαρακτηριστικού της κρητικής διαλέκτου.

Παράδειγμα Κρητικής Διαλέκτου	Παράδειγμα Νεοελληνικής Διαλέκτου
Κατέχω το	Το κατέχω
Ετά το χτύπα	Χτύπα το εδώ
Επαέ θέσε το	Ακούμπησέ το εδώ
Θωρώ το	Το βλέπω

Πίνακας 1: Χρήση αδύνατων τύπων προσωπικών αντωνυμιών στην Κρητική Διάλεκτο

(Πηγή: Ίδια κατασκευή)

Ένα ακόμη χαρακτηριστικό της κρητικής διαλέκτου, είναι η αντικατάσταση της κτητικής νεοελληνικής αντωνυμίας «τους» από τον τύπο «τως». Η χρήση του «τως» είναι αντίστοιχη με τη χρήση της κτητικής αντωνυμίας «τους», δηλαδή χρησιμοποιείται στο τρίτο πρόσωπο του πληθυντικού αριθμού για όλα τα γένη (αρσενικό, θηλυκό και ουδέτερο). Τέλος, αξίζει να αναφερθεί πως μπορεί να τοποθετηθεί είτε πριν, είτε μετά το ρήμα (Χαραλαμπίδης, 2001· Κοντοσόπουλος, 2006 · Καραγιωργάκης, 2020). Στον Πίνακα 2 παρουσιάζονται παραδείγματα του συγκεκριμένου χαρακτηριστικού της κρητικής διαλέκτου.

Παράδειγμα Κρητικής Διαλέκτου	Παράδειγμα Νεοελληνικής Διαλέκτου
Δύναμη τως δίδει	Τους δίνει δύναμη
Κι όχι το πρόσωπό τως	Και όχι το πρόσωπό τους
Πληθαίνει τως την όρεξη	Τους ανοίγει την όρεξη

Πίνακας 2: Χρήση κτητικής αντωνυμίας στην Κρητική Διάλεκτο
(Πηγή: Ίδια κατασκευή)

Επιπροσθέτως, είναι σημαντικό να αναφερθούν και ορισμένα άλλα ιδιαίτερα μορφολογικά αλλά και φωνολογικά χαρακτηριστικά της κρητικής διαλέκτου, λαμβάνοντας υπόψη τυχόν διαφοροποιήσεις, καθώς δεν είναι εφικτή η ύπαρξη ομοφωνίας, σύμφωνα με την Ακαδημία Αθηνών (2021). Ακολουθούν δύο διαφορετικοί πίνακες μορφολογικών (Πίνακας 3) καθώς και φωνολογικών (Πίνακας 4) χαρακτηριστικών αντίστοιχα, σε συνάρτηση με τη νεοελληνική διάλεκτο (Χαραλαμπίδης, 2001· Κοντοσόπουλος, 2006· Καραγιωργάκης, 2020) .

Μορφολογικά Χαρακτηριστικά Κρητικής Διαλέκτου	
Κρητική Διάλεκτος	Νεοελληνική Διάλεκτος
Ύπαρξη άρθρου «τηση»	Της
Ύπαρξη άρθρου «τσι»	Του/τις
Πρόθεση «ανε» (ανεκατώνω)	Πρόθεση «ανα» (ανακατεύω)
Αυτοπαθή ρήματα σε – ούμαι (θυμούμαι)	Αυτοπαθή ρήματα σε – άμαι (θυμάμαι)
Κατάληξη ρημάτων σε -σσω (φράσσω)	Κατάληξη ρημάτων σε -ζω (φράζω)
Ερωτηματική αντωνυμία «είντα»	Ερωτηματική αντωνυμία «Τι»
Στους παρελθοντικούς χρόνους, ύπαρξη αύξησης -η (ήσπασα)	Στους παρελθοντικούς χρόνους, ύπαρξη αύξησης -ε (έσπασα)
Σχηματισμός ρημάτων με συνοπτικό τύπο [ks] –ξ- (τραγουδήξω)	τραγουδήσω
Παθητικά Ρήματα σε -ιούμαι (αναρωθιούμαι)	Παθητικά Ρήματα σε -ιέμαι (αναρωτιέμαι)
Κατάληξη ρημάτων α' πληθυντικού αριθμού σε -ομε (έχομε)	Κατάληξη ρημάτων α' πληθυντικού αριθμού σε -ουμε (έχουμε)
Σχηματισμός μέλλοντα: να + ρήμα + θέλω (να πάω θέλω)	Σχηματισμός μέλλοντα: Θέλω + να + ρήμα
Κατάληξη Ρημάτων σε -φτω (ανάφτω)	Κατάληξη Ρημάτων σε -βω (σκοντάβω)
Κατάληξη ρημάτων, γ' πληθυντικού ενεστώτα σε -άσι ή ακόμα και ουσι (πιστεύουσι)	Κατάληξη ρημάτων, γ' πληθυντικού ενεστώτα σε -ουν (πιστεύουν)
Ρηματική κατάληξη -εύω (παντρεύω)	Ρηματική κατάληξη -εύω (παντρεύω)

Πίνακας 3: Μορφολογικά Χαρακτηριστικά Κρητικής Διαλέκτου σε συνάρτηση με Χαρακτηριστικά Νεοελληνικής Διαλέκτου (Πηγή: Ίδια κατασκευή)

Φωνολογικά Χαρακτηριστικά Κρητικής Διαλέκτου		
Χαρακτηριστικό	Παράδειγμα Κρητικής Διαλέκτου	Παράδειγμα Νεοελληνικής Διαλέκτου
Απλοποίηση συμφωνικών συμπλεγμάτων	άθρωπος	άνθρωπος
Προφορά των /b/, /d/, /g/ χωρίς έρρινο στοιχείο	Το πετεινό	Των πετεινών

Αφομοίωση του [z] στο σύμπλεγμα	φταμένος	φτασμένος
Αποβολή του τελικού /n/ στη γενική πληθυντικού	τω κοπελιώ	των κοπελιών
Προφορά των /k/, /g/, /x/, /ɣ/ ως φατνο-ουρανικοί δασείς φθόγγοι αντίστοιχα [te dz ɛ z]	τσαίρος	καιρός
Αποβολή του άτονου /i/ που παρουσιάζεται στις καταλήξεις -ιάς, -ιά, εφόσον προηγείται το /r/	μαχαιρά	μαχαιριά
Ανάπτυξη προθετικού /a/ και /o/	οφέτος	φέτος
Προφορά του /t/ ως [θ] και του /d/ ως [ð] πριν από φωνήεν	μαθιά	ματιά
Απουράνωση του /s/ πριν από το /i/ + φωνήεν με παράλληλη αποβολή /i/	διακόσα	διακόσια

Πίνακας 4: Φωνολογικά Χαρακτηριστικά Κρητικής Διαλέκτου σε συνάρτηση με Χαρακτηριστικά Νεοελληνικής Διαλέκτου (Πηγή: Ίδια κατασκευή)

Όσον αφορά τον λεξιλογικό πλούτο της κρητικής διαλέκτου, είναι αρκετά σημαντικό να αναφερθεί πως η κρητική διάλεκτος απαρτίζεται από λέξεις που προέρχονται είτε από την αρχαία ελληνική γλώσσα, είτε από τη βυζαντινή, είτε από τη λατινική. Επιπροσθέτως, η κρητική διάλεκτος, όπως προαναφέρθηκε, είναι επηρεασμένη και από άλλους πολιτισμούς. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα στο λεξιλόγιό της να διαθέτει λέξεις προερχόμενες από την Ιταλία την Τουρκία και την ενετική διάλεκτο (Ξανθινάκης, 2001).

Στον Πίνακα του Παραρτήματος IV, γίνεται μια λεπτομερής ανάλυση ενός σχετικά μικρού αριθμού λέξεων της κρητικής διαλέκτου. Στην πρώτη στήλη δίνεται η λέξη στην κρητική διάλεκτο, η δεύτερη στήλη αντιπροσωπεύει το μέρος του λόγου της λέξης (ρήμα, ουσιαστικό, επίθετο, κ.α.), ενώ στη τρίτη στήλη δίνεται η απόδοση της λέξης στη νεοελληνική κοινή διάλεκτο (Χαραλαμπίδης, 2001· Κοντοσόπουλος, 2006· Καραγιωργάκης, 2020).

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί πως η κρητική διάλεκτος και, πιο συγκεκριμένα, το κρητικό λεξιλόγιο, αποτελείται και από ένα πλήθος λέξεων ενός καθαρά κρητικού λεξιλογίου. Για παράδειγμα, η λέξη «πράμα» η οποία στην νεοελληνική μεταφράζεται ως

Παπαγιαννάκη Ειρήνη, «Διερεύνηση των απόψεων και στάσεων των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της κρητικής υπαίθρου, σχετικά με τη χρήση της τοπικής διαλέκτου από τους μαθητές τους κατά την εκπαιδευτική διαδικασία»

«τίποτα». Αυτού του είδους οι λέξεις εμπλουτίζουν, αλλά και χαρακτηρίζουν τον κρητικό πολιτισμό, ενώ, παρατηρείται πως η ύπαρξη αυτού του λεξιλογίου ανταποκρίνεται (Ξανθινάκης, 2001):

- Στην κρητική χλωρίδα
- Στην κρητική πανίδα
- Στα καθημερινά κρητικά σκεύη
- Στα καθημερινά κρητικά εργαλεία.

5. Η Κρητική Διάλεκτος, ένα Εργαλείο Εκπαιδευτικής Διεργασίας

Στα προηγούμενα κεφάλαια παρουσιάστηκαν ορισμένα γενικά στοιχεία για τις ελληνικές διαλέκτους παλαιότερα και σήμερα, για την αξία τους και τη σημαντική συμβολή τους στην ποικιλομορφία και την πολιτιστική μας κληρονομιά ως Έλληνες, για την ύπαρξή τους στο εκπαιδευτικό περιβάλλον και τη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος αλλά και για τη σταδιακή υποχώρησή τους σε αρκετές περιπτώσεις γλωσσικών ποικιλιών. Υπό το πρίσμα αυτό προχωρώντας παραγωγικά, στη συνέχεια γίνεται εκτενέστερα λόγος για την κρητική διάλεκτο, στην οποία αναφέρεται και η έρευνα της παρούσας Διπλωματικής.

5.1 Η Κρητική Διάλεκτος το 2021

Η κρητική διάλεκτος παραμένει ενεργή ακόμα και στις μέρες μας και χρησιμοποιείται με το ίδιο σθένος όπως και παλαιότερα από την πλειοψηφία των Κρητικών. Πιο έντονη χρήση αυτής, παρατηρείται σε ορεινές και κτηνοτροφικές περιοχές της Κρήτης, ενώ η ηλικία και το φύλο δεν αποτελούν κριτήριο χρήσης ή μη χρήσης της κρητικής διαλέκτου. Οι πολίτες της Κρήτης εμφανίζουν έντονη θέληση στην τήρηση των παραδόσεών τους, επομένως και της διαλέκτου τους, γεγονός που οδηγεί στη μέχρι τώρα επικράτησή της. Αν και ο εκσυγχρονισμός έχει επηρεάσει τις ζωές τους, η κρητική διάλεκτος δεν αποτελεί μια διάλεκτο προς εξαφάνιση, τουλάχιστον στο άμεσο μέλλον (Παπαναστασίου, 2015).

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα της τήρησης της κρητικής διαλέκτου, είναι και η δημιουργία ενός μαθήματος επιλογής από την Αναπληρώτρια Καθηγήτρια του Παιδαγωγικού Τμήματος Προσχολικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κρήτης με ειδίκευση στη γλωσσική ανάπτυξη και αγωγή του παιδιού της προσχολικής ηλικίας, κα Μαρίνα Τζακώστα, στο τμήμα Προσχολικής εκπαίδευσης. Μέσα από το συγκεκριμένο μάθημα διδάσκεται η κρητική διάλεκτος, έχοντας ως στόχο τόσο τη διατήρηση και κατανόησή της από τους διδασκόμενους, όσο και την καλλιέργεια της αυτοπεποίθησης των φοιτητών με κρητική προφορά και διάλεκτο, έτσι ώστε να αποβάλουν το αίσθημα της κατωτερότητας που ίσως αισθάνονται όταν καλούνται να επικοινωνήσουν με άτομα που χρησιμοποιούν την κοινή γλώσσα (Μαθιουδάκη, 2020).

Παράλληλα, όπως παρουσιάζεται ακολούθως, η κρητική διάλεκτος με τη ζωντάνια και τον λεξικό της πλούτο, υπήρξε στο ερευνητικό ενδιαφέρον αρκετών ερευνητών, οι οποίοι πρότειναν τρόπους αξιοποίησής της στην εκπαιδευτική διεργασία.

5.2 Προτάσεις Αξιοποίησης

Στη συνέχεια, αναφέρονται με χρονολογική σειρά, διάφορες προτάσεις- δράσεις σχετικές με την αξιοποίηση της κρητικής διαλέκτου, και όχι μόνο, στην εκπαιδευτική διαδικασία. Οι δράσεις αυτές οδηγούν στο συμπέρασμα πως η κρητική διάλεκτος αποτελεί μια ζωντανή και πλούσια διάλεκτο, η οποία μέσα από την εκπαιδευτική πράξη μπορεί να προσφέρει πολλά είτε σε διαλεκτόφωνους είτε σε μη διαλεκτόφωνους ομιλητές.

Αρχικά, το 2007- 2008, ο Στρατιδάκης, εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, σε συνεργασία με τους μαθητές του δημιούργησε ευχετήριες μαντινάδες και γλωσσοδέτες, χρησιμοποιώντας την κρητική διάλεκτο και τους ιδιωτισμούς αυτής, γεγονός που κέντρισε, όπως αναφέρει, το ενδιαφέρον των μαθητών του και τους ευαισθητοποίησε στη διαφορετικότητα της τοπικής διαλέκτου (Τζακώστα & Μπετεινάκη, 2019).

Αργότερα, ο Καθηγητής «Γλωσσολογίας - Ελληνικής Γλώσσας και Διδακτικής της» στο Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών του Π.Δ.Μ Ντίνας Κ. και η Ζαρκογιάννη Εύ., Καθηγήτρια στο Πειραματικό Γυμνάσιο του Πανεπιστημίου Μακεδονίας (2009), διατυπώνουν δύο διαφορετικές προτάσεις, με τις οποίες είναι δυνατόν να αξιοποιηθεί η χρήση διαλέκτων από τους μαθητές. Αρχικά, μέσω της επεξεργασίας παραδοσιακών τραγουδιών αλλά και της μετατροπής συγκεκριμένων ιδιωματικών λέξεων από την κοινή στην τοπική διάλεκτο και αντιστρόφως. Επίσης, προτείνουν τη συχνή χρήση του ερευνητικού προγράμματος «vocalect». Μέσα από το συγκεκριμένο πρόγραμμα επιδιώκεται η ένταξη των διαλέκτων στην εκπαίδευση, με απώτερο στόχο να καταστήσουν τους μαθητές ικανούς να εξοικειωθούν σταδιακά με τις διαλεκτικές διαφορές και να ευαισθητοποιηθούν. Αυτό το πρόγραμμα, θα μπορούσε να είναι ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο εκπαιδευτικής διεργασίας για τους εκπαιδευτικούς (Ματθαίουδάκη, 2015). Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί πως οι προαναφερθείσες προτάσεις δεν υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο διατήρησης της κρητικής

διαλέκτου όπως αυτές που θα ακολουθήσουν, ωστόσο τροποποιούμενες θα μπορούσαν να αποτελούν σίγουρα προτάσεις διατήρησης και της κρητικής διαλέκτου.

Η Πολάκη (2016) εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας, μαζί με τους μαθητές της σε μια προσπάθεια ευαισθητοποίησης αυτών μέσα από την εκπαιδευτική διαδικασία, μετέτρεψαν νεοελληνικά κείμενα σε κρητικές μαντινάδες, ενώ, παράλληλα, μέσα από τον συσχετισμό διαφόρων αρχαιοελληνικών με αναγεννησιακών κρητικών κειμένων προέβησαν σε συσχετισμό μορφολογικών, φωνολογικών και λεξιλογικών ομοιοτήτων και διαφορών. Η συγκεκριμένη ενέργεια της εκπαιδευτικού, βοήθησε όλους τους μαθητές να αξιοποιήσουν, αντιληφθούν αλλά και να εκτιμήσουν την κρητική διάλεκτο, ενώ συγχρόνως διεύρυνε τις γνώσεις τους (Τζακώστα & Μπετεινάκη, 2019).

Ακολούθως, η Μπετεινάκη (2017), Πτυχιούχος Παιδαγωγικού Τμήματος Προσχολικής Εκπαίδευσης, προτείνει τη χρήση οπτικοακουστικού υλικού σε διαλεκτική γλώσσα, όπως παραδοσιακών τοπικών τραγουδιών, ομιλιών και ιστοριών και την εκμάθησή τους μέσα από το δημιουργικό παιχνίδι. Ταυτόχρονα, όπως αναφέρουν οι Τζακώστα και Μπετεινάκη (2019), η χρήση τοπικών διαλέκτων από τους ίδιους τους μαθητές υπό τη μορφή συζητήσεων και του παιχνιδιού ρόλων θα βοηθήσει αρκετά στη συμφιλίωσή τους με αυτές.

Το 2019, η Καψάσκη, καθηγήτρια μουσικής και ο Σιπητάνος, μόνιμος εκπαιδευτικός – ερευνητής στο Πειραματικό Γυμνάσιο Ρεθύμνου, προτείνουν την αξιοποίηση των κρητικών μαντινάδων, καθώς, σύμφωνα με εκείνους, μέσα από την ανάλυση των μαντινάδων οι μαθητές είναι σε θέση να καλλιεργήσουν την κριτική τους σκέψη, αποκτώντας παράλληλα μια πιο θετική στάση απέναντι στους διαλεκτόφωνους. Παράλληλα, οι ίδιοι οι διαλεκτόφωνοι αποκτούν αυτοπεποίθηση. Οι κρητικές μαντινάδες, όπως επισημαίνουν, ως εκπαιδευτικό υλικό θεωρούνται οικίες τόσο στους ενήλικες όσο και στα παιδιά, ενώ, αποτελούν ένα πολύ εύχρηστο εργαλείο εκμάθησης για τους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι λειτουργώντας υποστηρικτικά θα είναι σε θέση να επιτύχουν τους στόχους που επιθυμούν (Καψάσκη & Σιπητάνος, 2019).

6. Οι Στάσεις των Εκπαιδευτικών Απέναντι στην Κρητική Διάλεκτο

Όπως έχει προαναφερθεί, η εξέλιξη και ανάδειξη της γλωσσικής ποικιλίας, ταυτίζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό με τον ίδιο τον ομιλητή αυτής, ενώ, βοηθά στην καλλιέργεια της κριτικής σκέψης του μαθητικού πληθυσμού και καταπολεμά την ύπαρξη αρνητικών στερεοτύπων και προκαταλήψεων.

Είναι γεγονός πως η στάση ενός εκπαιδευτικού μπορεί να έχει θετικό αλλά και αρνητικό αντίκτυπο στο παιδί. Επομένως, ιδιαίτερου ενδιαφέροντος είναι τα ακόλουθα αποτελέσματα των ερευνών που μελετούν σε ποιο βαθμό οι Έλληνες εκπαιδευτικοί υποστηρίζουν τις διαλέκτους στο σχολικό περιβάλλον. Ακολουθώντας, γίνεται αναφορά στις στάσεις εκπαιδευτικών απέναντι στην ύπαρξη διαφόρων γλωσσικών ποικιλιών καθώς και στις πιθανές αρνητικές επιπτώσεις αυτών στους διαλεκτόφωνους μαθητές σε ακαδημαϊκό και σε ψυχολογικό επίπεδο λόγω διαλεκτοφωνίας εντός του σχολικού περιβάλλοντος.

Σύμφωνα με έρευνα η οποία πραγματοποιήθηκε από τον Μπασλή (2012), υπό την επίδραση των γλωσσικών στερεοτύπων ένας δάσκαλος μπορεί να υποτιμήσει/αποδοκιμάσει κάποιον διαλεκτόφωνο μαθητή και τους ιδιοματισμούς της μητρικής του γλώσσας, επειδή δεν χρησιμοποιεί την επίσημη – σχολική - κοινή γλώσσα. Κάτι τέτοιο όμως, έχει στην πλειοψηφία των περιπτώσεων αρνητικές συνέπειες, όπως για παράδειγμα μια ακαδημαϊκή αποτυχία. Ως εκ τούτου, επισημαίνεται στην εν λόγω έρευνα ότι το σχολείο και οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει πάντα να λαμβάνουν υπόψη κατά τον σχεδιασμό του εκπαιδευτικού τους έργου, τις γλωσσικές ιδιαιτερότητες των μαθητών τους, ώστε να αποφεύγονται οι σχολικές τους αποτυχίες ή άλλες ψυχολογικού τύπου δοκιμασίες γι' αυτούς (Μπασλής, 2012).

Μέσα από την έρευνα των Τζακώστα και Μπετεινάκη (2012) διαφαίνεται ότι ένας μεγάλος αριθμός εκπαιδευτικών τείνει να περιθωριοποιεί συνειδητά αλλά και ασυνείδητα τις διαλέκτους. Ο λόγος αυτής της συμπεριφοράς αποδίδεται στο γεγονός ότι οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί αποδίδουν εσφαλμένα τις αποτυχίες των μαθητών στην ύπαρξη διαλεκτοφωνίας. Έτσι, συχνά τους αποθαρρύνουν, όπως επισημαίνουν οι ερευνήτριες, να

χρησιμοποιούν τις διαλέκτους τους, συνεπώς και την κρητική, βάσει των προσωπικών τους κρίσεων σχετικά με τη «σωστή» και τη «λανθασμένη» χρήση της νεοελληνικής. Καταλήγουν δε στη διαπίστωση ότι οι μαθητές που χρησιμοποιούν διαλέκτους πολλές φορές επηρεάζονται αρνητικά από τα στερεότυπα της σύγχρονης γλώσσας (Τζακώστα & Μπετεινάκη, 2012).

Επιπλέον, μέσα από την έρευνα της Κατσούδα (2017) για την κυπριακή διάλεκτο, διαφαίνεται ότι αρκετοί καθηγητές και εκπαιδευόμενοι, αισθάνονται άγχος με την ύπαρξη και χρήση γεωγραφικών διαλέκτων στις τάξεις, ενώ οι ομιλητές της διαλέκτου συχνά αποφεύγουν να τη χρησιμοποιούν. Οι περισσότεροι Κύπριοι καθηγητές/ομιλητές της κυπριακής διαλέκτου διορθώνουν εαυτούς, όταν χρησιμοποιούν τοπικά ιδιώματα σε γραπτές και σε προφορικές ομιλίες και περιορίζουν τη χρήση ιδιωμάτων σε ορισμένες περιπτώσεις εκτός εκπαιδευτικής διεργασίας (Κατσούδα, 2017).

Σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα που πραγματοποιήθηκε στο Διακοπτό και στη Νεάπολη Πελοποννήσου, προέκυψε ότι οι εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας εντοπίζουν τη γλωσσική ποικιλομορφία που επικρατεί στην σχολική τάξη, καθώς αρκετά διαλεκτικά στοιχεία πελοποννησιακών ιδιοματισμών παρατηρούνται στις ομιλίες των μαθητών. Μάλιστα, επειδή η Πελοπόννησος είναι κοντά στην πρωτεύουσα, φαίνεται να αποκλίνει ελαφρώς από την κοινή νεοελληνική γλώσσα. Συνήθως, λόγω της έλλειψης γνώσεων, επισημαίνεται ότι η στάση των περισσότερων δασκάλων είναι αμήχανη, επειδή δεν ξέρουν πώς να αντιμετωπίσουν και να διαχειριστούν τη χρήση διαλέκτων από τους μαθητές τους. Συγχρόνως, πολλοί είναι οι εκπαιδευτικοί οι οποίοι ταυτίζουν το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο της οικογένειας με τη διαλεκτοφωνία των μαθητών τους (Προδρομάκη, 2016). Αν και οι δύο προαναφερθείσες έρευνες δεν αφορούν την Κρητική διάλεκτο, εν τούτοις καταδεικνύουν τη γενικότερη τάση.

Με άξονα τη θέση της κρητικής διαλέκτου στην εκπαίδευση, σε έρευνα των Καψάσκη και Τζακώστα (2016), διαφαίνεται ότι αρκετοί εκπαιδευτικοί Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης υποστηρίζουν την αξία της γλωσσικής ποικιλομορφίας, θεωρώντας την ίσης αξίας με τη νεοελληνική. Εντούτοις, ορισμένοι φαίνεται να είναι υπό σκέψη στο να τη χρησιμοποιούν στη σχολική τάξη. Επιπροσθέτως, πολλοί είναι και αυτοί οι οποίοι θεωρούν πως η ύπαρξη διαλέκτων μέσα στην εκπαιδευτική διεργασία και η εκμάθηση αυτών έχει ένα

μεγάλο βαθμό δυσκολίας. Ωστόσο, προφανώς, λόγω προϋπάρχουσας εμπειρίας, ορισμένοι από τους εκπαιδευτικούς της προαναφερθείσας μελέτης, φαίνεται να είναι πιο ανεκτικοί στις διαλέκτους, ενώ, ταυτόχρονα, παρατηρείται προσπάθεια ενσωμάτωσης αυτών στην εκπαιδευτική τους διεργασία. Αξιοσημείωτο είναι ότι η συγκεκριμένη μελέτη δείχνει πως οι περισσότεροι καθηγητές διαχωρίζουν προφορικές διαλέκτους από γραπτή ομιλία. Για παράδειγμα, αν και το 71,4% των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών (35 φιλόλογοι του νομού Ρεθύμνου) επιτρέπουν τη χρήση διαλέκτων σε προφορικό επίπεδο κάθε μέρα, το ποσοστό ανοχής τους υποβαθμίζεται μόλις σε 2,9% στον γραπτό λόγο. Επομένως, συνάγεται το συμπέρασμα από τα ευρήματα της παρούσας έρευνας ότι η φήμη των διαλέκτων είναι υποδεέστερη της κοινής γλώσσας, ειδικότερα όσον αφορά τον γραπτό και επίσημο λόγο (Καψάσκη & Τζακώστα, 2016).

Τέλος, στην πρόσφατη έρευνα της Μπολάκη (2020), η οποία πραγματοποιήθηκε σε εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας διερευνώντας τις στάσεις τους απέναντι στην κρητική διάλεκτο, επιβεβαιώνεται για ακόμα μία φορά ότι όλες οι διάλεκτοι, ανάμεσά τους και η κρητική, έχουν κατά την κρίση τους μεγάλη αξία, ενώ αντιτίθενται στα υπάρχοντα στερεότυπα και προκαταλήψεις, θεωρώντας ότι η χρήση διαλέκτων δεν επηρεάζει αρνητικά την επίδοση των μαθητών. Συγχρόνως, όπως διαφαίνεται από τη συγκεκριμένη μελέτη, οι εκπαιδευτικοί δε χρησιμοποιούν συστηματικά τις γλωσσικές ποικιλίες στις τάξεις τους, ούτε ενθαρρύνουν τη χρήση τους από τους μαθητές, ενώ δείχνουν την προτίμηση στη χρήση τους κατά την προφορική εκφορά λόγου και όχι γραπτά (Μπολάκη, 2020).

7. Σκοπός, επιμέρους στόχοι και ερευνητικά ερωτήματα

Έχοντας αναφερθεί και μελετήσει μέσα από μια εκτενή βιβλιογραφική ανασκόπηση τις διαλέκτους και τα ιδιώματα, την αξία των διαλέκτων και την ύπαρξη αυτών μέσα στο ελληνικό εκπαιδευτικό περιβάλλον, την κρητική διάλεκτο με τα βασικά χαρακτηριστικά αυτής αλλά και την αναφορά σε ορισμένες δράσεις για τη χρήση της κρητικής διαλέκτου ως μέσου εκπαιδευτικής διεργασίας και τις στάσεις εκπαιδευτικών μέσα από διάφορες έρευνες οι οποίες πραγματοποιήθηκαν και δημοσιεύτηκαν κατά την τελευταία δεκαετία, στη συνέχεια παρουσιάζονται ο σκοπός της παρούσας έρευνας, οι επιμέρους στόχοι που πρόκειται να διερευνηθούν καθώς και τα ερευνητικά ερωτήματα που προκύπτουν σχετικά με τις στάσεις και απόψεις των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης απέναντι στην κρητική διάλεκτο.

7.1 Σκοπός της Έρευνας

Ο βασικός σκοπός της έρευνας της παρούσας Διπλωματικής Εργασίας είναι να διερευνηθούν οι απόψεις των εν ενεργεία εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, που υπηρετούν ή έχουν υπηρετήσει στην κρητική υπαίθρο, αναφορικά με το θέμα της χρήσης της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές τους στη σχολική πράξη. Υπό το πρίσμα αυτό, η έρευνα στοχεύει στη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ της χρήσης της κρητικής διαλέκτου κατά την πρώτη εικοσαετία του 21^{ου} αιώνα από τους μαθητές και των δημογραφικών τους χαρακτηριστικών, της σχολικής τους επίδοσης και της αξιολόγησης της γλωσσικής τους ικανότητας από την οπτική των εκπαιδευτικών.

Στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η παρούσα Διπλωματική διαφοροποιείται από την προαναφερθείσα έρευνα της Μπολάκη, καθώς εξετάζει τη χρήση της διαλέκτου μέσα από το τι πράττουν οι μαθητές. Παράλληλα, διαφοροποιείται και πρόκειται να λειτουργήσει συμπληρωματικά στη μελέτη των Καψάσκη και Τζακώστα (2016), καθώς απευθύνεται αποκλειστικά σε εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

7.2 Επιμέρους Στόχοι της Έρευνας

Ο σκοπός της Διπλωματικής Εργασίας που μόλις παρουσιάστηκε, όπως διαφάνηκε, είναι πολύπλευρος. Έτσι, θεωρείται σημαντικό να διατυπωθούν οι επιμέρους στόχοι, ως τμήματα του σκοπού, παρακάτω:

α) Να διερευνηθεί ο βαθμός χρήσης της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές των σχολικών μονάδων στην κρητική ύπαιθρο, στη σχολική και στην εξωσχολική τους ζωή.

β) Να διερευνηθεί η σχέση ανάμεσα στη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές και:

i) στα δημογραφικά χαρακτηριστικά τους, όπως το φύλο τους, η ηλικία, ο τόπος καταγωγής (π.χ. χωριά της Ανατολικής, Δυτικής, Νότιας Κρήτης)

ii) στη γενική σχολική και γλωσσική τους επίδοση

γ) Να εξεταστεί η πιθανή διαφοροποίηση των απόψεων των εκπαιδευτικών ως προς τα παραπάνω, ανάλογα με το φύλο, την ηλικία, τα έτη εμπειρίας τους τόσο συνολικά όσο και ειδικά στην κρητική ύπαιθρο .

Επομένως, η έρευνα κινείται σε τρεις βασικούς άξονες. Ο πρώτος αφορά τη διερεύνηση του βαθμού χρήσης της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές των σχολικών μονάδων στην κρητική ύπαιθρο, όπως αυτός γίνεται αντιληπτός μέσα από τις απόψεις των εκπαιδευτικών, ο δεύτερος τη σχέση μεταξύ της χρήσης της κρητικής διαλέκτου και συγκεκριμένων παραγόντων εκ νέου μέσα από την οπτική των εκπαιδευτικών και ο τρίτος τον βαθμό που τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών επηρεάζουν τις απόψεις τους αναφορικά με τα θέματα των δύο πρώτων αξόνων.

7.3 Ερευνητικά Ερωτήματα

Από τον βασικό και τους επιμέρους στόχους της εργασίας, προκύπτουν τα εξής ερευνητικά ερωτήματα:

- 1) Σε ποιο βαθμό οι μαθητές της κρητικής υπαίθρου χρησιμοποιούν την κρητική διάλεκτο κατά την καθημερινότητά τους στο σχολείο;
- 2) Υπάρχει σχέση ανάμεσα στη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές και τα δημογραφικά χαρακτηριστικά τους όπως το φύλο, η ηλικία, ο τόπος καταγωγής;
- 3) Υπάρχει σχέση ανάμεσα στη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές και τη γενικότερη επίδοσή τους στο σχολείο;
- 4) Υπάρχει σχέση ανάμεσα στη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές και τη γλωσσική επίδοσή τους;
- 5) Διαφοροποιούνται οι απόψεις των εκπαιδευτικών για τα παραπάνω ανάλογα με το φύλο τους, την ηλικία και τα έτη εμπειρίας τους ή εμφανίζουν ομοθυμία στις απόψεις τους ανεξάρτητα από τους προαναφερθέντες παράγοντες;

Παπαγιαννάκη Ειρήνη, «Διερεύνηση των απόψεων και στάσεων των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της κρητικής υπαίθρου, σχετικά με τη χρήση της τοπικής διαλέκτου από τους μαθητές τους κατά την εκπαιδευτική διαδικασία»

Β' Μέρος:

Ερευνητικό

8. Μέθοδος

Προτεραιότητα της παρούσας έρευνας αποτελεί η αξιολόγηση των γενικότερων επιπέδων χρήσης της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές, αλλά και η εύρεση της σχέσης ανάμεσα στα επίπεδα αυτά και τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των μαθητών, μέσω των απόψεων των εκπαιδευτικών σε συσχέτιση με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά τους.

Υπό το πρίσμα αυτό η παρούσα Διπλωματική Εργασία, βασίστηκε στην ποσοτική μεθοδολογία, καθώς, σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά της, τα οποία περιγράφονται στη συνέχεια, θεωρήθηκε ότι καλύπτει αποδοτικότερα τις ανάγκες της παρούσας έρευνας.

Ένα σημαντικό χαρακτηριστικό που διακρίνει τις ποσοτικές έρευνες από τις υπόλοιπες, και αποτέλεσε παράμετρο της επιλογής της, είναι η διερεύνηση σχέσεων μεταξύ δύο ή και περισσότερων μεταβλητών. Σαφώς και μια ποσοτική έρευνα μπορεί να έχει και περιγραφικό χαρακτήρα αλλά η σχέση μεταξύ μεταβλητών αποτελεί στοιχείο ποσοτικών ερευνών (Creswell, 2015). Η παρούσα έρευνα, λοιπόν, με βάση το χαρακτηριστικό αυτό της ποσοτικής μεθόδου, αναζητά τόσο τη σχέση ανάμεσα στη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές και σε συγκεκριμένους παράγοντες, όσο και τη σχέση μεταξύ απόψεων εκπαιδευτικών και δημογραφικών χαρακτηριστικών τους.

Επίσης, σημειώνεται πως στις περιπτώσεις ερευνών που υιοθετείται ποσοτική μεθοδολογία, οι μεταβλητές της έρευνας είναι ποσοτικές, βασίζονται σε αριθμητικά δεδομένα και μπορούν να ερμηνευθούν με στατιστικές μεθόδους (Creswell, 2015). Η παρούσα έρευνα χαρακτηρίζεται από ποσοτικές μεταβλητές, καθώς η επίδοση των μαθητών και η συχνότητα χρήσης της κρητικής διαλέκτου μπορεί να εκφραστεί με αριθμητικά δεδομένα. Επιπλέον, η διερεύνηση των σχέσεων που περιγράφηκαν παραπάνω, μπορεί να επιτευχθεί με τη χρήση στατιστικών ελέγχων σχετικών με τη συσχέτιση δεδομένων. Τέλος, η ποσοτική έρευνα εστιάζει στην ποσότητα των δεδομένων, έτσι ώστε να αξιολογηθούν τάσεις, επίπεδα, συγκρίσεις και συσχετίσεις στις απαντήσεις των συμμετεχόντων της έρευνας (Creswell, 2015).

8.1 Δείγμα

Ο βασικός πληθυσμός στον οποίο αφορά η παρούσα έρευνα είναι το σύνολο των εν ενεργεία εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που υπηρετούν ή υπηρέτησαν κατά τον 21^ο αιώνα σε σχολεία της κρητικής υπαίθρου. Ο ειδικός όμως πληθυσμός διαμοιράζεται σε δύο συγκεκριμένες κατηγορίες: **α)** σε εκπαιδευτικούς που υπηρετούν κατά την τελευταία πενταετία και **β)** σε εκπαιδευτικούς που έχουν υπηρετήσει στην κρητική ύπαιθρο από το 2000-2016.

Η διάκριση αυτή των εκπαιδευτικών είχε σκοπό τη διερεύνηση πιθανών διαφορών στις απόψεις των εκπαιδευτικών αναφορικά με τα ζητήματα χρήσης της κρητικής διαλέκτου από του μαθητές στην εκπαιδευτική διαδικασία. Απώτερος στόχος να διαφανεί μεταξύ άλλων, όπως προαναφέρθηκε, αν η χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές φθίνει σταδιακά. Το χαρακτηριστικό αυτό αποτελεί και το καθοριστικό στοιχείο που ορίζει και το βασικό κριτήριο επιλογής εκπαιδευτικών για την έρευνα. Ωστόσο, επειδή ήταν δύσκολο να συμμετάσχουν όλοι οι εκπαιδευτικοί που αφορούσαν την έρευνα, εφαρμόστηκε δειγματοληψία έτσι ώστε να σχηματιστεί ένα δείγμα του πληθυσμού των εκπαιδευτικών για να λάβει μέρος στην έρευνα. Το δείγμα της έρευνας έφτασε τους 100 εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

8.2 Δειγματοληψία

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, οι δειγματοληψίες μπορούν είτε να βασίζονται σε πιθανότητες και έτσι να χαρακτηρίζονται πιθανοτικές, είτε να μη βασίζονται σε πιθανότητες και έτσι να χαρακτηρίζονται μη πιθανοτικές. Συνήθως, οι πιθανοτικές δειγματοληπτικές τεχνικές οδηγούν σε περισσότερα αντιπροσωπευτικά δείγματα από τις μη πιθανοτικές δειγματοληπτικές τεχνικές, αλλά οι δεύτερες μπορούν να εκτελεστούν ευκολότερα σε σχέση με τις πρώτες (Ζαφειρόπουλος, 2015).

Στα πλαίσια της διεξαγωγής της παρούσας έρευνας εκτελέστηκε βολική δειγματοληψία η οποία οδήγησε σε βολικό δείγμα που δεν μπορεί εύλογα να θεωρηθεί αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού. Η επιλογή του δείγματος βασίστηκε κυρίως σε άτομα διαθέσιμα να συμμετάσχουν και εύκολα προσβάσιμα από την ερευνήτρια (Ζαφειρόπουλος, 2015).

8.3 Μέθοδος Συλλογής Δεδομένων – Περιγραφή Εργαλείου

Συνηθίζεται στις ποσοτικές έρευνες να χρησιμοποιείται το ερωτηματολόγιο ως το βασικό μέσο συλλογής δεδομένων. Για τον λόγο αυτό και το ερωτηματολόγιο θεωρείται ένα από τα πιο δημοφιλή μέσα συλλογής δεδομένων στις έρευνες. Το μέσο αυτό συνήθως αποτελείται από ένα σύνολο ερωτήσεων η σειρά και το περιεχόμενο των οποίων αφορούν τους σκοπούς της έρευνας.

Ορισμένα από τα πλεονεκτήματα του ερωτηματολογίου, τα οποία οδήγησαν την ερευνήτρια στην επιλογή του για να συλλεχθούν τα ερευνητικά δεδομένα ήταν το γεγονός ότι το ερωτηματολόγιο (Μενεξές, 2008):

- Μπορεί να προσφέρει ομοιομορφία στο τελικό αποτέλεσμα χάρη στο σύνολο των ερωτήσεων που υποστηρίζει.
- Μπορεί να υποστηρίξει ένα μεγάλο σύνολο δεδομένων τα οποία είναι τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά.
- Παρέχει δεδομένα τα οποία μπορούν να σχετίζονται με πολλά και διαφορετικά στοιχεία όπως απόψεις, στάσεις ή και συναισθήματα.
- Προσφέρει ανωνυμία στους συμμετέχοντες.
- Δεν απαιτεί κατά τη συμπλήρωσή του την παρουσία των ερευνητών στη διαδικασία αυτή.
- Συνήθως είναι οικονομικό μέσο και δεν απαιτεί επενδύσεις για να διαμοιραστεί (ειδικά αν έχει υλοποιηθεί ηλεκτρονικά).
- Συνήθως δεν απαιτεί πολύ χρόνο για να συμπληρωθεί από τους συμμετέχοντες.
- Προσφέρει δεδομένα τα οποία μπορούν να αναλυθούν γρήγορα με απλές στατιστικές μεθόδους.

Παρ' όλα αυτά, είναι δεδομένη και η ύπαρξη ορισμένων μειονεκτημάτων του ερωτηματολογίου στα οποία η ερευνήτρια έδωσε προσοχή έτσι ώστε το μέσο συλλογής δεδομένων να έχει τη μέγιστη απόδοση (Μενεξές, 2008):

- Το ερωτηματολόγιο δεν είναι εύκολο να υποστηρίξει δεδομένα που εστιάζουν στο βάθος μιας έννοιας.
- Οι απαντήσεις που δίνουν οι συμμετέχοντες δεν είναι εύκολο να ελεγχθούν ως προς την ακρίβειά τους – ειδικά σε περιπτώσεις ερωτήσεων ανοιχτού τύπου.
- Οι απαντήσεις που δίνουν οι συμμετέχοντες δεν είναι εύκολο να ελεγχθούν ως προς την ειλικρίνειά τους.
- Η ορθότητα της διατύπωσης των ερωτήσεων είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς είναι καθοριστική για την κατανόηση των αντίστοιχων στοιχείων από τους συμμετέχοντες. Λάθος διατυπωμένες ερωτήσεις μπορούν να οδηγήσουν σε παραπλανητικές απαντήσεις.

Λαμβάνοντας υπόψη όλες τις ανωτέρω παραμέτρους σχεδιάστηκε το ερωτηματολόγιο της παρούσας έρευνας (βλ. Παράρτημα I, II & III) και αποτελείται από τέσσερα τμήματα. Το πρώτο τμήμα είναι αφιερωμένο στη συνοδευτική επιστολή των συμμετεχόντων για την ενημέρωση και τη συγκατάθεση της συμμετοχής τους.

Το επόμενο τμήμα περιέχει το κυρίως ερωτηματολόγιο και χωρίζεται σε 3 μέρη. Το Α' μέρος αποτελείται από 11 ερωτήσεις κλειστού τύπου αναφορικά με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών. Το Β' μέρος περιέχει συνολικά δύο ερωτήσεις, η πρώτη με 15 υποερωτήσεις που αφορούν παράγοντες που σχετίζονται με τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές. Η δεύτερη αφορά τον βαθμό συμφωνίας/διαφωνίας των εκπαιδευτικών σχετικά με τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές. Η κλίμακα στην οποία βασίστηκαν οι δύο ερωτήσεις είναι σε κλίμακα Likert 5 βαθμών από το «Διαφωνώ απόλυτα» (1) και καταλήγει στο «Συμφωνώ απόλυτα» (5). Τέλος, το Γ' μέρος αφορά τον βαθμό χρήσης της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές με βάση τις απόψεις των εκπαιδευτικών που εργάστηκαν παλαιότερα και πλέον δεν εργάζονται στην κρητική ύπαιθρο, αλλά και όσων εργάζονται εκεί κατά την τελευταία πενταετία. Όλες οι ερωτήσεις είναι κλειστού τύπου και βασίστηκαν και πάλι σε 5-βαθμη Likert, η οποία ξεκινά από το «Καθόλου» (1) έως το «Καθημερινά» (5) σε κάποιες ερωτήσεις και από το «Διαφωνώ απόλυτα» (1) στο «Συμφωνώ απόλυτα» (5) σε κάποιες άλλες. Ολοκληρώνεται δε με 3 ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, σχετικά με τις τάξεις της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και τη

χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές, όπως τις αντιλήφθηκαν οι εκπαιδευτικοί κατά το διάστημα που εργάστηκαν στην κρητική ύπαιθρο.

8.4 Διαδικασία Συλλογής Δεδομένων

Το πρώτο βήμα πριν ακόμα ξεκινήσει η διαδικασία δεδομένων δεν ήταν άλλο από την σχεδίαση και ολοκλήρωση του ερωτηματολογίου. Η αποστολή - συμπλήρωση έγινε ηλεκτρονικά με σκοπό τον ευκολότερο διαμοιρασμό και χρησιμοποιήθηκε η υπηρεσία Google Forms.

Σημειώνεται ότι κατά τη διαδικασία διεξαγωγής της έρευνας λήφθηκαν μέτρα στα πλαίσια ενίσχυσης της εγκυρότητας του ερευνητικού εργαλείου. Αρχικά, η επιβλέπουσα επιβεβαίωσε πως οι ερωτήσεις σχετίζονται με τον σκοπό της έρευνας και οδηγούν στην απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων. Το γεγονός αυτό ενίσχυσε τη φαινομενική εγκυρότητα. Παράλληλα, εκτελέστηκε πιλοτική εφαρμογή του ερωτηματολογίου σε δέκα άτομα. Κατά τη διαδικασία αυτή, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να σημειώσουν τις παρατηρήσεις τους ως προς τον χρόνο που απαιτούσε η συμπλήρωσή του, το πόσο εύληπτο ήταν, αν υπήρχαν ερωτήσεις που δεν ήταν σωστά διατυπωμένες, αν αντιμετώπισαν δυσκολία σε κάποιο σημείο, αν υπήρχαν ορθογραφικά ή συντακτικά λάθη και/ή νοηματικές ασάφειες (Τσιώλης, 2014). Η διαδικασία αυτή επιβεβαίωσε πως οι ερωτήσεις ήταν κατανοητές και δεν υπήρχε γενικότερη δυσκολία στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου.

Έπειτα από την πιλοτική εφαρμογή, έγιναν οι τελικές διορθώσεις του ερωτηματολογίου το οποίο στη συνέχεια μοιράστηκε στο δείγμα της έρευνας μέσω ειδικού συνδέσμου. Η κοινοποίηση του συνδέσμου γινόταν μέσω προσωπικών μηνυμάτων sms, e-mail και προσωπικών μηνυμάτων σε κοινωνικά δίκτυα. Η προσωπική επαφή με τους συμμετέχοντες απορρίφθηκε εξαιτίας των συνθηκών της πανδημίας του covid-19.

Στα πλαίσια της ενίσχυσης της αξιοπιστίας του ερωτηματολογίου, χρησιμοποιήθηκε ο δείκτης α του Cronbach. Ο Πίνακας 5 παρουσιάζει τα σχετικά αποτελέσματα. Από τα αποτελέσματα, συμπεραίνεται πως το ερωτηματολόγιο θεωρείται αξιόπιστο, εφόσον σε όλες τις περιπτώσεις ο δείκτης α του Cronbach είχε τιμές ανώτερες από το κατώτερο όριο του 0,700.

Τμήμα	Ερωτήσεις	Δείκτης α
B' Μέρος	20	,857
Γ' Μέρος (I, II)	28	,972
Γ1' Μέρος	14	,900
Γ2' Μέρος	14	,935

Πίνακας 5: Αξιοπιστία με βάση τον δείκτη Cronbach's alpha

Όσον αφορά τη συλλογή των δεδομένων, αυτή γινόταν αυτόματα, καθώς η υπηρεσία που χρησιμοποιήθηκε μετέφερε αυτόματα τις απαντήσεις των συμμετεχόντων σε αρχείο excel. Μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας συλλογής δεδομένων, η ερευνήτρια αποθήκευσε τοπικά στον προσωπικό της υπολογιστή τις απαντήσεις έτσι ώστε να αναλυθούν στατιστικά.

8.5 Διαδικασία ανάλυσης

Το βασικότερο βήμα στη διαδικασία ανάλυσης των δεδομένων στις περισσότερες ποσοτικές έρευνες είναι η κωδικοποίησή τους. Τα δεδομένα των απαντήσεων των συμμετεχόντων είναι ευκολότερο να αναλυθούν στατιστικά αφού κωδικοποιηθούν. Μάλιστα, η κωδικοποίηση αυτών επιτρέπει και τη χρήση επαγωγικών στατιστικών μέτρων όπως οι συσχετίσεις, οι διαφορές μέσων όρων και οι παλινδρομήσεις. Η κωδικοποίηση των απαντήσεων μετατρέπει τις λέξεις που χρησιμοποιούνται ως απαντήσεις σε αριθμούς με συγκεκριμένη σημασία (Τσιώλης, 2014). Λαμβάνοντας υπόψη την παράμετρο αυτή, για την ανάλυση των κωδικοποιημένων δεδομένων της έρευνας χρησιμοποιήθηκε το SPSS 25. Κατά την ανάλυση χρησιμοποιήθηκαν τεχνικές περιγραφικής στατιστικής για τα ερευνητικά ερωτήματα 1-4, αλλά και τεχνικές επαγωγικής στατιστικής για το ερευνητικό ερώτημα 5.

8.6 Δεοντολογία έρευνας

Προκειμένου να διεξαχθεί μια ηθική έρευνα που σέβεται τους κανόνες δεοντολογίας, εφαρμόστηκαν ορισμένα μέτρα που αφορούσαν κυρίως τους συμμετέχοντες και τα οποία ενίσχυσαν με τη σειρά τους την εγκυρότητα της έρευνας. Αρχικά, δε ζητήθηκε η συμμετοχή

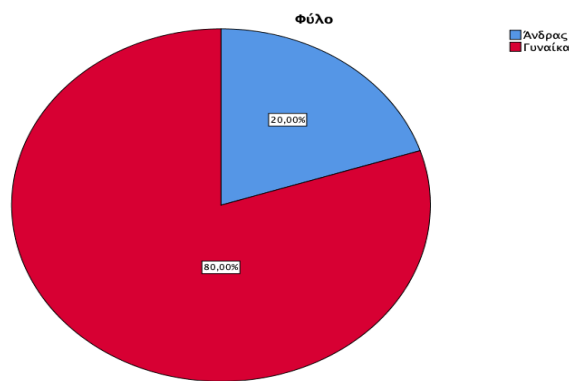
σε πειράματα και ενέργειες που ενδεχομένως να προκαλέσουν ψυχικά ή σωματικά προβλήματα. Επίσης, η ερευνήτρια ενημέρωνε αναλυτικά τους συμμετέχοντες πριν ξεκινήσουν να συμπληρώνουν το ερωτηματολόγιο. Στην ενημέρωση αυτή – η οποία επιτυγχανόταν μέσω συνοδευτικής επιστολής στο ερωτηματολόγιο – τα στοιχεία που προβάλλονταν ήταν απόλυτα αληθή, προκειμένου να μην εξαπατηθούν οι συμμετέχοντες. Τέλος, η ενημέρωση αφορούσε τα στοιχεία και τη διαδικασία της έρευνας όπως και τα στοιχεία της ερευνήτριας σε περίπτωση διευκρινήσεων ή αποριών.

Η συμμετοχή για όλους ήταν εθελοντική και κάθε συμμετέχων διατηρούσε όλα τα δικαιώματα ως υποκείμενο της έρευνας ως προς τα προσωπικά του δεδομένα με βάση τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων GDPR (ΕΕ) και τις οδηγίες της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (Κοτσαλής & Μενουδάκος, 2018). Παράλληλα, οι συμμετέχοντες γνώριζαν πως μπορούν να αποσύρουν τις απαντήσεις τους οποιαδήποτε στιγμή ακόμα και μετά το τέλος της ερευνητικής διαδικασίας. Τέλος, η ερευνήτρια ήταν η μόνη που είχε πρόσβαση στα δεδομένα και τις απαντήσεις των υποκειμένων – στοιχεία τα οποία διαχειρίστηκε με σεβασμό και τα χρησιμοποίησε μόνο για ερευνητικούς σκοπούς και δεν τα διέθεσε σε τρίτους (Λαγουμιντζής, Βλαχόπουλος & Κουτσογιάννης, 2015).

9. Αποτελέσματα

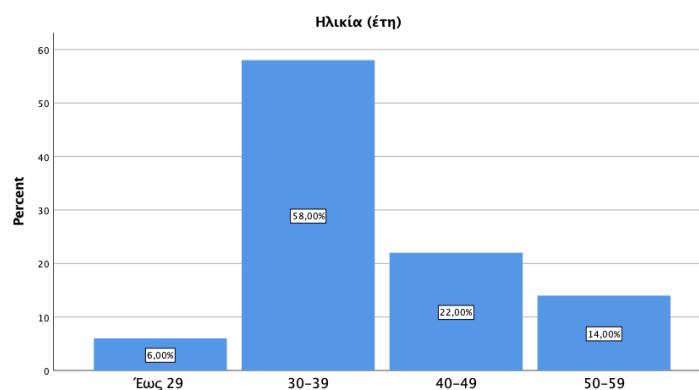
9.1 Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Όπως σημειώθηκε και νωρίτερα, στην έρευνα συμμετείχαν 100 εκπαιδευτικοί. Εξ αυτών, το 80% ήταν γυναίκες και το 20% άνδρες (Γράφημα 1).

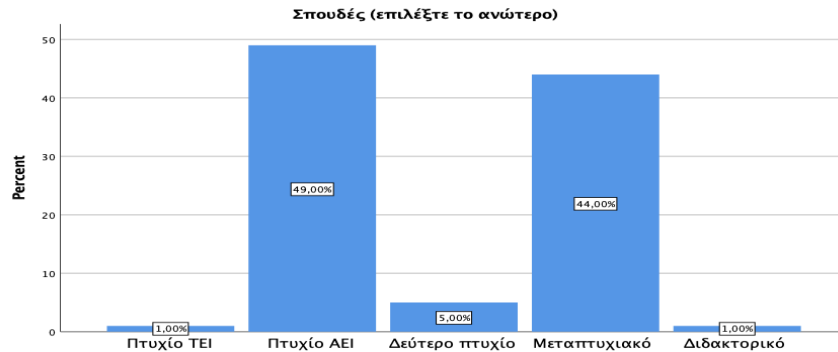
Γράφημα 1: Φύλο

Για την κατανομή του δείγματος, παρουσιάζεται το Γράφημα 2. Σύμφωνα με τα δεδομένα, το 58% ανήκει σε εκπαιδευτικούς 30-39 ετών. Επιπλέον, το 22% αφορά άτομα 40-49 ετών, ενώ το 14% σε εκπαιδευτικούς 50-59 ετών.

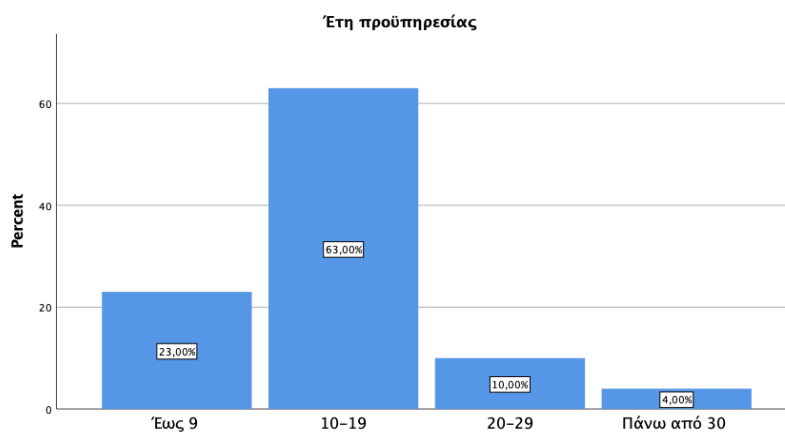
Γράφημα 2: Ηλικία

Επιπλέον, από τα δεδομένα του Γραφήματος 3, συμπεραίνεται πως το 49% του δείγματος έχει πτυχίο ΑΕΙ και το 44% μεταπτυχιακό.

Γράφημα 3: Μορφωτικό επίπεδο

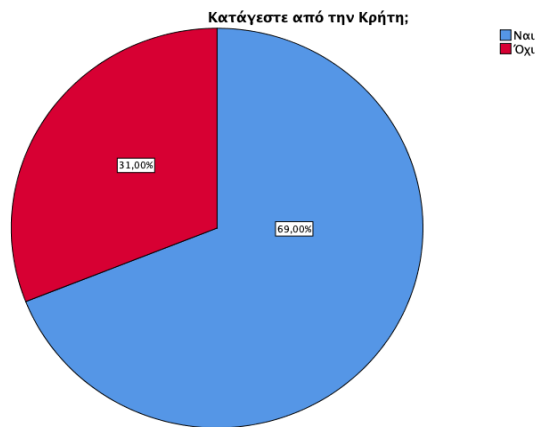
Στη συνέχεια, παρουσιάζεται η κατανομή των ετών προϋπηρεσίας (Γράφημα 4). Σύμφωνα με τις απαντήσεις του δείγματος, το 63% είχε 10-19 έτη προϋπηρεσίας και το 23% είχε έως 9 έτη προϋπηρεσίας. Παράλληλα, μόνο το 10% των εκπαιδευτικών είχε 20-29 έτη προϋπηρεσίας και μόλις το 4% είχε πάνω από 30 έτη προϋπηρεσίας.

Γράφημα 4: Έτη προϋπηρεσίας

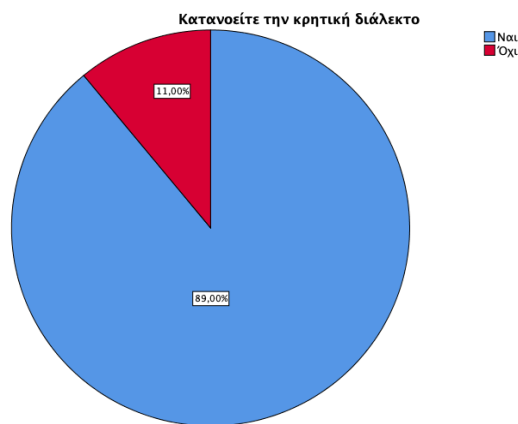
Στη συνέχεια του ερωτηματολογίου, οι ερωτήσεις κατευθύνθηκαν προς την κρητική ύπαιθρο. Αρχικά, οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν αν κατάγονταν από την Κρήτη. Στην ερώτηση αυτή, το 69% απάντησε θετικά ενώ το υπόλοιπο 31% απάντησε αρνητικά (Γράφημα 5).

Παπαγιαννάκη Ειρήνη, «Διερεύνηση των απόψεων και στάσεων των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της κρητικής υπαίθρου, σχετικά με τη χρήση της τοπικής διαλέκτου από τους μαθητές τους κατά την εκπαιδευτική διαδικασία»

Γράφημα 5: Καταγωγή από Κρήτη

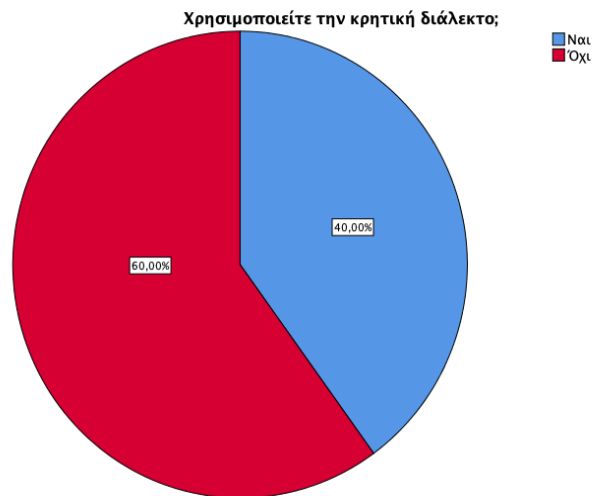
Επιπλέον, ζητήθηκε από τους εκπαιδευτικούς να σημειώσουν αν κατανοούσαν την κρητική διάλεκτο (Γράφημα 6). Στην απάντηση αυτή το 89% απάντησε «Ναι» και το μόλις το 11% «Όχι».

Γράφημα 6: Κατανόηση κρητικής διαλέκτου

Ακολούθως, τοποθετήθηκε στο ερωτηματολόγιο μια ερώτηση αναφορικά με τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους εκπαιδευτικούς (Γράφημα 7). Σύμφωνα με τις απαντήσεις, το 60% δε χρησιμοποιεί την κρητική διάλεκτο, ενώ το 40% τη χρησιμοποιεί.

Παπαγιαννάκη Ειρήνη, «Διερεύνηση των απόψεων και στάσεων των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της κρητικής υπαίθρου, σχετικά με τη χρήση της τοπικής διαλέκτου από τους μαθητές τους κατά την εκπαιδευτική διαδικασία»

Γράφημα 7: Χρήση κρητικής διαλέκτου

Η επόμενη ερώτηση στο ερωτηματολόγιο, αφορούσε την ειδικότητα (Πίνακας 6). Στο δείγμα εντοπίστηκαν ποικίλες ειδικότητες, αλλά ξεχώρισε, όπως ήταν αναμενόμενο, η ΠΕ70 που έφτασε το 71% και η ΠΕ60 που έφτασε το 12%.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Κενό	3	3,0	3,0	3,0
	ΠΕ06	1	1,0	1,0	4,0
	ΠΕ11.01	1	1,0	1,0	5,0
	ΠΕ23	3	3,0	3,0	8,0
	ΠΕ30	1	1,0	1,0	9,0
	ΠΕ60	12	12,0	12,0	21,0
	ΠΕ70	71	71,0	71,0	92,0
	ΠΕ70.50	1	1,0	1,0	93,0
	ΠΕ71	1	1,0	1,0	94,0
	ΠΕ79.01	1	1,0	1,0	95,0
	ΠΕ80	2	2,0	2,0	97,0
	ΠΕ86	3	3,0	3,0	100,0
	Total	100	100,0	100,0	

Πίνακας 6: Ειδικότητα

Ακολούθως, οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν για το πότε ήταν η τελευταία φορά που εργάστηκαν σε σχολείο της κρητικής υπαίθρου. Από τον Πίνακα 7, συμπεραίνεται πως οι περισσότεροι σχετικά εκπαιδευτικοί έχουν εργαστεί κατά την τελευταία πενταετία σε

σχολείο της κρητικής υπαίθρου. Αναλυτικότερα, το 56% των εκπαιδευτικών έχουν εργαστεί για τελευταία φορά σε σχολείο της κρητικής υπαίθρου από το 2017 έως και φέτος. Επιπλέον, το 44% των εκπαιδευτικών έχουν εργαστεί στην κρητική ύπαιθρο έως το 2016.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2000	2	2,0	2,0	2,0
	2.001	1	1,0	1,0	3,0
	2.002	1	1,0	1,0	4,0
	2.003	3	3,0	3,0	7,0
	2.006	1	1,0	1,0	8,0
	2.007	2	2,0	2,0	10,0
	2.008	4	4,0	4,0	14,0
	2.010	3	3,0	3,0	17,0
	2.013	1	1,0	1,0	18,0
	2.014	8	8,0	8,0	26,0
	2.015	6	6,0	6,0	32,0
	2.016	12	12,0	12,0	44,0
	2.017	4	4,0	4,0	48,0
	2.018	4	4,0	4,0	52,0
	2.019	8	8,0	8,0	60,0
	2.020	8	8,0	8,0	68,0
	2.021	32	32,0	32,0	100,0
	Total	100	100,0	100,0	

Πίνακας 7: Η τελευταία φορά εργασίας σε σχολείο της κρητικής υπαίθρου

Στη συνέχεια, η ανάλυση αφορά τα συνολικά χρόνια εργασίας των εκπαιδευτικών στην κρητική ύπαιθρο. Σύμφωνα με τον Πίνακα 8, οι εκπαιδευτικοί είχαν εργαστεί από 1 έως και 35 έτη συνολικά στην κρητική ύπαιθρο. Ωστόσο, ο μέσος χρόνος εργασίας στην κρητική ύπαιθρο ήταν τα 6,19 έτη με μια τυπική απόκλιση 5,67 ετών.

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Πόσα χρόνια συνολικά έχετε εργαστεί στην κρητική ύπαιθρο;	100	1	35	6,19	5,669
Valid N (listwise)	100				

Πίνακας 8: Συνολικά έτη εργασίας στην κρητική ύπαιθρο

Η τελευταία ερώτηση στο πρώτο τμήμα του ερωτηματολογίου, αφορούσε τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς σε συγκεκριμένες

δραστηριότητες. Στον Πίνακα 9, παρουσιάζονται οι δραστηριότητες αυτές, όπως και οι συχνότητες χρήσης της κρητικής διαλέκτου σε αυτές από τους εκπαιδευτικούς.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις, το 73% των εκπαιδευτικών χρησιμοποιούσε «Σπάνια» ή «Καθόλου» την κρητική διάλεκτο στον προφορικό λόγο με συναδέλφους εκτός τάξης. Επίσης, το 59% χρησιμοποιούσε «Σπάνια» ή «Καθόλου» την κρητική διάλεκτο στον προφορικό λόγο με τους μαθητές εκτός τάξης. Παρ' όλα αυτά, το 28% των εκπαιδευτικών χρησιμοποιούσε «Μερικές φορές» την κρητική διάλεκτο στον προφορικό λόγο με τους μαθητές εκτός τάξης. Παράλληλα, το 60% χρησιμοποιούσε «Σπάνια» ή «Καθόλου» την κρητική διάλεκτο στον προφορικό λόγο με τους μαθητές εντός τάξης. Εντούτοις, το 26% των εκπαιδευτικών χρησιμοποιούσε «Μερικές φορές» την κρητική διάλεκτο στον προφορικό λόγο με τους μαθητές εντός τάξης. Στον γραπτό λόγο εντός της τάξης, η χρήση της κρητικής διαλέκτου ήταν ακόμα πιο περιορισμένη, εφόσον το 81% του δείγματος δήλωσε πως δεν τη χρησιμοποιούσε «Καθόλου». Ομοίως, το 84% των εκπαιδευτικών δήλωσε πως δεν χρησιμοποιούσε «Καθόλου» την κρητική διάλεκτο στο γραπτό λόγο εκτός της τάξης.

	Καθόλου		Σπάνια		Μερικές φορές		Συχνά (2-3 φορές την εβδομάδα)		Καθημερινά	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Στον προφορικό λόγο με συναδέλφους εκτός τάξης	35	35,0%	38	38,0%	15	15,0%	9	9,0%	3	3,0%
Στον προφορικό λόγο με τους μαθητές εκτός τάξης	26	26,0%	33	33,0%	28	28,0%	8	8,0%	5	5,0%
Στον προφορικό λόγο με τους μαθητές εντός τάξης	22	22,0%	38	38,0%	26	26,0%	13	13,0%	1	1,0%
Στο γραπτό λόγο εντός της τάξης	81	81,0%	15	15,0%	3	3,0%	1	1,0%	0	0,0%
Στο γραπτό λόγο εκτός της τάξης	84	84,0%	14	14,0%	0	0,0%	2	2,0%	0	0,0%

Πίνακας 9: Συχνότητα χρήσης κρητικής διαλέκτου από εκπαιδευτικούς σε δραστηριότητες

9.2 Σχέση ανάμεσα στη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές και σε σειρά μεταβλητών

Στο Β' μέρος του ερωτηματολογίου τέθηκαν ερωτήσεις αναφορικά με τη σχέση ανάμεσα στη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές και σε μια σειρά παραγόντων. Οι παράγοντες όπως και οι αντίστοιχες απαντήσεις του δείγματος παρουσιάζονται στον Πίνακα 10.

Σύμφωνα με τα δεδομένα, το 55% των εκπαιδευτικών διατηρεί αρνητική άποψη στο ότι το φύλο σχετίζεται με τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές. Ωστόσο, το 23% διατηρεί ουδέτερη άποψη. Ουδέτερη άποψη, κρατά και το 35% του δείγματος ως προς τη σχέση ηλικίας και χρήσης της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές. Ωστόσο, το 41% διατηρεί αρνητική άποψη και το 24% θετική.

Για τη σχέση τόπου καταγωγής και χρήσης της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές, το δείγμα είναι θετικό, αφού το 91% «Συμφωνεί» και «Συμφωνεί απόλυτα» με το ότι ο τόπος καταγωγής σχετίζεται με τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές.

Όμοια αποτελέσματα παρουσιάζονται και στον παράγοντα του κρητικού τοπικισμού. Αναλυτικότερα, το 80% «Συμφωνεί» και «Συμφωνεί απόλυτα» με το ότι ο κρητικός τοπικισμός σχετίζεται με τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές.

Στον παράγοντα της οικογενειακής κατάστασης, το δείγμα διατηρεί ουδέτερη άποψη σε ποσοστό 32,3%. Παράλληλα, όμως, εκφράζει και αρνητική άποψη σε ποσοστό 60%. Από την άλλη πλευρά, για το επάγγελμα των γονιών, το δείγμα δείχνει θετική άποψη σε ποσοστό 54% και ουδέτερη άποψη σε ποσοστό 24%.

Ομοίως, το δείγμα σε ποσοστό 45% δείχνει θετική άποψη στο ότι το οικονομικό επίπεδο της οικογένειας σχετίζεται με τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές. Επιπλέον, το 26% δείχνει ουδέτερη άποψη.

Σε όμοιες απαντήσεις έφτασε το δείγμα για τη σχέση της πνευματικής καλλιέργειας των γονέων με τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τα παιδιά. Αναλυτικότερα, το 67% του δείγματος δείχνει θετική άποψη.

Θετική άποψη δείχνει το δείγμα και για τον παράγοντα του φιλικού περιβάλλοντος και των κοινωνικών συναναστροφών. Εδώ, η θετική άποψη υποστηρίζεται από το 83% του δείγματος. Από την άλλη πλευρά όμως, το 42% του δείγματος δείχνει ουδέτερη άποψη ως προς το αν σχετίζεται η χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές με τη γνώση της κρητικής διαλέκτου από τον δάσκαλο.

Βέβαια, στον παράγοντα του αν ο δάσκαλός τους χρησιμοποιεί την κρητική διάλεκτο, το δείγμα δείχνει θετική άποψη σε ποσοστό 53%. Παράλληλα όμως, το 29% δείχνει ουδέτερη άποψη, απάντηση που προκαλεί σκεπτικισμό δεδομένου του ότι η χρήση της διαλέκτου γίνεται άμεσα αντιληπτή.

Διχασμένο είναι το δείγμα για τη σχέση της χρήσης της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές και της γενικής σχολικής τους επίδοσης. Πιο αναλυτικά, στον παράγοντα αυτό το δείγμα δείχνει ουδέτερη άποψη σε ποσοστό 32%, θετική άποψη σε ποσοστό 19% και αρνητική άποψη σε ποσοστό 49%, εμφανώς μεγαλύτερο από τα προηγούμενα.

Διχασμένο είναι και πάλι το δείγμα για τη σχέση της χρήσης της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές και της γλωσσικής τους ικανότητας. Πιο αναλυτικά, στον παράγοντα αυτό το δείγμα δείχνει ουδέτερη άποψη σε ποσοστό 27%, θετική άποψη σε ποσοστό 38% και αρνητική άποψη σε ποσοστό 35%.

Όμοια κατανομή απαντήσεων παρατηρείται και στις απόψεις του δείγματος για τη σχέση της χρήσης της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές και του bullying, των στερεοτύπων και της προκατάληψης. Πιο συγκεκριμένα, στον παράγοντα αυτό το δείγμα δείχνει ουδέτερη άποψη σε ποσοστό 32%, θετική άποψη σε ποσοστό 25% και αρνητική άποψη σε ποσοστό 43%.

Για τη σχέση της προσπάθειας των μαθητών για την καλύτερη επικοινωνία με τρίτους και της χρήσης της κρητικής διαλέκτου από αυτούς, το δείγμα είναι θετικό σε ποσοστό 44% αλλά την ίδια στιγμή ουδέτερο σε ποσοστό 28%. Ομοίως, το δείγμα σε ποσοστό 46% δείχνει θετική άποψη στο ότι το κοινωνικό γόητρο σχετίζεται με τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές. Επιπλέον, το 25% δείχνει ουδέτερη άποψη.

	Διαφωνώ απόλυτα		Διαφωνώ		Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ		Συμφωνώ		Συμφωνώ απόλυτα	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Το φύλο τους	19	19,0%	36	36,0%	23	23,0%	19	19,0%	3	3,0%
Την ηλικία τους	12	12,0%	29	29,0%	35	35,0%	22	22,0%	2	2,0%
Τον τόπο καταγωγής (π.χ. χωριά της Ανατολικής, Δυτικής, Νότιας Κρήτης)	2	2,0%	1	1,0%	6	6,0%	51	51,0%	40	40,0%
Τον κρητικό τοπικισμό	2	2,0%	3	3,0%	15	15,0%	49	49,0%	31	31,0%
Την κατάσταση της οικογένειας (έγγαμοι, διαζευγμένοι κτλ)	19	19%	41	41%	32	32%	4	4,0%	4	4,0%
Το επάγγελμα των γονιών	4	4,0%	18	18,0%	24	24,0%	37	37,0%	17	17,0%
Το οικονομικό επίπεδο της οικογένειας τους	6	6,0%	23	23,0%	26	26,0%	36	36,0%	9	9,0%
Την πνευματική καλλιέργεια των γονέων των παιδιών	5	5,0%	15	15,0%	13	13,0%	49	49,0%	18	18,0%

Το φιλικό περιβάλλον των μαθητών και οι κοινωνικές συναναστροφές	5	5,0%	0	0,0%	12	12,0%	55	55,0%	28	28,0%
Το αν ο δάσκαλός τους γνωρίζει την κρητική διάλεκτο	8	8,0%	18	18,0%	42	42,0%	26	26,0%	6	6,0%
Το αν ο δάσκαλός τους χρησιμοποιεί την κρητική διάλεκτο	7	7,0%	11	11,0%	29	29,0%	39	39,0%	14	14,0%
Τη γενική σχολική τους επίδοση	13	13,0%	36	36,0%	32	32,0%	16	16,0%	3	3,0%
Τη γλωσσική τους ικανότητα	10	10,0%	25	25,0%	27	27,0%	30	30,0%	8	8,0%
Το bullying, τα στερεότυπα και την προκατάληψη	12	12,0%	31	31,0%	32	32,0%	21	21,0%	4	4,0%
Την προσπάθεια τους για την καλύτερη επικοινωνία με τρίτους	9	9,0%	19	19,0%	28	28,0%	37	37,0%	7	7,0%
Το κοινωνικό γόητρο	8	8,0%	21	21,0%	25	25,0%	31	31,0%	15	15,0%

Πίνακας 10: Απόψεις εκπαιδευτικών για τη σχέση χρήσης της κρητικής διαλέκτου και συγκεκριμένων μεταβλητών

Τέλος, στο Β' τμήμα του ερωτηματολογίου τέθηκαν μερικές επιπλέον προτάσεις που σχετίζονταν με τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές και ζητήθηκε η άποψη των εκπαιδευτικών γι' αυτές. Οι απαντήσεις των εκπαιδευτικών όπως και οι προτάσεις παρουσιάζονται στον Πίνακα 11.

Σύμφωνα με τα δεδομένα, το 64% των εκπαιδευτικών «Συμφωνεί» ή «Συμφωνεί απόλυτα» πως είναι καλό οι μαθητές να χρησιμοποιούν την τοπική τους διάλεκτο. Επιπλέον, το 64% εκπαιδευτικών «Συμφωνεί» ή «Συμφωνεί απόλυτα» πως η χρήση της τοπικής διαλέκτου στο μάθημα συχνά μπερδεύει τους μαθητές κατά την παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου. Αντίθετα, το 56% «Διαφωνεί» ή «Διαφωνεί απόλυτα» με το ότι είναι καλό ο εκπαιδευτικός να αποθαρρύνει σταδιακά από τη μια τάξη στην άλλη τη χρήση της τοπικής διαλέκτου από τους μαθητές του. Επίσης, το 65% των εκπαιδευτικών «Διαφωνεί» ή «Διαφωνεί απόλυτα» με το ότι η επίδοση των μαθητών σχετίζεται με τη χρήση της τοπικής διαλέκτου.

	Διαφωνώ απόλυτα		Διαφωνώ		Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ		Συμφωνώ		Συμφωνώ απόλυτα	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Είναι καλό οι μαθητές να χρησιμοποιούν την τοπική τους διάλεκτο	0	0,0%	5	5,0%	31	31,0%	55	55,0%	9	9,0%

Η χρήση της τοπικής διαλέκτου στο μάθημα συχνά μπερδεύει τους μαθητές κατά την παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου	2	2,0%	14	14,0%	20	20,0%	53	53,0%	11	11,0%
Είναι καλό ο εκπαιδευτικός να αποθαρρύνει σταδιακά από τη μια τάξη στην άλλη τη χρήση της τοπικής διαλέκτους από τους μαθητές του	16	16,0%	40	40,0%	33	33,0%	9	9,0%	2	2,0%
Η επίδοση των μαθητών σχετίζεται με τη χρήση της τοπικής διαλέκτου	18	18,0%	47	47,0%	25	25,0%	10	10,0%	0	0,0%

Πίνακας 11: Απαντήσεις εκπαιδευτικών αναφορικά με τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές

9.3 Απόψεις συνόλου εκπαιδευτικών για τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές στις τάξεις τους

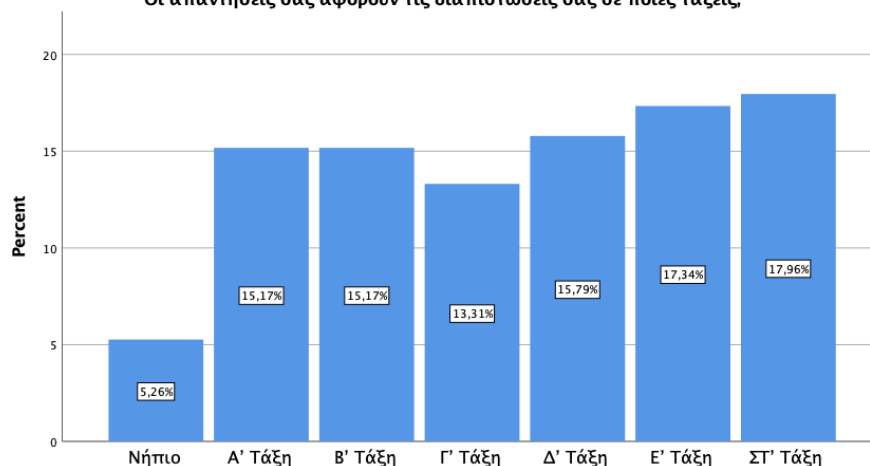
Σε έτερη ενότητα του ερωτηματολογίου, τοποθετήθηκαν τρεις ερωτήσεις που σχετίζονταν με τις τάξεις της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές (Γράφημα 8).

Αρχικά, ζητήθηκε από τους εκπαιδευτικούς να σημειώσουν τις τάξεις που αφορούσαν οι απαντήσεις που έδωσαν στις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου. Σημειώνεται πως υπήρχε δυνατότητα πολλαπλής επιλογής.

Από τα αποτελέσματα προκύπτει πως το 17,96% των εκπαιδευτικών δήλωσαν την ΣΤ' τάξη και το 17,34% την Ε'. Επίσης, το 15,79% του δείγματος επέλεξε την Δ' τάξη και το 15,17% την Α' όπως και την Β' τάξη.

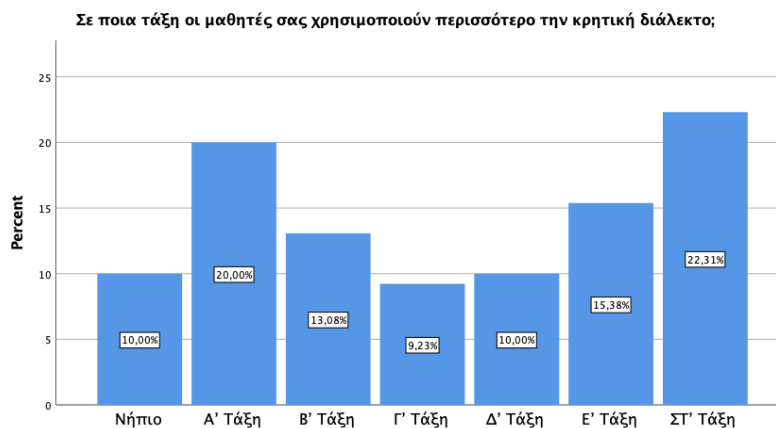
Παπαγιαννάκη Ειρήνη, «Διερεύνηση των απόψεων και στάσεων των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της κρητικής υπαίθρου, σχετικά με τη χρήση της τοπικής διαλέκτου από τους μαθητές τους κατά την εκπαιδευτική διαδικασία»

Οι απαντήσεις σας αφορούν τις διαπιστώσεις σας σε ποιες τάξεις;

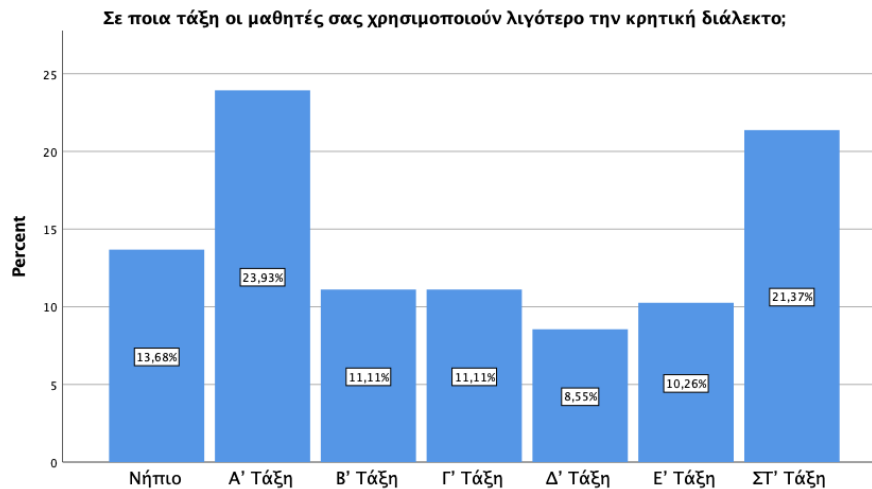
Γράφημα 8: Απαντήσεις εκπαιδευτικών και τάξεις μαθητών

Η επόμενη ερώτηση στο ερωτηματολόγιο ζητούσε από τους εκπαιδευτικούς να σημειώσουν την τάξη στην οποία οι μαθητές χρησιμοποιούν περισσότερο την κρητική διάλεκτο (Γράφημα 9). Στην ερώτηση αυτή ξεχωρίζει η ΣΤ' τάξη με 22,31% όπως και η Α' τάξη με 20%. Έπειτα ακολουθεί η Ε' τάξη με 15,38% και η Β' τάξη με 13,08%.

Γράφημα 9: Εντονότερη χρήση κρητικής διαλέκτου από μαθητές και τάξη

Η τελευταία ερώτηση στο παρόν τμήμα του ερωτηματολογίου ζητούσε από τους εκπαιδευτικούς να σημειώσουν την τάξη στην οποία οι μαθητές χρησιμοποιούν λιγότερο την κρητική διάλεκτο (Γράφημα 10). Στην ερώτηση αυτή ξεχωρίζει η Α' τάξη με 23,93% όπως και η ΣΤ' τάξη με 21,37%. Έπειτα ακολουθούν τα νήπια με 13,68%, η Β' τάξη με 11,1% και η Γ' τάξη με 11,11% επίσης.

Γράφημα 10: Ασθενέστερη χρήση κρητικής διαλέκτου από μαθητές και τάξη

9.4 Απόψεις εν ενεργεία εκπαιδευτικών που εργάστηκαν κατά το διάστημα 2000-2016 στην κρητική ύπαιθρο για τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές

Στο Γ' τμήμα του ερωτηματολογίου, η πρώτη ενότητα αφορούσε μόνο εν ενεργεία εκπαιδευτικούς που είχαν εργαστεί στην κρητική ύπαιθρο κατά το διάστημα 2000-2016 και πλέον δεν εργάζονται. Στην αρχή της ενότητας τέθηκε μια ερώτηση για το πόσο συχνά χρησιμοποιούσαν οι μαθητές την κρητική διάλεκτο σε κάθε μία από τις δραστηριότητες του Πίνακα 12.

Σύμφωνα με τα δεδομένα, το 68% των εκπαιδευτικών δήλωσαν πως οι μαθητές χρησιμοποιούσαν την κρητική διάλεκτο στον προφορικό λόγο με συμμαθητές εκτός τάξης «Καθημερινά». Επίσης, τα δεδομένα δείχνουν πως το 73,3% των εκπαιδευτικών δήλωσαν πως οι μαθητές χρησιμοποιούσαν την κρητική διάλεκτο στον προφορικό λόγο με συμμαθητές εντός τάξης «Καθημερινά» ή «Συχνά». Ακόμα, φαίνεται πως το 62,7% των εκπαιδευτικών δήλωσαν πως οι μαθητές χρησιμοποιούσαν την κρητική διάλεκτο στον προφορικό λόγο με εκπαιδευτικούς εκτός τάξης «Καθημερινά» ή «Συχνά». Παράλληλα, το 60,8% των εκπαιδευτικών δήλωσαν πως οι μαθητές χρησιμοποιούσαν την κρητική διάλεκτο στον προφορικό λόγο με εκπαιδευτικούς εντός τάξης «Καθημερινά» ή «Συχνά». Στον γραπτό λόγο εντός της τάξης, τα πράγματα αλλάζουν εφόσον το 64% των εκπαιδευτικών δήλωσαν

πως στη δραστηριότητα αυτή οι μαθητές χρησιμοποιούσαν την κρητική διάλεκτο «Μερικές φορές» ή «Σπάνια». Τέλος, τα δεδομένα δείχνουν πως το 56,7% των εκπαιδευτικών δήλωσαν πως οι μαθητές χρησιμοποιούσαν την κρητική διάλεκτο στον διαδικτυακό γραπτό λόγο κατά την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης «Μερικές φορές» ή «Σπάνια».

	Καθόλου		Σπάνια		Μερικές φορές		Συχνά (2-3 φορές την εβδομάδα)		Καθημερινά	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Στον προφορικό λόγο με συμμαθητές εκτός τάξης	1	1,3%	6	8,0%	13	17,3%	4	5,3%	51	68,0%
Στον προφορικό λόγο με συμμαθητές εντός τάξης	2	2,7%	7	9,3%	11	14,7%	22	29,3%	33	44,0%
Στον προφορικό λόγο με εσάς εκτός τάξης	3	4,0%	7	9,3%	18	24,0%	20	26,7%	27	36,0%
Στον προφορικό λόγο με εσάς εντός τάξης	4	5,4%	4	5,4%	21	28,4%	19	25,7%	26	35,1%
Στο γραπτό λόγο εντός της τάξης	8	10,7%	19	25,3%	29	38,7%	14	18,7%	5	6,7%
Στο διαδικτυακό γραπτό λόγο κατά την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (ηλεκτρονικές πλατφόρμες υπουργείου)	19	25,7%	22	29,7%	20	27,0%	10	13,5%	3	4,1%

Πίνακας 12: Χρήση κρητικής διαλέκτου από μαθητές σε δραστηριότητες

Στη συνέχεια του ερωτηματολογίου, χρησιμοποιήθηκαν δύο ερωτήσεις αναφορικά με τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές εντός της τάξης (Πίνακας 13). Στην πρώτη ερώτηση, οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν για το πόσο συχνά χρησιμοποιούσαν οι μαθητές την κρητική προφορά κατά την παραγωγή προφορικού λόγου στην τάξη. Στην ερώτηση αυτή, το 55,4% των εκπαιδευτικών απάντησε «Συχνά» ή «Καθημερινά».

Στη δεύτερη ερώτηση, οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν για το πόσο συχνά πίστευαν ότι οι μαθητές χρησιμοποιούσαν την κρητική διάλεκτο στο λεξιλόγιο. Στην ερώτηση αυτή, το 66,7% των εκπαιδευτικών απάντησε «Συχνά» ή «Καθημερινά».

	Καθόλου		Σπάνια		Μερικές φορές		Συχνά (2-3 φορές την εβδομάδα)		Καθημερινά	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Πόσο συχνά χρησιμοποιούσαν οι μαθητές σας την κρητική προφορά κατά την παραγωγή προφορικού λόγου στην τάξη;	3	4,1%	10	13,5%	20	27,0%	19	25,7%	22	29,7%
Πόσο συχνά χρησιμοποιούσαν οι μαθητές σας την κρητική διάλεκτο στο λεξιλόγιο;	1	1,3%	9	12,0%	15	20,0%	21	28,0%	29	38,7%

Πίνακας 13: Χρήση κρητικής διαλέκτου από μαθητές εντός τάξης

Στη συνέχεια του ερωτηματολογίου, χρησιμοποιήθηκαν δύο ερωτήσεις αναφορικά με τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές στον προφορικό και στον γραπτό λόγο (Πίνακας 14). Στην πρώτη ερώτηση, οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν για το αν οι μαθητές χρησιμοποιούσαν το λεξιλόγιο της κρητικής διαλέκτου το ίδιο συχνά στον προφορικό και στο γραπτό λόγο. Στην ερώτηση αυτή, το 36% των εκπαιδευτικών διατήρησε ουδέτερη άποψη, το 41,3% αρνητική και το 22,7% θετική.

Στη δεύτερη ερώτηση, οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν για το αν κατά τη γνώμη τους οι μαθητές χρησιμοποιούσαν την κρητική διάλεκτο σε μορφοσυντακτικό επίπεδο πιο συχνά στο γραπτό λόγο από όσο στον προφορικό. Στην ερώτηση αυτή, το 21,3% των εκπαιδευτικών διατήρησε ουδέτερη άποψη ενώ το 66,7% διατήρησε αρνητική άποψη.

	Διαφωνώ απόλυτα		Διαφωνώ		Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ		Συμφωνώ		Συμφωνώ απόλυτα	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Χρησιμοποιούσαν το λεξιλόγιο της κρητικής διαλέκτου το ίδιο συχνά στον προφορικό και στο γραπτό λόγο;	7	9,3%	24	32,0%	27	36,0%	17	22,7%	0	0,0%
Χρησιμοποιούσαν την κρητική διάλεκτο σε μορφοσυντακτικό επίπεδο πιο συχνά στο γραπτό λόγο από όσο στον προφορικό;	8	10,7%	42	56,0%	16	21,3%	7	9,3%	2	2,7%

Πίνακας 14: Χρήση κρητικής διαλέκτου από μαθητές στον προφορικό και στον γραπτό λόγο

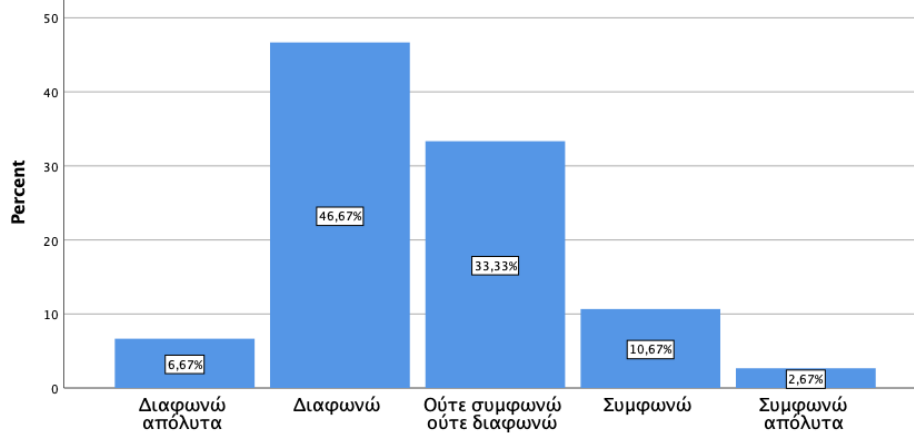
Ακολούθως, το δείγμα ρωτήθηκε για το πόσο συχνά πίστευε ότι οι μαθητές χρησιμοποιούσαν την κρητική διάλεκτο σε μορφοσυντακτικό επίπεδο. Σύμφωνα με το Γράφημα 11, το 42,7% των εκπαιδευτικών δήλωσε πως οι μαθητές χρησιμοποιούσαν την κρητική διάλεκτο σε μορφοσυντακτικό επίπεδο «Μερικές φορές» και το 28% δήλωσε πως οι μαθητές χρησιμοποιούσαν την κρητική διάλεκτο σε μορφοσυντακτικό επίπεδο «Σπάνια». Ωστόσο, το 20% δήλωσε πως η χρήση αυτή ήταν συχνή.

Γράφημα 11: Συχνότητα χρήσης κρητικής διαλέκτου από μαθητές σε μορφοσυντακτικό επίπεδο

Ομοίως, οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν για το αν, κατά την κρίση τους, οι μαθητές χρησιμοποιούσαν την κρητική διάλεκτο σε μορφοσυντακτικό επίπεδο το ίδιο συχνά στον προφορικό και στον γραπτό λόγο (Γράφημα 12). Σύμφωνα με τις απαντήσεις το δείγμα δείχνει ουδέτερη άποψη στην ερώτηση αυτή σε ποσοστό 33,3%. Παράλληλα, όμως το 52% περίπου δείχνει αρνητική άποψη.

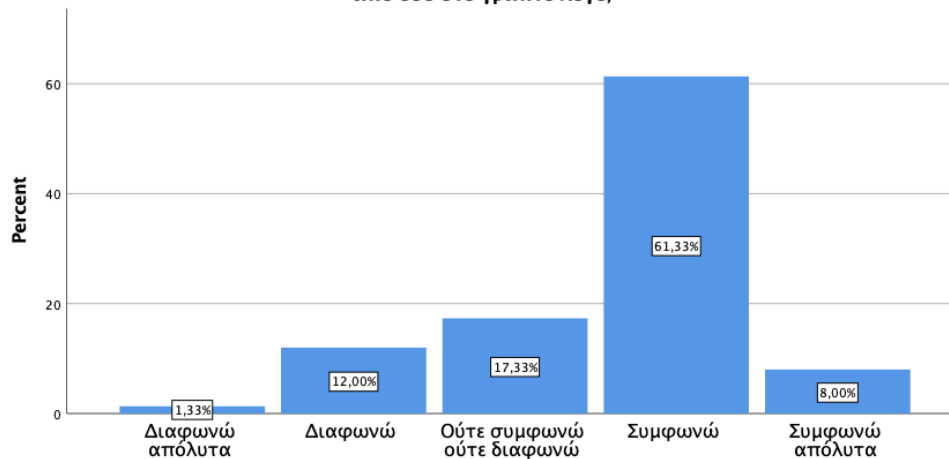
Χρησιμοποιούσαν την κρητική διάλεκτο σε μορφοσυντακτικό επίπεδο το ίδιο συχνά στον προφορικό και στο γραπτό λόγο;

Γράφημα 12: Απόψεις εκπαιδευτικών για το ότι η χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές σε μορφοσυντακτικό επίπεδο ήταν το ίδιο συχνή στον προφορικό και στο γραπτό λόγο

Σε όμοια λογική, η επόμενη ερώτηση είχε σχέση με το αν η χρήση της κρητικής διαλέκτου ήταν πιο συχνή στον προφορικό από ότι στο γραπτό λόγο (Γράφημα 13). Στην ερώτηση αυτή, οι εκπαιδευτικοί σε ποσοστό 69% περίπου έδειξαν θετική άποψη.

Χρησιμοποιούσαν την κρητική διάλεκτο σε μορφοσυντακτικό επίπεδο πιο συχνά στον προφορικό από όσο στο γραπτό λόγο;

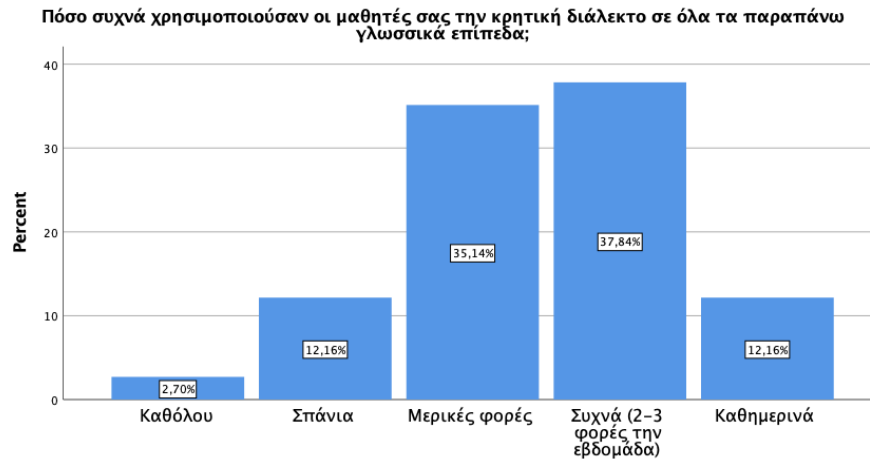

Γράφημα 13: Απόψεις εκπαιδευτικών για το ότι η χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές σε μορφοσυντακτικό επίπεδο ήταν πιο συχνή στον προφορικό παρά στο γραπτό λόγο

Τέλος, οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν για το πόσο συχνά χρησιμοποιούσαν οι μαθητές την κρητική διάλεκτο σε όλα τα παραπάνω γλωσσικά επίπεδα (Γράφημα 14). Σύμφωνα με τις απαντήσεις, η χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές γινόταν «Συχνά» κατά το

Παπαγιαννάκη Ειρήνη, «Διερεύνηση των απόψεων και στάσεων των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της κρητικής υπαίθρου, σχετικά με τη χρήση της τοπικής διαλέκτου από τους μαθητές τους κατά την εκπαιδευτική διαδικασία»

37,8% των εκπαιδευτικών. Επιπλέον όμως, το 35,1% των εκπαιδευτικών δήλωσαν πως οι μαθητές χρησιμοποιούσαν την κρητική διάλεκτο «Μερικές φορές».

Γράφημα 14: Απόψεις εκπαιδευτικών για τη συχνότητα χρήσης της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές σε όλα τα γλωσσικά επίπεδα

9.5 Απόψεις εκπαιδευτικών που εργάζονται στην κρητική ύπαιθρο τα τελευταία 5 έτη για τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές

Στο Γ' τμήμα του ερωτηματολογίου, η δεύτερη ενότητα αφορούσε μόνο εκπαιδευτικούς που εργάζονται στην κρητική ύπαιθρο τα τελευταία 5 έτη. Στην αρχή της ενότητας τέθηκε μια ερώτηση για το πόσο συχνά χρησιμοποιούσαν οι μαθητές την κρητική διάλεκτο σε κάθε μία από τις δραστηριότητες του Πίνακα 15.

Σύμφωνα με τα δεδομένα, το 56,9% των εκπαιδευτικών δήλωσαν πως οι μαθητές χρησιμοποιούσαν την κρητική διάλεκτο στον προφορικό λόγο με συμμαθητές εκτός τάξης «Καθημερινά». Επίσης, τα δεδομένα δείχνουν πως το 64,7% των εκπαιδευτικών δήλωσαν πως οι μαθητές χρησιμοποιούσαν την κρητική διάλεκτο στον προφορικό λόγο με συμμαθητές εντός τάξης «Καθημερινά» ή «Συχνά». Ακόμα, φαίνεται πως το 62,7% των εκπαιδευτικών δήλωσαν πως οι μαθητές χρησιμοποιούσαν την κρητική διάλεκτο στον προφορικό λόγο με εκπαιδευτικούς εκτός τάξης «Καθημερινά» ή «Συχνά». Παράλληλα, το 54,9% των εκπαιδευτικών δήλωσαν πως οι μαθητές χρησιμοποιούσαν την κρητική διάλεκτο στον προφορικό λόγο με εκπαιδευτικούς εντός τάξης «Καθημερινά» ή «Συχνά».

Στον γραπτό λόγο εντός της τάξης, τα πράγματα αλλάζουν, εφόσον το 58,9% των εκπαιδευτικών δήλωσε πως στη δραστηριότητα αυτή οι μαθητές χρησιμοποιούσαν την

κρητική διάλεκτο «Μερικές φορές» ή «Σπάνια». Τέλος, τα δεδομένα δείχνουν πως το 56% των εκπαιδευτικών δήλωσαν πως οι μαθητές χρησιμοποιούσαν την κρητική διάλεκτο στο διαδικτυακό γραπτό λόγο κατά την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης «Μερικές φορές» ή «Σπάνια».

	Καθόλου		Σπάνια		Μερικές φορές		Συχνά (2-3 φορές την εβδομάδα)		Καθημερινά	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Στον προφορικό λόγο με συμμαθητές εκτός τάξης	1	2,0%	8	15,7%	6	11,8%	7	13,7%	29	56,9%
Στον προφορικό λόγο με συμμαθητές εντός τάξης	1	2,0%	9	17,6%	8	15,7%	11	21,6%	22	43,1%
Στον προφορικό λόγο με εσάς εκτός τάξης	2	3,9%	9	17,6%	8	15,7%	15	29,4%	17	33,3%
Στον προφορικό λόγο με εσάς εντός τάξης	2	3,9%	12	23,5%	9	17,6%	18	35,3%	10	19,6%
Στον γραπτό λόγο εντός της τάξης	10	19,6%	16	31,4%	14	27,5%	10	19,6%	1	2,0%
Στον διαδικτυακό γραπτό λόγο κατά την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (ηλεκτρονικές πλατφόρμες υπουργείου)	13	26,0%	17	34,0%	11	22,0%	6	12,0%	3	6,0%

Πίνακας 15: Χρήση κρητικής διαλέκτου από μαθητές σε δραστηριότητες

Στη συνέχεια του ερωτηματολογίου, χρησιμοποιήθηκαν δύο ερωτήσεις αναφορικά με τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές εντός της τάξης (Πίνακας 16). Στην πρώτη ερώτηση, οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν για το πόσο συχνά χρησιμοποιούσαν οι μαθητές την κρητική προφορά κατά την παραγωγή προφορικού λόγου στην τάξη. Στην ερώτηση αυτή, το 51% των εκπαιδευτικών απάντησε «Συχνά» ή «Καθημερινά» ενώ το 35,3% απάντησε «Μερικές φορές». Στη δεύτερη ερώτηση, οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν για το πόσο συχνά χρησιμοποιούσαν οι μαθητές την κρητική διάλεκτο στο λεξιλόγιο. Στην ερώτηση αυτή, το 51% των εκπαιδευτικών απάντησε «Συχνά» ή «Καθημερινά» ενώ το 35,3% απάντησε «Μερικές φορές».

	Καθόλου		Σπάνια		Μερικές φορές		Συχνά (2-3 φορές την εβδομάδα)		Καθημερινά	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Πόσο συχνά χρησιμοποιούσαν οι μαθητές σας την κρητική προφορά κατά την παραγωγή προφορικού λόγου στην τάξη;	0	0,0%	7	13,7%	18	35,3%	13	25,5%	13	25,5%
Πόσο συχνά χρησιμοποιούσαν οι μαθητές σας την κρητική διάλεκτο στο λεξιλόγιο;	2	3,9%	5	9,8%	18	35,3%	11	21,6%	15	29,4%

Πίνακας 16: Χρήση κρητικής διαλέκτου από μαθητές εντός τάξης

Ακολουθώς, χρησιμοποιήθηκαν δύο ερωτήσεις αναφορικά με τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές στον προφορικό και στον γραπτό λόγο (Πίνακας 17). Στην πρώτη ερώτηση, οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν για το αν οι μαθητές χρησιμοποιούσαν το λεξιλόγιο της κρητικής διαλέκτου το ίδιο συχνά στον προφορικό και στον γραπτό λόγο. Στην ερώτηση αυτή, το 17,6% των εκπαιδευτικών διατήρησε ουδέτερη άποψη, το 62,7% αρνητική και το 19,6% θετική.

Στη δεύτερη ερώτηση, οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν για το αν οι μαθητές χρησιμοποιούσαν την κρητική διάλεκτο σε μορφοσυντακτικό επίπεδο πιο συχνά στον γραπτό λόγο από όσο στον προφορικό. Στην ερώτηση αυτή, το 74,5% των εκπαιδευτικών διατήρησε αρνητική άποψη.

	Διαφωνώ απόλυτα		Διαφωνώ		Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ		Συμφωνώ		Συμφωνώ απόλυτα	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Χρησιμοποιούσαν το λεξιλόγιο της κρητικής διαλέκτου το ίδιο συχνά στον προφορικό και στον γραπτό λόγο;	10	19,6%	22	43,1%	9	17,6%	7	13,7%	3	5,9%
Χρησιμοποιούσαν την κρητική διάλεκτο σε μορφοσυντακτικό επίπεδο πιο συχνά στον γραπτό λόγο από όσο στον προφορικό;	5	9,8%	33	64,7%	6	11,8%	6	11,8%	1	2,0%

Πίνακας 17: Χρήση κρητικής διαλέκτου από μαθητές στον προφορικό και στον γραπτό λόγο

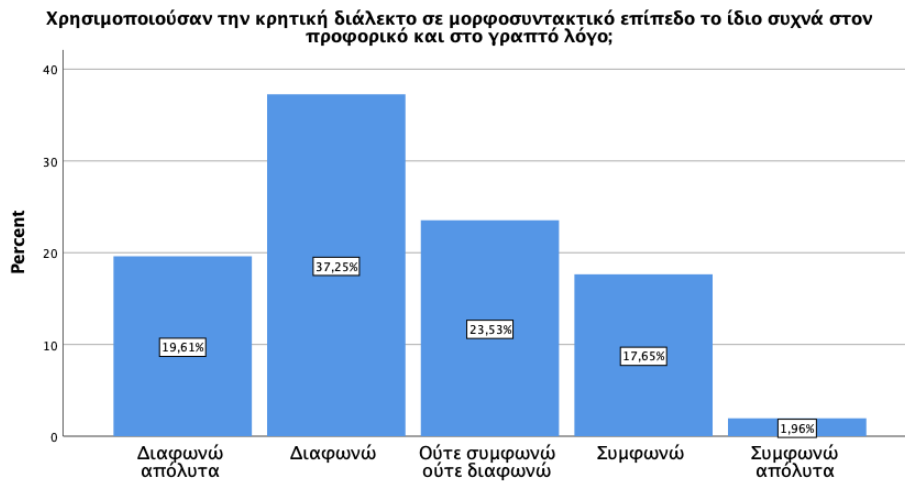
Στη συνέχεια, το δείγμα ρωτήθηκε για το πόσο συχνά χρησιμοποιούσαν οι μαθητές την κρητική διάλεκτο σε μορφοσυντακτικό επίπεδο. Σύμφωνα με το Γράφημα 15, το 31,4% των εκπαιδευτικών δήλωσε πως οι μαθητές χρησιμοποιούσαν την κρητική διάλεκτο σε μορφοσυντακτικό επίπεδο «Μερικές φορές» και το 27,5% δήλωσε πως οι μαθητές χρησιμοποιούσαν την κρητική διάλεκτο σε μορφοσυντακτικό επίπεδο «Σπάνια». Ωστόσο, το 19,6% δήλωσε πως η χρήση αυτή ήταν «Συχνή».

Γράφημα 15: Συχνότητα χρήσης κρητικής διαλέκτου από μαθητές σε μορφοσυντακτικό επίπεδο

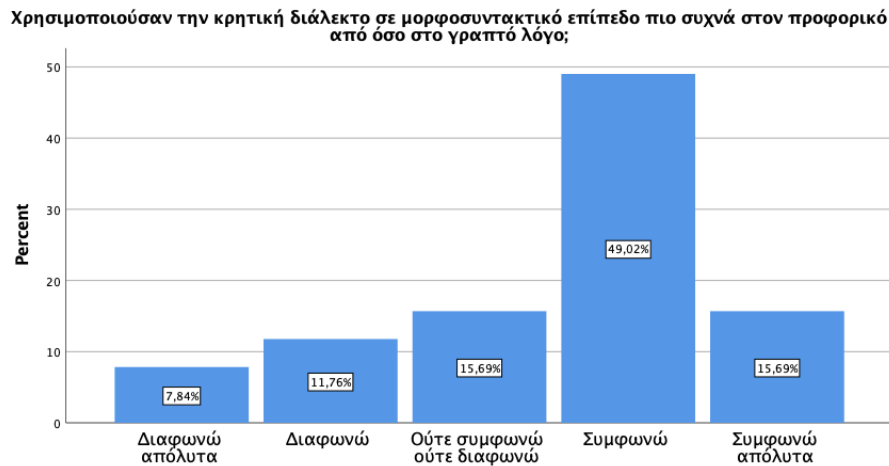
Ομοίως, οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν για το αν οι μαθητές χρησιμοποιούσαν την κρητική διάλεκτο σε μορφοσυντακτικό επίπεδο το ίδιο συχνά στον προφορικό και στον γραπτό λόγο (Γράφημα 16). Σύμφωνα με τις απαντήσεις το δείγμα δείχνει ουδέτερη άποψη στην ερώτηση αυτή σε ποσοστό 23,5%. Παράλληλα, όμως το 56% περίπου δείχνει αρνητική άποψη.

Παπαγιαννάκη Ειρήνη, «Διερεύνηση των απόψεων και στάσεων των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της κρητικής υπαίθρου, σχετικά με τη χρήση της τοπικής διαλέκτου από τους μαθητές τους κατά την εκπαιδευτική διαδικασία»

Γράφημα 16: Απόψεις εκπαιδευτικών για το ότι η χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές σε μορφοσυντακτικό επίπεδο ήταν το ίδιο συχνή στον προφορικό και στο γραπτό λόγο

Σε όμοια λογική, η επόμενη ερώτηση είχε σχέση με το αν η χρήση της κρητικής διαλέκτου ήταν πιο συχνή στον προφορικό από ότι στον γραπτό λόγο (Γράφημα 17). Στην ερώτηση αυτή, οι εκπαιδευτικοί σε ποσοστό 64% περίπου έδειξαν θετική άποψη.

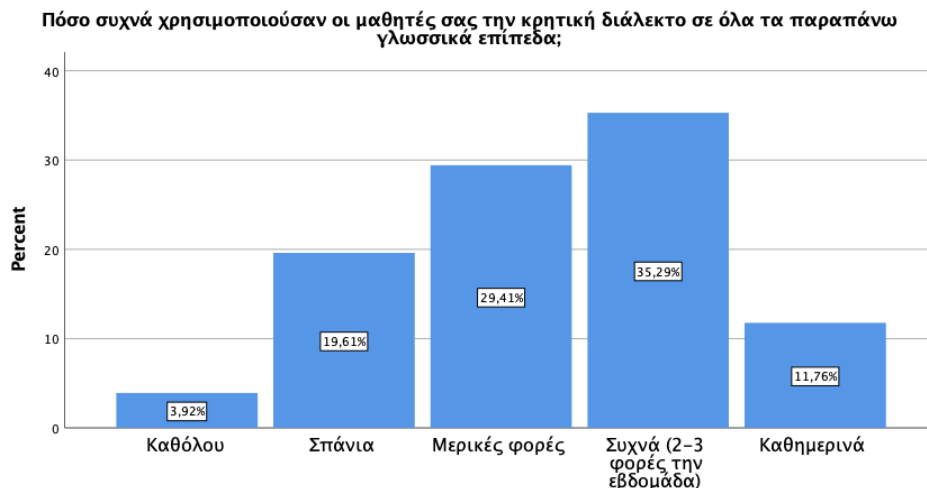

Γράφημα 17: Απόψεις εκπαιδευτικών για το ότι η χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές σε μορφοσυντακτικό επίπεδο ήταν το πιο συχνή στον προφορικό παρά στο γραπτό λόγο

Τέλος, οι εκπαιδευτικοί ρωτήθηκαν για το πόσο συχνά χρησιμοποιούσαν οι μαθητές την κρητική διάλεκτο σε όλα τα παραπάνω γλωσσικά επίπεδα (Γράφημα 18). Σύμφωνα με τις απαντήσεις, η χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές γινόταν «Συχνά» κατά το

Παπαγιαννάκη Ειρήνη, «Διερεύνηση των απόψεων και στάσεων των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της κρητικής υπαίθρου, σχετικά με τη χρήση της τοπικής διαλέκτου από τους μαθητές τους κατά την εκπαιδευτική διαδικασία»

35,3% των εκπαιδευτικών. Επιπλέον όμως, το 29,4% των εκπαιδευτικών δήλωσαν πως οι μαθητές χρησιμοποιούσαν την κρητική διάλεκτο «Μερικές φορές».

Γράφημα 18: Απόψεις εκπαιδευτικών για τη συχνότητα χρήσης της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές σε όλα τα γλωσσικά επίπεδα

9.6 Επιρροή δημογραφικών χαρακτηριστικών στις απόψεις των εκπαιδευτικών

9.6.1 Φύλο

Για τη διερεύνηση της επιρροής του φύλου στις απόψεις των εκπαιδευτικών έγινε χρήση του ελέγχου chi square. Από τον Πίνακα 18, συμπεραίνεται πως οι άνδρες συμφωνούν περισσότερο από τις γυναίκες σχετικά με το ότι ο κρητικός τοπικισμός σχετίζεται με τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές.

		Τον κρητικό τοπικισμό					
				Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	Total
Φύλο		Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ				
	Άνδρας	0	1	0	7	12	20
	Γυναίκα	2	2	15	42	19	80
Total		2	3	15	49	31	100

Πίνακας 18: Απόψεις εκπαιδευτικών ανά φύλο για τη σχέση κρητικού τοπικισμού και χρήσης της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές

Μάλιστα, από τον Πίνακα 19 συμπεραίνεται πως υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση ανάμεσα στο φύλο και τις απόψεις των εκπαιδευτικών για το ότι η χρήση της κρητικής διαλέκτου συνδέεται με τον κρητικό τοπικισμό (χ^2 (4, N = 100) = 12.366, p = .015). Επομένως, οι άνδρες είναι περισσότερο πιθανό να συμφωνήσουν σχετικά με το ότι ο κρητικός τοπικισμός σχετίζεται με τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές σε σχέση με τις γυναίκες.

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	12,366	4	,015
Likelihood Ratio	14,689	4	,005
Linear-by-Linear Association	6,905	1	,009
N of Valid Cases	100		

Πίνακας 19: Αποτελέσματα chi square για τη σχέση φύλου και απόψεων για τη σχέση κρητικού τοπικισμού και χρήσης της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές

Επιπλέον, σύμφωνα με τον Πίνακα 20, οι άνδρες δηλώνουν πως οι μαθητές χρησιμοποιούν την κρητική διάλεκτο με αυτούς εντός της τάξης, ελαφρώς πιο συχνά σε σχέση με τις γυναίκες.

		Στον προφορικό λόγο με εσάς εντός τάξης					Total
		Καθόλου	Σπάνια	Μερικές φορές	Συχνά (2-3 φορές την εβδομάδα)	Καθημερινά	
Φύλο	Ανδρας	0	1	2	9	2	14
	Γυναίκα	4	3	19	10	24	60
Total		4	4	21	19	26	74

Πίνακας 20: Απόψεις εκπαιδευτικών ανά φύλο για τη συχνότητα χρήσης της κρητικής διαλέκτου στον προφορικό λόγο εντός της τάξης από τους μαθητές

Επιπροσθέτως, στον Πίνακα 21 διαφαίνεται πως η σχέση μεταξύ φύλου και απόψεων εκπαιδευτικών για τη συχνότητα χρήσης της κρητικής διαλέκτου στον προφορικό λόγο με εκπαιδευτικούς εντός της τάξης είναι στατιστικά σημαντική (χ^2 (4, N = 74) = 14.399, p = .006). Επομένως, οι μαθητές είναι περισσότερο πιθανό να χρησιμοποιήσουν την κρητική διάλεκτο εντός της τάξης με άνδρες εκπαιδευτικούς παρά με γυναίκες.

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	14,399	4	,006
Likelihood Ratio	13,691	4	,008
Linear-by-Linear Association	,047	1	,828
N of Valid Cases	74		

Πίνακας 21: Αποτελέσματα chi square για τη συχνότητα χρήσης της κρητικής διαλέκτου στον προφορικό λόγο εντός της τάξης από τους μαθητές

9.6.2 Ηλικία

Σε όμοια τακτική κινήθηκε και η διερεύνηση της επιρροής της ηλικίας στις απόψεις των εκπαιδευτικών. Σύμφωνα με τον Πίνακα 22, παρατηρείται πως οι εκπαιδευτικοί μικρότερων ηλικιών δείχνουν περισσότερο αρνητική άποψη ως προς το ότι το επάγγελμα των γονιών συνδέεται με τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές.

		Το επάγγελμα των γονιών				Total
		Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Ηλικία (έτη)	Έως 29	1	3	1	0	1
	30-39	2	9	17	21	9
	40-49	0	6	1	12	3
	50-59	1	0	5	4	4
Total		4	18	24	37	17
						100

Πίνακας 22: Απόψεις εκπαιδευτικών ανά ηλικία για το ότι το επάγγελμα των γονιών συνδέεται με τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές

Επιπλέον, και με βάση τα δεδομένα του Πίνακα 23, εντοπίζεται στατιστικά σημαντική σχέση ανάμεσα στην ηλικία και τις απόψεις για το ότι το επάγγελμα των γονιών συνδέεται με τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές (χ^2 (12, N = 100) = 21.599, $p = .042$). Επομένως, οι νεότεροι εκπαιδευτικοί διαφωνούν περισσότερο για το ότι το επάγγελμα των γονιών συνδέεται με τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές, ενώ οι μεγαλύτεροι συμφωνούν περισσότερο.

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	21,599	12	,042
Likelihood Ratio	26,064	12	,011
Linear-by-Linear Association	2,980	1	,084
N of Valid Cases	100		

Πίνακας 23: Αποτελέσματα chi square για τη σχέση ηλικίας και απόψεων εκπαιδευτικών για το ότι το επάγγελμα των γονιών συνδέεται με τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές

Παράλληλα, σύμφωνα με τα δεδομένα του Πίνακα 24, παρατηρείται πως με την αύξηση της ηλικίας των εκπαιδευτικών παρατηρείται και αύξηση της συχνότητας χρήσης της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές εκτός τάξης στον προφορικό λόγο με τους εκπαιδευτικούς.

		Στον προφορικό λόγο με εσάς εκτός τάξης					Total
		Καθόλου	Σπάνια	Μερικές φορές	Συχνά (2-3 φορές την εβδομάδα)	Καθημερινά	
Ηλικία (έτη)	Έως 29	2	0	1	0	0	3
	30-39	1	3	12	9	18	43
	40-49	0	2	3	8	3	16
	50-59	0	2	2	3	6	13
Total		3	7	18	20	27	75

Πίνακας 24: Απόψεις εκπαιδευτικών ανά ηλικία για τη συχνότητα χρήσης της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές εκτός τάξης στον προφορικό λόγο με τους εκπαιδευτικούς

Προχωρώντας, σύμφωνα με τον Πίνακα 25, παρατηρείται πως εμφανίζεται στατιστικά σημαντική σχέση ανάμεσα στην ηλικία και τις απόψεις εκπαιδευτικών για τη συχνότητα χρήσης της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές εκτός τάξης στον προφορικό λόγο με τους εκπαιδευτικούς (χ^2 (12, N = 75) = 40.946, $p < .001$). Επομένως, με την αύξηση της ηλικίας των εκπαιδευτικών είναι πιο πιθανό να αυξηθεί η χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές εκτός τάξης στον προφορικό λόγο με τους εκπαιδευτικούς.

	Value	df	Asymptotic Significance (2- sided)
Pearson Chi-Square	40,946	12	,000
Likelihood Ratio	21,935	12	,038
Linear-by-Linear Association	1,583	1	,208
N of Valid Cases	75		

Πίνακας 25: Αποτελέσματα chi square για τη σχέση ηλικίας και απόψεων εκπαιδευτικών για τη συχνότητα χρήσης της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές εκτός τάξης στον προφορικό λόγο με τους εκπαιδευτικούς

9.6.3 Έτη προϋπηρεσίας

Τέλος, έγινε και μια ανάλυση των απόψεων των εκπαιδευτικών ως προς τα έτη προϋπηρεσίας τους. Σύμφωνα με τον Πίνακα 26, οι εκπαιδευτικοί με περισσότερα έτη προϋπηρεσίας δήλωσαν πως οι μαθητές χρησιμοποιούσαν συχνότερα την κρητική διάλεκτο σε μορφοσυντακτικό επίπεδο σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς με λιγότερα έτη προϋπηρεσίας.

		Πόσο συχνά χρησιμοποιούσαν οι μαθητές σας την κρητική διάλεκτο σε μορφοσυντακτικό επίπεδο;				Total	
		Καθόλου	Σπάνια	Μερικές φορές	Συχνά (2-3 φορές την εβδομάδα)	Καθημερινά	
Έτη προϋπηρεσίας	Έως 9	4	5	4	1	0	14
	10-19	1	11	24	13	0	49
	20-29	0	3	4	1	1	9
	Πάνω από 30	0	2	0	0	1	3
Total		5	21	32	15	2	75

Πίνακας 26: Απόψεις εκπαιδευτικών ανά έτη προϋπηρεσίας για τη συχνότητα χρήσης της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές σε μορφοσυντακτικό επίπεδο

Παράλληλα, σύμφωνα με τον Πίνακα 27, παρατηρείται στατιστικά σημαντική σχέση ανάμεσα στα έτη προϋπηρεσίας και τις απόψεις εκπαιδευτικών για τη συχνότητα χρήσης της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές σε μορφοσυντακτικό επίπεδο (χ^2 (12, N = 75) = 35.200, $p < .001$). Επομένως, με την αύξηση της ηλικίας των εκπαιδευτικών είναι πιο πιθανό οι μαθητές να χρησιμοποιήσουν συχνότερα την κρητική διάλεκτο σε μορφοσυντακτικό

επίπεδο σύμφωνα με τις απόψεις εκπαιδευτικών με περισσότερα έτη προϋπηρεσίας σε σχέση με εκείνους με λιγότερα έτη προϋπηρεσίας.

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	35,200	12	,000
Likelihood Ratio	27,123	12	,007
Linear-by-Linear Association	5,038	1	,025
N of Valid Cases	75		

Πίνακας 27: Αποτελέσματα chi square για τη σχέση ηλικίας και απόψεων εκπαιδευτικών για τη συχνότητα χρήσης της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές σε μορφοσυντακτικό επίπεδο

10. Συζήτηση- Συμπεράσματα

Η έρευνα η οποία πραγματοποιήθηκε στη παρούσα Διπλωματική εργασία, είχε ως στόχο τη μελέτη των απόψεων και στάσεων εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της κρητικής υπαίθρου σχετικά με τη χρήση της τοπικής διαλέκτου από τους μαθητές τους κατά την εκπαιδευτική διαδικασία στον 21^ο αιώνα, καθώς η κρητική διάλεκτος αφορά μια ενεργή διάλεκτο, η οποία χρησιμοποιείται έντονα από τους ντόπιους και δεν παρουσιάζει άμεσο κίνδυνο εξαφάνισης.

Αρχικά, είναι πολύ σημαντικό να αναφερθεί πως οι εκπαιδευτικοί της παρούσας έρευνας χωρίζονται σε δυο κατηγορίες: στους εκπαιδευτικούς οι οποίοι εργάστηκαν στην κρητική ύπαιθρο στον τομέα της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στο παρελθόν και ειδικότερα τα πρώτα 15 χρόνια της νέας χιλιετίας και στους εκπαιδευτικούς οι οποίοι εργάστηκαν στην κρητική ύπαιθρο στον τομέα της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης την τελευταία 5ετία. Γεγονός αποτελεί η μη διαφοροποίηση απόψεων μεταξύ των εκπαιδευτικών λαμβάνοντας υπόψη το συγκεκριμένο κριτήριο.

Μέσα από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών, διαπιστώθηκε πως κατά την πρώτη εικοσαετία του 21^ο αιώνα, η χρήση των διαλέκτων από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς, ανεξάρτητα από τη χρονική περίοδο όπου εργάστηκαν στην κρητική ύπαιθρο, είναι πιο συχνή στον προφορικό λόγο παρά στον γραπτό, ενώ πιο συχνά γίνεται εκτός σχολικής τάξης απ' ό,τι εντός. Αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα πως η προφορική χρήση των διαλέκτων μέσα στη σχολική μονάδα αποτελεί πιο αποδεκτή συμπεριφορά από τη γραπτή χρήση αυτών, γεγονός το οποίο επιβεβαιώνεται και μέσα από τα συμπεράσματα της έρευνας των Καψάσκη και Τζακώστα (2016) καθώς και της Μπολάκη (2020).

Μελετώντας τις απόψεις των εκπαιδευτικών εν συνόλω και ανεξάρτητα από την κατηγορία στην οποία ανήκουν όσον αφορά τους παράγοντες οι οποίοι συμβάλλουν στη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές, παρακάτω παρουσιάζονται όλοι οι παράγοντες ξεκινώντας από τον πιο σημαντικό έως τον λιγότερο σημαντικό, έτσι όπως αποδόθηκαν από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς:

- i. Ο τόπος καταγωγής (π.χ. χωριά της Ανατολικής, Δυτικής, Νότιας Κρήτης)
- ii. Ο κρητικός τοπικισμός
- iii. Το φιλικό περιβάλλον των μαθητών και οι κοινωνικές συναναστροφές
- iv. Η πνευματική καλλιέργεια των γονέων των παιδιών
- v. Το επάγγελμα των γονιών
- vi. Το αν ο δάσκαλός τους χρησιμοποιεί την κρητική διάλεκτο
- vii. Το κοινωνικό γόητρο
- viii. Το οικονομικό επίπεδο της οικογένειας τους
- ix. Η προσπάθειά τους για την καλύτερη επικοινωνία με τρίτους
- x. Το αν ο δάσκαλός τους γνωρίζει την κρητική διάλεκτο
- xi. Η γλωσσική τους ικανότητα
- xii. Το bullying, τα στερεότυπα και η προκατάληψη
- xiii. Η ηλικία τους
- xiv. Η γενική σχολική τους επίδοση
- xv. Το φύλο τους
- xvi. Η κατάσταση της οικογένειας (έγγαμοι, διαζευγμένοι κτλ)

Παρατηρώντας τα παραπάνω αποτελέσματα διαπιστώνεται πως οι κυριότεροι παράγοντες αφορούν τον τόπο καταγωγής και τον κρητικό τοπικισμό, στοιχείο το οποίο επιβεβαιώνεται και μέσα από άλλες μελέτες τόσο για την Πρωτοβάθμια (Παπαναστασίου, 2015· Καραγιωργάκης, 2020) όσο και για τη Δευτεροβάθμια (Παπαναστασίου, 2015· Kapsaski & Tzakosta, 2016· Καραγιωργάκης, 2020). Έντονο ενδιαφέρον, βέβαια, προκαλεί το γεγονός πως αρκετοί είναι οι εκπαιδευτικοί οι οποίοι πιστεύουν πως μεγάλο ρόλο διαδραματίζει και το κοινωνικο-οικονομικό υπόβαθρο του μαθητή, γεγονός το οποίο επιβεβαιώνει την ύπαρξη στερεοτύπων ακόμη και κατά τον 21^ο αιώνα (Τζακώστα & Μπετεινάκη, 2019).

Εν συνεχεία, συγκρίνοντας τις απόψεις των εκπαιδευτικών οι οποίοι εργάζονται κατά την τελευταία πενταετία στην Πρωτοβάθμια της κρητικής υπαίθρου και εκπαιδευτικών οι οποίοι εργάστηκαν από την αρχή 21^{ου} αιώνα έως και το 2016, παρατηρείται συμφωνία απόψεων, όσον αφορά τη διαπίστωσή τους για τη συχνότητα και τον χώρο χρήσης της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές τους, γεγονός το οποίο οδηγεί στο συμπέρασμα πως

δεν παρατηρείται αλλαγή τοπίου κατά τα τελευταία πέντε χρόνια. Ξεκινώντας από το πιο συχνό έως το πιο σπάνιο φαινόμενο καταγράφεται:

- i. Στον προφορικό λόγο με συμμαθητές εκτός τάξης
- ii. Στον προφορικό λόγο με συμμαθητές εντός τάξης
- iii. Στον προφορικό λόγο με τον εκπαιδευτικό εκτός τάξης
- iv. Στον προφορικό λόγο με τον εκπαιδευτικό εντός τάξης
- v. Στο γραπτό λόγο εντός της τάξης
- vi. Στο διαδικτυακό γραπτό λόγο κατά την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (ηλεκτρονικές πλατφόρμες υπουργείου)

Αναλύοντας τα συγκεκριμένα αποτελέσματα, διαπιστώνεται πως οι εν ενεργεία εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι η χρήση τοπικής διαλέκτου δεν είναι ισάξια με τη χρήση της κοινής, καθώς η χρήση της γίνεται κυρίως στον προφορικό λόγο και εκτός ή εντός τάξης μόνο με τους συμμαθητές τους, ενώ αρκετά σπάνια με την παρουσία εκπαιδευτικού και ακόμα πιο σπάνια στον γραπτό λόγο. Πρόκειται για ακόμα ένα αποτέλεσμα το οποίο προάγει τη διαπίστωση των Καψάσκη & Τζακώστα (2016) για μη χρήση διαλέκτων λόγω του κοινωνικού υποβαθμισμού που υφίστανται οι διάλεκτοι από το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Μάλιστα, η στάση αυτή των εκπαιδευτικών δεν παρουσιάζει ιδιαίτερη διαφοροποίηση με το πέρασμα των ετών (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2003· Π.Ν.Π.Σ., 2011).

Θα μπορούσε εδώ να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι χρειάζεται αρκετή δουλειά ακόμα, τόσο από μέρους των εκπαιδευτικών όσο και μέσω του ίδιου του εκπαιδευτικού συστήματος, ώστε να προωθηθεί εμπράκτως η χρήση των τοπικών γλωσσικών ποικιλιών, παύοντας έτσι να θεωρούνται υποδεέστερες. Οι απόψεις αυτές έρχονται σε αντίθεση με τα ευρήματα της έρευνας της Μπολάκη (2020), όπου είχε διαφανεί από την πλειονηφία των ερωτώμενων θετική αντιμετώπιση των διαλέκτων εντός και εκτός σχολικού περιβάλλοντος.

Ακολουθώς, παρουσιάζονται τα παρακάτω αποτελέσματα τα οποία αφορούν τις απόψεις των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών εν συνόλω στη συχνότητα χρήσης της κρητικής διαλέκτου από μαθητές, ανά τάξη. Σε αυτό το σημείο διαπιστώνεται συχνότερη χρήση αυτής από τους μαθητές της ΣΤ', Α', και Ε' Δημοτικού, ενώ λιγότερο συχνή χρήση από τους μαθητές της Β' Δημοτικού, του Νηπίου, της Δ' και Γ' Δημοτικού. Πρόκειται για ένα αρκετά ενδιαφέρον αποτέλεσμα το οποίο χρήζει ιδιαίτερης διερεύνησης, καθώς σε άλλη ερώτηση,

όπου γίνεται αναφορά στη λιγότερο συχνή χρήση της κρητικής διαλέκτου ανά τάξη, οι εκπαιδευτικοί απάντησαν πως αυτή πραγματοποιείται λιγότερο συχνά από τους μαθητές της Α', ΣΤ' Δημοτικού και του Νηπίου και ακόμα λιγότερο συχνά από τις υπόλοιπες τάξεις του Δημοτικού. Πρόκειται για ένα αντιφατικό αποτέλεσμα, το οποίο συγκλίνει μόνο στην τάξη του Νηπίου. Ίσως το συγκεκριμένο γεγονός να οφείλεται, για τις μικρές ηλικίες, στη σημαντική επιρροή που ασκεί το οικογενειακό περιβάλλον στα παιδιά, εφόσον τον περισσότερο χρόνο τον περνούν με τα πρόσωπα του οικείου περιβάλλοντος. Μέσω αυτού ίσως να προωθούνται τυχόν στερεότυπες αντιλήψεις, όπως για παράδειγμα να μη χρησιμοποιείται η διάλεκτος ενδεχομένως από φόβο του να μη μάθουν τα παιδιά τα "κοινώς αποδεκτά ελληνικά", στην παρακολούθηση λόγω μειωμένων σχολικών υποχρεώσεων διάφορων παιδικών σειρών αλλά και στη γενικότερη επιρροή των ΜΜΕ, όπου, ως γνωστό, χρησιμοποιείται η κοινή ελληνική κατά κόρον.

Στις μεγαλύτερες ηλικίες (Ε' και Στ' τάξεις) το παραπάνω εύρημα ίσως να δικαιολογείται από το γεγονός, ότι τα παιδιά αποκτούν περισσότερες συναναστροφές και με άλλα άτομα του ευρύτερου περιβάλλοντός τους και επηρεάζονται από αυτά στη συχνότητα χρήσης της διαλέκτου, καθώς πρόκειται για το ηλικιακό στάδιο όπου τα παιδιά αρχίζουν να αποκτούν σταδιακά κοινωνική συνείδηση και επηρεάζονται από διάφορους φορείς στερεοτύπων. Αυτός ήταν, άλλωστε, ένας από τους παράγοντες που και οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι συμβάλλει αρκετά προς αυτή την κατεύθυνση. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί πως δεν βρέθηκε κάποια έρευνα η οποία να έχει εστιάσει στο συγκεκριμένο ζήτημα και ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί το γεγονός της εναλλαγής αυτής της συχνότητας χρήσης της κρητικής διαλέκτου ανά ηλικιακή ομάδα.

Επιπροσθέτως, μέσα από την παρούσα έρευνα, διαφάνηκαν αποτελέσματα τα οποία χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης και μελέτης. Αρχικά διαπιστώθηκε πως οι άνδρες είναι περισσότερο πιθανό να συμφωνήσουν σχετικά με το ότι ο κρητικός τοπικισμός σχετίζεται με τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές σε σχέση με τις γυναίκες και πως οι μαθητές είναι περισσότερο πιθανό να χρησιμοποιήσουν την κρητική διάλεκτο εντός της τάξης με άνδρες εκπαιδευτικούς παρά με γυναίκες. Προσπαθώντας να ερμηνευτεί η παρούσα κατάσταση, θα μπορούσε ίσως να αναφερθεί πως οι μαθητές χρησιμοποιούν την κρητική διάλεκτο εντός σχολικής αίθουσας πιο εύκολα με άνδρες εκπαιδευτικούς, επειδή ίσως με το ανδρικό φύλο να αισθάνονται μεγαλύτερη οικειότητα.

Συγχρόνως, διαφάνηκε πως οι νεότεροι εκπαιδευτικοί διαφωνούν περισσότερο για το ότι το επάγγελμα των γονιών συνδέεται με τη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές, ενώ οι μεγαλύτεροι συμφωνούν περισσότερο. Το παρόν συμπέρασμα ίσως να οφείλεται σε στερεότυπα τα οποία μπορεί να υπάρχουν ανά διάφορες ηλικιακές ομάδες, καθώς διαπιστώνεται μέσα από εδώ πως με το πέρασ των χρόνων η συγκεκριμένη άποψη τείνει να εξαλειφθεί.

Με την αύξηση της ηλικίας των εκπαιδευτικών είναι πιο πιθανό να αυξηθεί και η χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές εκτός τάξης στον προφορικό λόγο με τους εκπαιδευτικούς και επίσης είναι πιο πιθανό οι μαθητές να χρησιμοποιήσουν συχνότερα την κρητική διάλεκτο σε μορφοσυντακτικό επίπεδο με εκπαιδευτικούς με περισσότερα έτη προϋπηρεσίας σε σχέση εκπαιδευτικούς με λιγότερα έτη προϋπηρεσίας. Η παρούσα κατάσταση ίσως να οφείλεται σε συναισθηματικούς παράγοντες μαθητών και εκπαιδευτικών αλλά και στην απόκτηση εμπειρίας πάνω στη διδασκαλία και την προσέγγιση των μαθητών από την πλευρά των εκπαιδευτικών.

Τα παραπάνω ευρήματα δεν έχουν πιστοποιηθεί με παλαιότερες έρευνες και χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης, μέσα από μελέτες που θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν στα ίδια τα παιδιά μετά από συγκατάβαση των γονέων τους, έτσι ώστε και τα αποτελέσματα να είναι πιο έγκυρα. Προτείνεται η μελέτη να πραγματοποιηθεί ανά συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα καθώς και διαχωρίζοντας τα παιδιά ανά φύλο, έτσι ώστε να μπορέσει να γίνει και συγκριτική μελέτη ανάμεσα σε αγόρια και κορίτσια.

10.1 Περιορισμοί

Θα πρέπει να αναφερθεί στο σημείο αυτό, πως το δείγμα μελέτης της παρούσας Διπλωματικής εργασίας αφορά εκπαιδευτικούς απ' όλη την Ελλάδα και παρουσιάζει ποικιλία ως προς τα δημογραφικά τους στοιχεία (Ηλικία, Φύλο, Σπουδές, Έτη υπηρεσίας). Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τον τρόπο δειγματοληψίας της έρευνας (βολική, με συμμετέχοντες που προσφέρθηκαν εθελοντικά να το συμπληρώσουν) δεν δύναται να οδηγήσει σε γενικευμένα συμπεράσματα, παρά για το συγκεκριμένο ποσοστό εκπαιδευτικών που συμμετείχε, καθώς στο ερωτηματολόγιο απάντησαν, όπως επισημάνθηκε, μόνο 100

εκπαιδευτικοί. Επίσης η κατηγοριοποίηση των εκπαιδευτικών σε δύο ευρύτερες και άνισης κατανομής κατηγορίες (15 έτη-5 έτη) δρα περιοριστικά ως προς της εγκυρότητα των απαντήσεων καθώς ενδεχομένως να υπήρχε διαφοροποίηση αν υπήρχε διαχωρισμός ανά 5ετία.

10.2 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Σε μια μελλοντική ερευνητική προσπάθεια προτείνεται η χρήση δειγματοληψίας με πιθανότητα, μια ενέργεια που θα απαιτήσει περισσότερο χρόνο από τους ερευνητές, αλλά θα οδηγήσει σε ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα που θα δώσει συμπεράσματα τα οποία θα μπορούν να γενικευθούν στον πληθυσμό.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον και ίσως μια πρόταση για ενδεχόμενη μελλοντική μελέτη, αποτελεί η εν συνόλω συχνότητα χρήσης της κρητικής διαλέκτου από μαθητές και φοιτητές, ανά ηλικιακή ομάδα και φύλο, εμβαθύνοντας στα αίτια τα οποία οδηγούν στη συχνή και μη, χρήση αυτής.

Τέλος, μία αντίστοιχη μελέτη επάνω στη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους εκπαιδευτικούς εντός σχολικής αίθουσας, εμβαθύνοντας στους λόγους αλλά και στα αίτια της χρήσης ή μη αυτής, θα είχε αρκετό ενδιαφέρον, διαχωρίζοντας τους εκπαιδευτικούς ανά ηλικιακή ομάδα αλλά και έτη προϋπηρεσίας, έτσι ώστε να διευκρινιστεί η ύπαρξη στερεοτύπων.

11. Επίλογος

Μία κοινωνία για να μπορέσει να επικοινωνήσει χρησιμοποιεί έναν κοινό κώδικα επικοινωνίας, τη γλώσσα. Μέσα από την κωδικοποίηση την οποία υφίσταται, είναι γεγονός πως διακρίνεται για το γόητρό της και ταυτόχρονα είναι σε θέση να εξυπηρετεί διάφορες λειτουργίες. Η γλώσσα, όπως διαφάνηκε μέσα από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση, αποτελείται από διάφορες γεωγραφικές ποικιλίες οι οποίες με τη σειρά τους διαχωρίζονται σε ιδιώματα και διαλέκτους. Εδώ, είναι σημαντικό να τονιστεί η διαφορά των δύο συγκεκριμένων αυτών διαχωρισμών. Στη περίπτωση των διαλέκτων, οι διαφοροποιήσεις οι οποίες γίνονται στη γλώσσα είναι τόσο έντονες, σε βαθμό που καθίσταται σχεδόν αδύνατη η κατανόηση αυτής εκτός από τους διαλεκτόφωνους, ενώ στη περίπτωση των ιδιωμάτων οι διαφοροποιήσεις είναι πιο μικρές, επομένως και η κατανόηση ευκολότερη.

Οι διάλεκτοι στις μέρες μας αποτελούν είδος προς εξαφάνιση. Πρόκειται για έναν γλωσσικό πλούτο της Ελλάδας που όμως τείνει να εξαφανιστεί, ακόμα και αν αποτελεί ένα πολύ σημαντικό κομμάτι της ελληνικής κληρονομιάς, λόγω διαφόρων παραγόντων. Τέτοιοι παράγοντες είναι η περίοδος αλλά και ο τόπος ομιλίας, το σύνολο των διαλεκτόφωνων, ο βαθμός απόκλισης από την κοινή γλώσσα αλλά και ο τρόπος με τον οποίο ενσωματώθηκε στο ελληνικό κράτος. Ένας από τους σημαντικότερους βέβαια παράγοντες, έτσι όπως διαμορφώθηκε μέσα από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση είναι το γεγονός πως οι διάλεκτοι λανθασμένα θεωρούνται πως είναι υποδεέστερες της κοινής και τα άτομα τα οποία τις χρησιμοποιούν χαρακτηρίζονται ως χαμηλού επιπέδου μόρφωσης. Τέλος, πρόκειται για γλωσσικές ποικιλίες οι οποίες συχνά αλλά και λανθασμένα θεωρούνται περιθωριοποιημένες και η εξέλιξή τους βασίζεται κατά κύριο λόγο από την επιθυμία των ίδιων των διαλεκτόφωνων να τις χρησιμοποιούν και να τις διατηρήσουν, αψηφώντας τα γλωσσικά στερεότυπα και το ρατσισμό με τα οποία συχνά έρχονται αντιμέτωποι.

Μελετώντας την κρητική διάλεκτο μέσα από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση, βεβαιώνεται το ιστορικό της υπόβαθρο, η ποικιλομορφία αλλά και ο γλωσσικός της πλούτος. Πρόκειται για μια ενεργή ακόμα στον 21^ο αιώνα διάλεκτο η οποία διατηρεί σχεδόν όλα τα έντονα και ιδιαίτερα γλωσσικά χαρακτηριστικά της.

Όσον αφορά την ενσωμάτωση των διαλέκτων στη διδασκαλία των ελληνικών σχολείων, παρατηρείται πως η ενθάρρυνση της χρήσης αλλά και διδασκαλία των διαλέκτων είναι σχεδόν ανύπαρκτη, καθώς δεν φαίνεται να υπάρχει κάποια συγκεκριμένη οδηγία προς τους εκπαιδευτικούς από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, γεγονός που οδηγεί στη διαπίστωση πως οι εκπαιδευτικοί είναι σε θέση να αντιμετωπίζουν κατά βούληση τη χρήση διαλέκτων μέσα στη σχολική τάξη, τη διατήρηση, την προώθηση ή μη, αλλά και την εκπαίδευση – διδασκαλία αυτών. Γι' αυτό το λόγο και οι στάσεις των ίδιων των εκπαιδευτικών αποτελούν έναν από τους κυριότερους παράγοντες διατήρησης και προαγωγής των διαλέκτων. Πρόκειται για έναν παράγοντα ο οποίος έχει κεντρίσει το ενδιαφέρον αρκετών ερευνητών και μελετητών κατά το παρελθόν, καθώς μέσα από τέτοιου είδους μελέτες είναι δυνατόν να εντοπιστούν τόσο οι ίδιες οι στάσεις των εκπαιδευτικών, όσο και τα στερεότυπα που υπάρχουν.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Αδαλόγλου, Κ. Α. (2006). *Έκφραση-Έκθεση, Α' Λυκείου, Βιβλίο Καθηγητή*. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Ακαδημία Αθηνών. (2021). *Νεοελληνικές Διάλεκτοι: Τρόπος κατάταξης των νεοελληνικών διαλέκτων*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 29, 2021, από: <http://www.academyofathens.gr/el/research/centers/greekdialects/neohellenic/dialects>

Browning, R. (1991). *Η ελληνική γλώσσα μεσαιωνική και νέα*. Αθήνα: Παπαδήμα.

Chambers, J.K. & Trudgill, P. (2011). *Διαλεκτολογία*. Αθήνα: Πατάκης.

Creswell, J. W. (2015). *Η έρευνα στην εκπαίδευση. Σχεδιασμός, διεξαγωγή και αξιολόγηση της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας* (2η εκδ.). Αθήνα: ΙΩΝ.

Γρηγοριάδης Ν., Κ. Δ. (2014). *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, Α' Τεύχος, Α' Γενικού Λυκείου*. Αθήνα: Διόφαντος.

Δ.Ε.Π.Π.Σ. (2003). Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών Δημοτικού – Γυμνασίου. Στο *Υπουργική Απόφαση Γ2/21072α ΦΕΚ303/τ. Β'/13-3-2003*.

Δελβερούδη, Ρ. (2001). Γλώσσα και διάλεκτος. Στο *Εγκυκλοπαιδικός οδηγός για τη γλώσσα* (σσ. 50-53). Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Ζαφειρόπουλος, Κ. . (2015). *Πως γίνεται μια επιστημονική εργασία; Επιστημονική έρευνα και συγγραφή εργασιών;*. Αθήνα: Κριτική.

Κακριδή-Φερράρι, Μ. (2000). Νόρμα, γλωσσική ποικιλία και εκπαίδευση. Στο *Γλωσσικός Υπολογιστής 2* (σσ. 2 (1-2): 161-167).

Κακριδή-Φερράρι, Μ. (2007). Θέματα ιστορίας της ελληνικής γλώσσας. *Διάλεκτος. Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα*.

Καραγιωργάκης, Ι. (2020). *Νεοελληνικές Διάλεκτοι. Η διάλεκτος της Κρήτης: Ιστορική εξέλιξη, αποκλίσεις και επιμέρους χαρακτηριστικά*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Καραντζή-Ανδρειωμένου, Χ. (2011). "Γλωσσικές ποικιλίες και εκπαίδευση: Όψεις της ελληνικής εμπειρίας. Στα Πρακτικά του 6ου Συνεδρίου Ιστορίας της Εκπαίδευσης., 446-454.

Κατσούδα, Γ. (2017). Διαλεκτική εκπαίδευση και διδασκαλία της ξένης γλώσσας: παραδείγματα από τα ιδιώματα της Μυτιλήνης. Στο *Μέντορας 14* (σσ. 111-124).

Καψάσκη, Α. & Σιπητάνος, Κ. (2019). Αξιοποίηση της κρητικής διαλέκτου και των. (Ι. Κ. Tzakosta, Επιμ.) *Proceedings of the 7th International Conference on*, σσ. 115-125.

Κοντοσόπουλος, Ν. (1981). *Διάλεκτοι και Ιδιώματα της Νέας Ελληνικής*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Κοντοσόπουλος, Ν.Γ. (2006). *Γλωσσικός Ατλας της Κρήτης. Γενική εισαγωγή και διαλεκτολογικοί χάρτες*. Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης.

Κορρέ, Ε. (2015). Οι νεοελληνικές διάλεκτοι στη γλωσσική διδασκαλία: Δυνατότητες και προοπτικές. Στα *Πρακτικά του Πανελλήνιου Γλωσσολογικού Συνεδρίου Γεωγραφικές και Κοινωνικές Ποικιλίες της Νέας Ελληνικής Γλώσσας και η Παρουσία τους στην Εκπαίδευση*, 93-104.

Κοτσαλής, Α. & Μενουδάκος, Κ. (2018). *Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Προσωπικών Δεδομένων (GDPR). Νομική διάσταση και πρακτική εφαρμογή*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Λαγουμιντζής, Γ., Βλαχόπουλος, Γ. & Κουτσογιάννης, Κ. (2015). *Μεθοδολογία της έρευνας στις επιστήμες υγείας*. [ηλεκτρ. βιβλ.]. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.

Μαθιουδάκη, Σ. (2020, Φεβρουάριος 13). Κρητική διάλεκτος στο Πανεπιστήμιο – Κανείς δεν έχασε την πρώτη παράδοση. *Νέα Κρήτη*.

Μαντής, Κ. (2019). *Νεοελληνική Γλώσσα & Λογοτεχνία. Γ' Λυκείου*. Αθήνα: Χατζηθωμά.

Ματθαίουδάκη, Μ. (2015). Πρόγραμμα ΔΙΑΦΩΝΗΝ: Η ανάδειξη των νεοελληνικών διαλέκτων και η ευαισθητοποίηση της εκπαιδευτικής κοινότητας. Στο Μ. Τζακώστα (Επιμ.), *Η διδασκαλία των νεοελληνικών γλωσσικών ποικιλιών και διαλέκτων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Θεωρητικές προσεγγίσεις και διδακτικές εφαρμογές* (σσ. 117-140). Αθήνα: Gutenberg-Δαρδανός.

Μενεξές, Γ. (2008). Η έρευνα με ερωτηματολόγιο [Διαφάνειες Powerpoint]. Ανάκτηση από <http://users.auth.gr/gmenexes/docs/01D.pdf>

Μπαμπινιώτης, Γ. (1985). *Συνοπτική Ιστορία της Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα.

Μπασλής, Γ. (2017). *Κοινωνιογλωσσολογία. Μικρή Εισαγωγή*. Αθήνα: Γρηγόρη.

Μπασλής, Γ. (2012). *Εισαγωγή στη σύγχρονη διαλεκτολογία*. Αθήνα: Γρηγόρη.

Μπολάκη, Ε. (2020). *Οι νεοελληνικές διάλεκτοι στην εκπαίδευση: Στάσεις εκπαιδευτικών απέναντι στην κρητική διάλεκτο* (Διπλωματική Εργασία). Πάτρα: ΕΑΠ

Ν.Π.Σ. (2011), *Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας και της Λογοτεχνίας στο Δημοτικό Σχολείο και το Γυμνάσιο*, Στο ΕΣΠΑ 2007-13\Ε.Π. Ε&ΔΒΜ\Α.Π. 1-2-3 «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) – Νέο Πρόγραμμα Σπουδών , Οριζόντια Πράξη» MIS: 295450

Ντίνας, Κ. & Ζαρκογιάννη, Ε. (2009). *Διδακτική αξιοποίηση των νεοελληνικών διαλέκτων* (1η εκδ.). Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

Ντίνας, Κ. (2004). Η γλωσσική ποικιλότητα στο πλαίσιο της παιδαγωγικής του κριτικού γραμματισμού. Στο Ν. Τσιτσανούδη-Μαλλίδη, *Γλώσσα και Σύγχρονη (Πρωτο)Σχολική Εκπαίδευση. Επίκαιρες Προκλήσεις και Προοπτικές* (σσ. 176-234). Αθήνα: Gutenberg.

Ξανθινάκης, Α. (2001). *Λεξικό Ερμηνευτικό και Ετυμολογικό του Δυτικοκρητικού Γλωσσικού Ιδιώματος*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.

Ορφανός, Β. (2014). *Λέξεις τουρκικής προέλευσης στο κρητικό ιδίωμα*. Ηράκλειο: Βικελαία Δημοτική βιβλιοθήκη.

Παντελίδης, Ν. (2007). *Θέματα ιστορίας της ελληνικής γλώσσας: Αρχαίες ελληνικές διαλέκτοι*. Ανακτήθηκε 27 Μαρτίου, 2021, από: https://www.greek-language.gr/greekLang/studies/history/thema_07/index.html

Παπαναστασίου, Γ. (2015). Η σημερινή κατάσταση των νεοελληνικών διαλέκτων. Στο Μ. Τζακώστα (Επιμ.), *Η διδασκαλία των νεοελληνικών γλωσσικών ποικιλιών και διαλέκτων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση* (σσ. 3-48). Αθήνα: Gutenberg.

Π.Ν.Π.Σ. (2011). Πρόγραμμα Σπουδών για τα μαθήματα Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία. Στο *Νέα Ελληνική Γλώσσα και Νέα Ελληνική Λογοτεχνία της Α' τάξης Γενικού Λυκείου*. Υπουργική Απόφαση Γ2/70001, ΦΕΚ1562 /τ. Β'/27-6-2011.

Προδρομάκη, Α. (2016). *Γλωσσική ποικιλία στην εκπαίδευση*. Λευκωσία: Πανεπιστήμιο Λευκωσίας.

Τζαβάρας, Ξ. (2016, Μαρτίου 10). Η Αξία των Διαλέκτων και των Ιδιωμάτων της Νεοελληνικής Γλώσσας. *Ενωμένη Ρωμιοσύνη*. Ανακτήθηκε από <https://enromiosini.gr/>

Τζακώστα, Μ. & Μπετεινάκη, Ε. (2019). Η Κρήτη στον 21ο αι. Προβλήματα, προκλήσεις, προοπτικές. Στο Β. Σ. συν. (Επιμ.), *Η κρητική διάλεκτος ως εργαλείο γλωσσικής διδασκαλίας και πολιτισμικής αφύπνισης* (σσ. 72-90). Αθήνα: Πεδίο.

Τσιπλάκου, Σ. (2007). Γλωσσική ποικιλία και κριτικός εγγραμματισμός: Συσχετισμοί και παιδαγωγικές προεκτάσεις. Στο *Σχολικός Εγγραμματισμός: Λειτουργικός, κριτικός και επιστημονικός* (σσ. 466-511). Αθήνα: Γρηγόρης.

Τσιώλης, Γ. (2014). *Μέθοδοι και τεχνικές ανάλυσης στην ποιοτική κοινωνική έρευν α*. Αθήνα: Κριτική.

Χαραλαμπίκης, Χ. (2001). *Κρητολογικά μελετήματα. Γλώσσα-Λογοτεχνία-Πολιτισμός*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.

Χατζηδάκη, Α. (1999). Η επιβίωση και η λειτουργικότητα των ελληνικών διαλέκτων της περιοχής Μαριούπολης. Στο *Διαλεκτικοί Θύλακοι της Ελληνικής Γλώσσας* (σσ. 65-71). Αθήνα: ΥΠ.Ε.Π.Θ.

Buck, C. (1995). *The Greek Dialects*. Chicago: The University of Chicago Press.

Kapsaski, A. & Tzakosta M. (2016). Secondary education teachers' attitudes regarding the use and teaching of dialects in schools. *Studies for Greek Linguistics* 36, 166-167.

Trudgill, P. (2003). Modern Greek dialects: A preliminary classification. *Journal of Greek Linguistics*, 4: 45-63.

Willets, R.F. (1967). *The Law of Code of Gortyn*. Berlin: Walter De Gruyter & Co.

Παράρτημα Ι: «Συνοδευτική Επιστολή – Έντυπο ενημέρωσης»

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΕΝΤΥΠΟ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

Αγαπητέ/η κύριε/ία

Ονομάζομαι Παπαγιαννάκη Ειρήνη και είμαι φοιτήτρια του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών "Επιστήμες της Αγωγής" του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Στα πλαίσια του ερευνητικού μέρους της διπλωματικής μου εργασίας με θέμα τις «Γλωσσικές ποικιλίες και η θέση τους στο εκπαιδευτικό περιβάλλον», επιθυμώ να σας προσκαλέσω να συμπληρώσετε το ερωτηματολόγιο που ακολουθεί.

Ο βασικός στόχος της παρούσας Διπλωματικής Εργασίας είναι να διερευνηθούν οι απόψεις των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας, εκπαίδευσης, που υπηρετούν ή έχουν υπηρετήσει στην κρητική ύπαιθρο, αναφορικά με το θέμα της χρήσης της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές τους. Παράλληλα, η έρευνα στοχεύει στη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ της χρήσης της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές, με τα δημογραφικά τους χαρακτηριστικά, την ευρύτερη σχολική τους επίδοση και την αξιολόγηση της γλωσσικής τους ικανότητας από τους εκπαιδευτικούς. Τέλος, η έρευνα επιδιώκει να εντοπίσει πιθανές διαφορές στις απόψεις των εκπαιδευτικών ανάλογα με το φύλο, την ηλικία και τα έτη εμπειρίας τους.

Η συνεισφορά σας αποτελεί πολύτιμη βοήθεια. Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και οι πληροφορίες που θα μας παρέχετε θα παραμείνουν εμπιστευτικές.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για την θετική σας ανταπόκριση.

Σε περίπτωση αποριών ή διευκρινήσεων μπορείτε να επικοινωνήσετε μαζί μου στα παρακάτω στοιχεία: email: std122159@ac.eap.gr και riripapa86@gmail.com

Παράρτημα II: «Έντυπο Συγκατάθεσης»

ΕΝΤΥΠΟ ΣΥΓΚΑΤΑΘΕΣΗΣ

Θα ήθελα να σας διαβεβαιώσω για την εμπιστευτικότητα των στοιχείων που καταγράφετε, καθώς και τη διασφάλιση των προσωπικών σας δεδομένων, με βάση τον κανόνα GDPR (ΕΕ) 2016/679. Η συμμετοχή σας είναι εθελοντική και διατηρείτε το δικαίωμα να αποχωρήσετε από την έρευνα όποτε επιθυμείτε αποσύροντας τα δεδομένα σας.

Προχωρώντας στο επόμενο τμήμα, συμφωνείτε να συμμετάσχετε εθελοντικά στην παρούσα έρευνα.

Παράρτημα III: Ερωτηματολόγιο

Α' Μέρος: Δημογραφικά στοιχεία

1. Φύλο

☐	Άνδρας
☐	Γυναίκα

2. Ηλικία

☐	Έως 29
☐	30-39
☐	40-49
☐	50-59
☐	Άνω των 60

3. Σπουδές (επιλέξτε το ανώτερο)

☐	Πτυχίο ΤΕΙ
☐	Πτυχίο ΑΕΙ
☐	Δεύτερο πτυχίο
☐	Μεταπτυχιακό
☐	Διδακτορικό

4. Έτη προϋπηρεσίας

☐	Έως 9
☐	10-19
☐	20-29
☐	Πάνω από 30

5. Κατάγεστε από την Κρήτη;

☐	Ναι
☐	Όχι

6. Κατανοείτε την κρητική διάλεκτο;

☐	Ναι
☐	Όχι

7. Χρησιμοποιείτε την κρητική διάλεκτο;

☐	Ναι
☐	Όχι

**8. Ειδικότητα (Πχ. ΠΕ60, ΠΕ70,
άλλη)**

--

9. Πότε ήταν η τελευταία φορά που εργαστήκατε σε σχολείο της κρητικής υπαίθρου;

--

10. Πόσα χρόνια συνολικά έχετε εργαστεί στην κρητική ύπαιθρο;

--

11. Πόσο συχνά χρησιμοποιείτε ή χρησιμοποιούσατε την κρητική διάλεκτο σε κάθε μία από τις παρακάτω δραστηριότητες:

	Καθόλου	Σπάνια	Μερικές φορές	Σπάνια (2-3 φορές την εβδομάδα)	Καθημερινά	ΔΓ/ΔΑ
Στον προφορικό λόγο με συναδέλφους εκτός τάξης						
Στον προφορικό λόγο με τους μαθητές εκτός τάξης						
Στον προφορικό λόγο με τους μαθητές εντός τάξης						
Στον γραπτό λόγο εντός της τάξης						
Στον γραπτό λόγο εκτός της τάξης						

Β' ΜΕΡΟΣ: Σχέση ανάμεσα στη χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές και σε μια σειρά παραγόντων

Στις παρακάτω προτάσεις, καλείστε να σημειώσετε τον βαθμό που συμφωνείτε ή διαφωνείτε

12. Η χρήση της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές σχετίζεται με:

	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	ΔΓ/ΔΑ
Το φύλο τους						
Την ηλικία τους						
Τον τόπο καταγωγής (π.χ. χωριά της Ανατολικής, Δυτικής, Νότιας Κρήτης)						
Τον κρητικό τοπικισμό						
Την κατάσταση της οικογένειας (έγγαμοι, διαζευγμένοι κ.λπ.)						
Το επάγγελμα των γονιών						
Το οικονομικό επίπεδο της οικογένειάς τους						
Την πνευματική καλλιέργεια των γονέων των παιδιών						
Το φιλικό περιβάλλον των μαθητών και οι κοινωνικές συναναστροφές						
Το αν ο δάσκαλός τους γνωρίζει την κρητική διάλεκτο						
Το αν ο δάσκαλός τους χρησιμοποιεί την κρητική διάλεκτο						

Τη γενική σχολική τους επίδοση						
Τη γλωσσική τους ικανότητα						
Το bullying, τα στερεότυπα και την προκατάληψη						
Την προσπάθειά τους για την καλύτερη επικοινωνία με τρίτους						
Το κοινωνικό γόητρο;						

13. Πόσο συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τις παρακάτω προτάσεις;

	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	ΔΓ/ΔΑ
Είναι καλό οι μαθητές να χρησιμοποιούν την τοπική τους διάλεκτο						
Η χρήση της τοπικής διαλέκτου στο μάθημα συχνά μπερδεύει τους μαθητές κατά την παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου						
Είναι καλό ο εκπαιδευτικός να αποθαρρύνει σταδιακά από τη μια τάξη στην άλλη τη χρήση της τοπικής διαλέκτους από τους μαθητές του						
Η επίδοση των μαθητών σχετίζεται με τη χρήση της τοπικής διαλέκτου						

Γ' ΜΕΡΟΣ: Βαθμός χρήσης της κρητικής διαλέκτου από τους μαθητές των σχολικών μονάδων στην κρητική ύπαιθρο

I. ΟΣΟΙ ΕΡΓΑΣΤΗΚΑΤΕ ΚΑΤΑ ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΠΛΕΟΝ ΔΕΝ ΕΡΓΑΖΕΣΤΕ

14.Πόσο συχνά χρησιμοποιούσαν οι μαθητές σας την κρητική διάλεκτο σε κάθε μία από τις παρακάτω δραστηριότητες;

	Καθόλου	Σπάνια	Μερικές φορές	Σπάνια (2-3 φορές εβδομάδα)	Καθημερινά	ΔΓ/ΔΑ
Στον προφορικό λόγο με συμμαθητές εκτός τάξης						
Στον προφορικό λόγο με συμμαθητές εντός τάξης						
Στον προφορικό λόγο με εσάς εκτός τάξης						
Στον προφορικό λόγο με εσάς εντός τάξης						
Στον γραπτό λόγο εντός της τάξης						
Στο διαδικτυακό γραπτό λόγο κατά την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (ηλεκτρονικές πλατφόρμες υπουργείου)						

15.Πόσο συχνά χρησιμοποιούσαν οι μαθητές σας την κρητική προφορά κατά την παραγωγή προφορικού λόγου στην τάξη;

☐	Καθόλου
☐	Σπάνια
☐	Μερικές φορές

	Σπάνια (2-3 φορές την εβδομάδα)
	Καθημερινά

16. Πόσο συχνά χρησιμοποιούσαν οι μαθητές σας την κρητική διάλεκτο στο λεξιλόγιο;

	Καθόλου
	Σπάνια
	Μερικές φορές
	Σπάνια (2-3 φορές την εβδομάδα)
	Καθημερινά

17. Χρησιμοποιούσαν το λεξιλόγιο της κρητικής διαλέκτου το ίδιο συχνά στον προφορικό και στον γραπτό λόγο;

	Διαφωνώ απόλυτα
	Διαφωνώ
	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
	Συμφωνώ
	Συμφωνώ απόλυτα

18. Χρησιμοποιούσαν την κρητική διάλεκτο σε μορφοσυντακτικό επίπεδο πιο συχνά στον γραπτό λόγο από όσο στον προφορικό;

	Διαφωνώ απόλυτα
	Διαφωνώ
	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
	Συμφωνώ
	Συμφωνώ απόλυτα

19. Πόσο συχνά χρησιμοποιούσαν οι μαθητές σας την κρητική διάλεκτο σε μορφοσυντακτικό επίπεδο;

	Καθόλου
	Σπάνια
	Μερικές φορές

☐	Σπάνια (2-3 φορές την εβδομάδα)
☐	Καθημερινά

20. Χρησιμοποιούσαν την κρητική διάλεκτο σε μορφοσυντακτικό επίπεδο το ίδιο συχνά στον προφορικό και στο γραπτό λόγο;

☐	Διαφωνώ απόλυτα
☐	Διαφωνώ
☐	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
☐	Συμφωνώ
☐	Συμφωνώ απόλυτα

21. Χρησιμοποιούσαν την κρητική διάλεκτο σε μορφοσυντακτικό επίπεδο πιο συχνά στον προφορικό από όσο στο γραπτό λόγο;

☐	Διαφωνώ απόλυτα
☐	Διαφωνώ
☐	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
☐	Συμφωνώ
☐	Συμφωνώ απόλυτα

22. Πόσο συχνά χρησιμοποιούσαν οι μαθητές σας την κρητική διάλεκτο σε όλα τα παραπάνω γλωσσικά επίπεδα;

☐	Καθόλου
☐	Σπάνια
☐	Μερικές φορές
☐	Σπάνια (2-3 φορές την εβδομάδα)
☐	Καθημερινά

II. ΟΣΟΙ ΕΡΓΑΖΕΣΤΕ ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΠΕΝΤΑΕΤΙΑ

23.Πόσο συχνά χρησιμοποιούν οι μαθητές σας την κρητική διάλεκτο σε κάθε μία από τις παρακάτω δραστηριότητες;

	Καθόλου	Σπάνια	Μερικές φορές	Σπάνια (2-3 φορές την εβδομάδα)	Καθημερινά	ΔΓ/ΔΑ
Στον προφορικό λόγο με συμμαθητές εκτός τάξης						
Στον προφορικό λόγο με συμμαθητές εντός τάξης						
Στον προφορικό λόγο με εσάς εκτός τάξης						
Στον προφορικό λόγο με εσάς εντός τάξης						
Στο γραπτό λόγο εντός της τάξης						
Στο διαδικτυακό γραπτό λόγο κατά την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (ηλεκτρονικές πλατφόρμες υπουργείου)						

24.Πόσο συχνά χρησιμοποιούν ή χρησιμοποιούσαν οι μαθητές σας την κρητική προφορά κατά την παραγωγή προφορικού λόγου στην τάξη;

☐	Καθόλου
☐	Σπάνια
☐	Μερικές φορές
☐	Σπάνια (2-3 φορές την εβδομάδα)
☐	Καθημερινά

25. Πόσο συχνά χρησιμοποιούν ή χρησιμοποιούσαν οι μαθητές σας την κρητική διάλεκτο στο λεξιλόγιο;

☐	Καθόλου
☐	Σπάνια
☐	Μερικές φορές
☐	Σπάνια (2-3 φορές την εβδομάδα)
☐	Καθημερινά

26. Χρησιμοποιούν ή χρησιμοποιούσαν το λεξιλόγιο της κρητικής διαλέκτου το ίδιο συχνά στον προφορικό και στο γραπτό λόγο;

☐	Διαφωνώ απόλυτα
☐	Διαφωνώ
☐	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
☐	Συμφωνώ
☐	Συμφωνώ απόλυτα

27. Χρησιμοποιούν ή χρησιμοποιούσαν την κρητική διάλεκτο σε μορφοσυντακτικό επίπεδο πιο συχνά στο γραπτό λόγο από όσο στον προφορικό;

☐	Διαφωνώ απόλυτα
☐	Διαφωνώ
☐	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
☐	Συμφωνώ
☐	Συμφωνώ απόλυτα

28. Πόσο συχνά χρησιμοποιούν ή χρησιμοποιούσαν οι μαθητές σας την κρητική διάλεκτο σε μορφοσυντακτικό επίπεδο;

☐	Καθόλου
☐	Σπάνια
☐	Μερικές φορές
☐	Σπάνια (2-3 φορές την εβδομάδα)
☐	Καθημερινά

29. Χρησιμοποιούν ή χρησιμοποιούσαν την κρητική διάλεκτο σε μορφοσυντακτικό επίπεδο το ίδιο συχνά στον προφορικό και στο γραπτό λόγο;

☐	Διαφωνώ απόλυτα
☐	Διαφωνώ
☐	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
☐	Συμφωνώ
☐	Συμφωνώ απόλυτα

30. Χρησιμοποιούν ή χρησιμοποιούσαν την κρητική διάλεκτο σε μορφοσυντακτικό επίπεδο πιο συχνά στον προφορικό από όσο στο γραπτό λόγο;

☐	Διαφωνώ απόλυτα
☐	Διαφωνώ
☐	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
☐	Συμφωνώ
☐	Συμφωνώ απόλυτα

31. Πόσο συχνά χρησιμοποιούν ή χρησιμοποιούσαν οι μαθητές σας την κρητική διάλεκτο σε όλα τα παραπάνω γλωσσικά επίπεδα;

☐	Καθόλου
☐	Σπάνια
☐	Μερικές φορές
☐	Σπάνια (2-3 φορές την εβδομάδα)
☐	Καθημερινά

III. ΟΛΟΙ ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ, ΕΙΤΕ ΑΠΑΝΤΗΣΑΤΕ ΣΤΟ Ι, ΕΙΤΕ ΣΤΟ ΙΙ

32. Οι απαντήσεις σας αφορούν τις διαπιστώσεις σας σε ποιες τάξεις; (Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μια επιλογές)

☐	Νήπιο
☐	Α' Τάξη
☐	Β' Τάξη
☐	Γ' Τάξη
☐	Δ' Τάξη
☐	Ε' Τάξη
☐	ΣΤ' Τάξη

33. Σε ποια τάξη οι μαθητές σας χρησιμοποιούν περισσότερο την κρητική διάλεκτο;

☐	Νήπιο
☐	Α' Τάξη
☐	Β' Τάξη
☐	Γ' Τάξη
☐	Δ' Τάξη
☐	Ε' Τάξη
☐	ΣΤ' Τάξη

34. Σε ποια τάξη οι μαθητές σας χρησιμοποιούν λιγότερο την κρητική διάλεκτο;

☐	Νήπιο
☐	Α' Τάξη
☐	Β' Τάξη
☐	Γ' Τάξη
☐	Δ' Τάξη
☐	Ε' Τάξη
☐	ΣΤ' Τάξη

Παράρτημα IV: Ανάλυση Δείγματος Λεξιλογίου Κρητικής Διαλέκτου

Κρητική Διάλεκτος	Μέρος του Λόγου	Απόδοση στη Νεοελληνική
αγλακώ	ρήμα	τρέχω
αθιβολώ	ρήμα	κουβεντιάζω
άθος	ουσιαστικό	στάχτη
αίγα	ουσιαστικό	κατσίκια
αλαργεύω	ρήμα	απομακρύνομαι
αλαργινός	επίθετο	μακρινός
αλάργο	επίρρημα	μακριά
αλίσάχνη	ουσιαστικό	κρούστα αλατιού στους θύλακες των βράχων, πολύ αλμυρό
αμάλαγος	επίθετο	αγνός, άθικτος, ανέπαφος
αμανίτης	ουσιαστικό	μανιτάρι
αμάχη	ουσιαστικό	έχθρα
αμνόγω	ρήμα	ορκίζομαι
ανιστορούμαι	ρήμα	θυμούμαι, διηγούμαι
απής	σύνδεσμος	αφού, μετά
απολλυμάρι	ουσιαστικό	πτώμα, κουφάρι (προσβλητικό)

απύρι	ουσιαστικό	θειάφι
αρισμαρί	ουσιαστικό	δενδρολίβανο
βεντέμα	ουσιαστικό	συγκομιδή
βεντέτα	ουσιαστικό	εκδίκηση
βλέπω	ρήμα	προσέχω, έχω το νου μου
γιαγέρνω	ρήμα	επιστρέφω
γιάε	ρήμα	κοιτά εδώ, πρόσεξε (μόνο προστακτική)
γιάιντα	σύνδεσμος	γιατί
γρικώ	ρήμα	ακούω
δράκα	ουσιαστικό	χούφτα, πολύ μικρή ποσότητα
δροσά	αντωνυμία	τίποτα
εδά	επίρρημα	τώρα
είς	άρθρο	ένας
εκειά	επίρρημα	εκεί (γενικά)
εκειέ	επίρρημα	εκεί, σε σημείο διαφορετικό από το σημείο που βρίσκεσαι
επά, επαέ	επίρρημα	εδώ

εργώ	ρήμα	κρυώνω
ετά	επίρρημα	εκεί, στο σημείο που βρίσκεσαι
ήτονε, ήτο	ρήμα	ήταν
θέτω	ρήμα	ξαπλώνω, βάζω, ρίχνω
θο, όθε	πρόθεμα	προς
θωρώ	ρήμα	βλέπω
ιδέ	ρήμα	κοίτα
ίντα	αντωνυμία	τί
κατέχω	ρήμα	ξέρω
κάτης	ουσιαστικό	γάτα
κεντώ	ρήμα	παίρνω φωτιά, καίω
κλίνη	ουσιαστικό	κρεβάτι
κουτέντα	ουσιαστικό	κολακείες
λέσκα	ουσιαστικό	χαράδρα
μαδάρα	ουσιαστικό	βουνό χωρίς βλάστηση
μαδώ	ρήμα	αποψιλώνω
μανίζω	ρήμα	θυμώνω

μαντινιάδα	ουσιαστικό	έμμετρο τετράστιχο
μήδε	σύνδεσμος	ούτε
μυλιούνια	ουσιαστικό	χιλιάδες
μολαριτός	μετοχή	λυμένος (από δεσμά)
μολάρω - έρνω	ρήμα	φεύγω
μολεύω	ρήμα	ατιμάζω, μολύνω
μπώθω	ρήμα	σπρώχνω
νέφαλο	ουσιαστικό	σύννεφο
ντελόγο	επίρρημα	αμέσως
ντρέτα	επίρρημα	ίσια, ευθεία, μεταφορικά τίμια
ξά, έξα	ουσιαστικό	δικαίωμα, ευθύνη
ξανοίγω	ρήμα	κοιτάω με προσοχή, ατενίζω
ξεβγάνω	ρήμα	σκοτώνω
ξεκρίνω	ρήμα	ξεχωρίζω
ξενικός	επίθετο	ο ξένος, από ξένη γη
ξόδι	ουσιαστικό	κηδεία
όντε	σύνδεσμος	όταν

όρνιθα	ουσιαστικό	κότα
ουδέ	σύνδεσμος	ούτε
όφιος	ουσιαστικό	φίδι
οψάργας	επίρρημα	χθες βράδυ
παίζω	ρήμα	κτυπώ
πάντης	σύνδεσμος	μήπως
πέζα	ουσιαστικό	επίπεδο μέρος στην μέση γκρεμού
πέμπω	ρήμα	στέλνω
ποδίδω	ρήμα	καταντώ (παραδίδω)
ποθές	Επίρρημα	πουθενά
πολλά	επίρρημα	πολύ
πορίζω	ρήμα	βγαίνω έξω
πώδε	επίρρημα	προς τα εδώ, από αυτή τη μεριά
ρίφι	ουσιαστικό	νεαρή κατσίκια

Πηγή: Ίδια κατασκευή

Παπαγιαννάκη Ειρήνη, «Διερεύνηση των απόψεων και στάσεων των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της κρητικής υπαίθρου, σχετικά με τη χρήση της τοπικής διαλέκτου από τους μαθητές τους κατά την εκπαιδευτική διαδικασία»

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.